

ქვეყნის მემკვიდრეობის დაცვა

ქვეყნის მემკვიდრეობის დაცვა
ქვეყნის მემკვიდრეობის დაცვა

ISBN 978-9941-0-7797-5

მარიანა კიკნაძე-ვახიკა

**შეტყობნებისით ტაანისებული
ქართული კლასიკა**

თბილისი 2015

რეცენზია

ევროპამ აუცილებლად სხვა მგრძობელობით უნდა წაიკითხოს საბჭოური მოთხრობა, უპირველესად კი ლეო ქიაჩელის „ჭაკი აძბა“, რათა პოსტსაბჭოური ქვეყნების თავისთავადობასა და ღრმა სულიერ შრეებს ჩასწვდეს, რათა უფრო კარგად მიაწვდინოს მზერა იმ ადამიანთა სიბრძნის ნიშნულს, რომლებმაც ტოტალური ყოფის წიაღში დაბადებული შიშის სინდრომით გალიეს რამდენიმე ათეული წელი... ამგვარმა ყოფამ მათ ფიქრს სხვა სიღრმე, ხოლო მზერას სხვა შუქი მისცა.

„დღეს ერთი ცნობა, ხვალ ძმობა“... ევროპასთან გადებული ხიდის ერთი ბურჯი მყარად დგას პოსტსაბჭოური ქვეყნის საბჭოურ მოთხრობაში, რომელიც ევროპული სულისკვეთების მწერლის ნაფიქრ-ნააზრევია.

დ. კლდიაშვილის ევროპა პროჟექტორივით ანათებს ავტორის მიერ განხილული „სამანიშვილის დედინაცვლიდან“ და პაოლო იაშვილის ლექსიდან „პირამიდებში“. საჭიროა, ჯერ ქართველობამ შეიმეცნოს ამ შუქით თავის თავი და მერე ევროპამ.

**ქ. თბილისის მე-10 საჯარო სკოლის
მასწავლებელთა კოლექტივი**

რედაქტორი
ნათელა ჩაჩუა

ტექნიკური რედაქტორი
ალექსანდრე კუზანაშვილი

ოპერატორი
ლია დარბაიძე

გამომცემლობა
„სვეტი +“

© მარინე კიკნაველიძე-პაპიძე, თბილისი 2015 წ.

ISBN 978-9941-0-7797-5

წინასიტყვაობა

კლასიკური თხზულებები მხოლოდ ანალიტიკური „კრეჭით“ თუ მიაღწევს მკითხველის გულამდე, ამიტომაც ქართული ლიტერატურის შესწავლის პროცესი ერთად ფიქრის აუცილებელი პირობაა.

როგორც დეკორატიულ ბუჩქს ბაღებში სჭირდება მუდმივი მზრუნველობა უსახურ ხედ რომ არ გადაიქცეს, რომელიც არც ხეს ჰგავს და ვერც ბუჩქის მოვალეობას ასრულებს, ასევე ელიან კლასიკური ქმნილებები გულით და გონებით ნამკითხველს. მკითხველს, რომელიც საჭირო კითხვას თავისი სხეულით და სულით მიაგნებს.

რეალური ცხოვრება აშავებს და აზიანებს აზროვნების სტრუქტურებს, კლასიკური ლიტერატურა კი რწმენით და სიყვარულით ავსებს ადამიანის გულს. ასეთ გულს აქვს დიდი განძი – თავისუფლება, რომელსაც ხელენიფება საკუთარი თავის აგების აქტი. მხოლოდ სწორმკიხთველთა თაობა შეძლებს სახელმწიფოებრივ აზროვნებას, რომელიც ჰაერივით სჭირდება ჩვენი ქვეყნის ტიტულოვან ერს – საქართველოს.

მწერალი სიტყვაა, რომელშიც გაცხადებულია რაობა არსისა. მწერალი მწერია, მართლაც უღონო, ბუნებაში თითქოს უმნიშვნელო სიცოცხლე, მაგრამ მას შეუძლია დაავადებების გადატანა, დამტვერვაც, რომლის შედეგადაც ახალი სახის ნაყოფს იძლევა ხე ზოგჯერ უკეთესს, ხან იქნებ უარესსაც. იგივე რაობით დადის, დაფრინავს აზრებში ადამიანთა ცხოვრებაში მწერალი. იგი ფიზიკური მოძრაობითაც, კალმის რხევით წერის დროს, ნააგავს მწერის ვითომდა უვნებელ მოძრაობას. ვითომდა უვნებელს-თქო იმიტომ ვპედალირებ, რომ ორივე არსს

შეუძლია ადამიანის მოკვდინება რამდენიმე წუთში.

რა არის მიზანი მწერლისა?

უმრავლეს შემთხვევაში კეთილშობილი – გამოასწოროს ცხოვრება უკეთესობისაკენ, მიდრიკოს მკითხველი სიკეთისაკენ. იშვიათ შემთხვევაში კი მწერალს შეფარულად ან შეუფარავად ბოროტი მიზნებიც შეიძლება ამოძრავებდეს, რომლის მხილება აუცილებლობას წარმოადგენს.

მკითხველი ნაიკითხავს, შეისწავლის, გაიხარებს საზრისის მიგნებით, მაგრამ მის ირგვლივ ცხოვრების შეცვლაზე, გამოსწორებაზე თუ არ იზრუნა, თუთიყუშის სილამაზის და ნიჭიერების განზომილებით ივლის ცხოვრებაში. ეს აზრი იკითხება ლ. გუდიაშვილის 1953 წელს გუაშით შესრულებულ სურათში „პოემის დასასრულის მოლოდინში“. მხატვარს მარცხისთვის განწირული – თუთიყუში ფართოდ გადაშლილი წიგნის მარცხენა მხარეზე დაუხატავს, და არც თუ შემთხვევით, კიბის მეხუთე საფეხურზე შემოუსკუპებია. შემოქმედის თანადროულ საქართველოში მეტი ასპარეზი მკითხველს ნამდვილად არ ჰქონდა, ამიტომაც ინტელექტუალური ხედვის ამ განსაკუთრებულ მოდელში დაგვანახა სიმართლე.

სიმართლე შემოუსკუპებია მხატვარს კიბის პირველ საფეხურზეც. თეთრი კატა მაღლა იყურება, ძეხვი არსად ჰკიდია, მაგრამ ეტყობა იცის, რომ კატანომიკის გზამ ამ კიბის საფეხურებზე უნდა გაიაროს, რომ ყოჩაღობით ახტეს და ძეხვს შესწვდეს.

სურათი სხივმფინარებს ნაირგვარ ინტელექტუალურ ქრილებში. ლაღო გუდიაშვილი თავისი შეგრძენებებით სწვდება ჭეშმარიტებას, ამიტომაცაა, რომ ტოტალიტარულმა რეჟიმმა ვერ მოახერხა მისი აზროვნება ტყ-

ვეობაში მოექცია.

თუთიყუშთა ხუთოსნობამ და კატის კატანომიკამ უკვე გალია გზა განათლებაში. თუთიყუშისებრთა და კატისებრთა ცნობიერებამ შექმნა არასრულყოფილი ყოფიერება.

სახელმწიფოებრივი განათლება იმ ნიშნით ფასდება, რა ძალითაც ის ახერხებს სინედლით აცხოვროს კლასიკოს მწერალთა შექმნილი ცნობიერება, რამდენად საჭიროა ეს ცნობიერება აქ, ახლა, ამჟამად და რამდენად ერწყმის ის ყოფიერებას.

დავით კლდიაშვილი

„სამანიშვილის დედინაცვალი“

კითხვები, რომელიც აქამდე არავის დაუსვამს

1. „სამანიშვილის დედინაცვალი“ – ასე დაასათაურა დ. კლდიაშვილმა თავისი ერთ-ერთი მოთხრობა. ნაწარმოებში სამანიშვილის დედინაცვლისთვის სწორედ რომ მშვენიერი სახელი შეურჩევია ავტორს – ელენე. რატომ არ დაარქვა ეს სახელი მოთხრობას, ან თუნდაც პლატონის დედინაცვალი?

დავით კლდიაშვილს მოთხრობისათვის ელენე რომ დაერქმია, მაშინ ყურადღება გამახვილებული იქნებოდა მხოლოდ დედინაცვალზე. იუმორისტულად მოთხრობილი ტრაგედიის მთავარი დამნაშავე კი მაინც პლატონი უფრო იყო, ელენე უნებლიე დამნაშავე ხდება იმიტომ, რომ ბიოლოგიური ქალური სრულყოფილების მატარებელი ყოფილა. ტროას ომი (ჰომეროსის „ილიადა და ოდისე“) ელენეს გარეგნულმა მშვენიერებამ გამოიწვია. პლატონისა და ბეკინას ომის მიზეზი კი ელენეს მდებარეული ნაყოფიერებაა, რომელსაც მშვენიერებად არ აღიქვამენ არსებობისათვის ბრძოლაში ჩაბმული მამა-შვილი. ელენეს მოსალოდნელ „მშვენიერებას“ სამხიარულოდ აღიქვამს კირილე მიმინოშვილი: „... მარა, რომ ეყოლოს კაცო შვილი? რომ ეყოლოს?“ „რა არის ახლა ასეთი სულელური ჩაცვივება?! – შეუტია კირილეს დარიკომ“.

ელენეს, მართლაც, რომ ბიოლოგიურმა მშვენიერებამ დაანგრია მამა-შვილს შორის ადამიანური ურთიერთობა-დამოკიდებულებანი. „ბიჭო, თქვენში შებრალება

არ იციან?“, – საყვედურობს გაოგნებული ბეკინა შვილს. „მე შემობრალა ვინმემ?“, – პასუხობს პლატონი. პლატონი სამანის შვილი უფროა, ვიდრე ბეკინასი. სამანის შვილობა ანგარიშიანობაზე აგებული კანონებით მოქმედებას გულისხმობს. (სამანი, საზღვარი)

მამის არ შემცოდე კაცს მხოლოდ მოტივაციური გვარით მოიხსენიებს სათაურში დ. კლდიაშვილი. სახელი გვარს შეაფარა, რაშიც ფრიად დაკვირვებული მკითხველი მეტად მკრთალ ანტიპატიური შეფერილობის ავტორისეულ მიმართებას შენიშნავს.

2. როგორ მიგაჩნიათ მოთხრობის მთავარი გმირის სახელი – პლატონი, პაროდულია თუ არა? (ორივე შემთხვევაში დაასაბუთეთ ტექსტუალური წერილიდან მოხმობილი ადგილებით).

პლატონი ძველი ბერძენი ფილოსოფოსის სახელია და ამიტომ მას გვახსენებს უპირველესად. პლატონი ქართველი კაცის სულსა და გულში ხმინაობს შოთა რუსთაველისაგან აქცენტირებული ღირებულებებით: „სიცრუე და ორპირობა ავნებს ხორცსა, მერმე სულსა.“

მოთხრობაში პლატონი არსად ცრუობს, არც ორპირობს, მაგრამ სახელი პლატონი მასთან მიმართებაში პაროდულია. პაროდულია იმიტომ, რომ ფილოსოფოსი პლატონი ავტორია იდეალური სახელმწიფოს მოდელისა. ასეთ რამეზე რომ იფიქროს ადამიანმა, საკუთარ თავში უნდა შეაჩეროს მსოფლიო ტრიალი და უმწეობის დახმარებაზე იფიქროს. ამაზე პლატონი საერთოდ არ იწუხებს თავს, პირიქით, ივანე გვერდევანიძის აზრებს იზიარებს, ოჯახების შვილებით ავსება უბედურებად მიაჩნია. „მადლიანს თითო-ოროლა შვილი დეეკლო, ამით მაგიერათ სარჩო მიემატებია, ის არ აჯობებდა? ... ნამ-

დვილი სიტყვა გახლავთ რასაც ბრძანებთ, – ამოიოხრა პლატონმა.“

3. როდის შეამჩნიეთ პლატონს სულიერი რღვევა პირველად?

პლატონის მოსალოდნელი სულიერი რღვევა მკრთა-ლად, მაგრამ მაინც იგრძნობა ცოლ-ქმრის საქციელში. ცოლ-ქმარმა გააორკეცეს მოხუცებული მამის პატივისცემა და მოვლა; ორივენი გაფაციცებით თავს დასტრიალებდნენ დაქვრივებულ ბეკინას და თავგამოდებით ემსახურებოდნენ, თვალეში შეჰყურებდნენ, მაგრამ პლატონის ჭეშმარიტი სულიერი რღვევის დასაწყისი მაინც ივანე გვერდევანიძესთან შეხვედრის პირველი წამებია: „უეცრად ფეხის ხმა მოესმა პლატონს; მოიხედა უკან და უკმაყოფილებით პირი ისევ გამოიბრუნა, ვილაც ხანში შესული კაცი მოათხარაკებდა **მალალ ცხენს... მას ახლა ყოველი მოხუცებული კაცის დანახვა ეჯავრებოდა თავისი მამის გამო.**“

პლატონის თვალთ დანახულ პორტრეტში სახასიათო შტრიხები: ჩასუქებული, წვერმოპარსული, კოზიროკ ქუდიანი, ქოლგით ილლიის ქვეშ, წითური სახის კაცი, იმ კუთხეში ცნობილი სახელის მქონე აზნაური. პლატონის აზნაურული თავმოყვარეობის სურვილი უთუოდ იყო მალალ ცხენზე მჯდარიყო. პავლია ლომიაშვილის ზურგ-გადატყავებულ „ბედაურს“ ფეხა-ფეხა ადევნებულ პლატონს ამიტომაც ეჩხირება თვალში გვერდევანიძის ცხენის სიმაღლე, გამოპრანჭულ-განკეპილი იერი და ცნობილი სახელი.

პლატონის პორტრეტი არსად წარმოუდგენია დავით კლდიაშვილს, მაგრამ მკითხველის გონებაში მაინც ილანდება მისი სახე. პლატონი „გულმოდგინებით ურტყამდა

თოხს მიწას“, მუშაობით გათანგული უთუოდ გამხდარია, ხშირად ალბათ წვერმოუპარსავი და ა. შ. მისი სახე ივანეს პორტრეტული შტრიხების ანტიპოდში წარმოიდგინება.

ოჯახის რჩენის ჭაპანწყევტაში საქმით და ფიქრით ქანცგაცლილ პლატონს კაცთმძულვარება შეჰპარვია, სულიერი რღვევაც პირველად სწორედ იქვე იგრძნობა.

4. პლატონი სიტყვაძუნნი ადამიანია საზოგადოდ, მაგრამ ხანდახან მოდის ხოლმე ის ლაპარაკის ხასიათზე. რითა განპირობებული პლატონის მჭევრმეტყველება?

„ნამეტან უსაშველოებაში ვართ ჩავარდნილი და გასაკვირველია, რომ კიდევ ასე ხალისიანად ვართ, არაფრად ვაგდებთ ყორიფელს, ... მარა თავს თუ არ მივეძაღეთ, გული არ შევიმაგრეთ, სულ წავხდებით ბატონო, სულ ერთიანად და ის იქნება! – მჭევრმეტყველებამ გაიტაცა პლატონიც, თავისი ენაწყლიანი მოსაუბრის ნაყურები“.

„ტკბილად მუსაიფობდნენ ჩვენი მგზავრები და ამ ლაპარაკში დრო შეუმჩნევლად გადიოდა და გზაც ერთობ მოკლდებოდა“.

„პლატონი ერთობ კარგ გუნებაზე დადგა... რამდენიმე ხნის შემდეგ მოსალხენად გამზადებული ვახშმის სუფრას მიუჯდა და მხიარულად ელაპარაკა სალომეს, შემდეგ ვერიჩკას სიმღერაშიც მხარი მისცა, შეუერთდა საზოგადო ყიჟინას, გულმოდგინედ სცლიდა ყანწს ყანწზე.“

ავტორისეული შეფასება „მჭევრმეტყველებამ გაიტაცა“ ფრიად ირონიულია. ორნაქმარევი უშვილო დედაკაცის გამორჩენა გაახალისებს პლატონს და ლაპარაკის ხასიათზე დააყენებს. შავბნელ ფერებში აღარ ესახება მომავალი, რაკი შეიტყო, რომ ასეთი ქალი არსებობს. **ამით ავტორმა იმაზე მიგვანიშნა, რომ თუ არ არსებობს იმედი,**

ადამიანს მეტყველების უნარიც ერთმევა.

5. ჯიმშერ სალობერიძის ოჯახი

ა) რატომ ამოჭრა ცხოვრებისეული რეალობიდან დ. კლდიაშვილმა შეჭირვებული ადამიანები მრავლად, დალხინებული კი მხოლოდ ერთი – ჯიმშერ სალობერიძე?

ბ) „თვით კარგი მოლაპარაკე, სხვასაც ენა ამოედგებოდა და ლაპარაკის ხალისი ემატებოდა“, – გვამცნობს ავტორი. რითაა საყურადღებო მკითხველისათვის ავტორის მიერ აქცენტირება ლაპარაკზე?

გ) ჯიმშერის ოჯახში ფიგურირებს ჩაი, კირილეს კონფლიქტი ჩაისთან.

აზნაურთა სიღარიბის რასაკვირველობის აქცენტებისათვის ამოჭრა ცხოვრებისეული რეალობიდან შეჭირვებული ადამიანები მრავლად, დალხინებული კი მხოლოდ ერთი, თუმცაღა ავტორი იმასაც აღნიშნავს, რომ ის ერთადერთი არ იყო. დავით კლდიაშვილმა შეძლებული მხოლოდ ერთადერთი ოჯახი უთუოდ იმიტომ წარმოაჩინა, რომ ზედმეტად ფოკუსირებული დაკვირვების ობიექტი გამხდარიყო ეს ოჯახი მკითხველისათვის.

მოდით და ინტელექტუალური ლუპი გადავატაროთ ამ ოჯახის ცხოვრების სხვადასხვა მომენტებს. მწერალი ჯიმშერის დახასიათებისას ხმარობს სიტყვებს **გონიერი, შეგნებული** და იქვე ავტორისეული დასკვნაც გახსნილად ხმიანობს: „ეგ იყო მიზეზი, რომ მის ოჯახში ყოველივე თავ-თავის რიგზე იყო“. ოჯახის წარმატების მიზეზად იმასაც ასახელებს, რომ მის ოჯახში უსაქმურს ვერ ნახავდით, შვილებისთვის სწავლა არ დაუკლია. „ცოცხალი გონების პატრონს – ჯიმშერს საინტერესოდ ჰქონდა

ყოველივე საზოგადო საქმე და მის ახლოს ყოველთვის გესმოდათ ამნაირ საქმეებზე სჯა-ბაასი, თვით კარგი მოლაპარაკე, მასთან სხვასაც ენა ამოედგმებოდა ხოლმე და ლაპარაკის ხალისი ემატებოდა. შეძლებით ღონიერს, პურადს, სტუმართმოყვარეს, თითქმის ყოველდღე სტუმარი ჰყავდა: ვინ მოსალაპარაკებლად მოდიოდა, ვინ რჩევის საკითხავად, ვინ შემწეობის სათხოვნელად, ვინ ისე ტყუილა, სანახავად, რომ მეგობრული კავშირი არ გაენწყვიტა ამ კაცთან. მეტადრე ყმანვილკაცობას უყვარდა სალობერიძისას თავის მოყრა: აქ მათ ხვდებოდათ მიმღები მასპინძელი, რომელმაც მათი აყოლა იცოდა, რომელთანაც თავისუფლად, უდარდელად, მასხარაობდნენ, ოხუნჯობდნენ, ენამახვილობდნენ და სიამოვნებით ატარებდნენ დროს ამ ენამახვილიან და ხალისიან მოხუცებულლებთან.“

ეს ოჯახი ზეპირი აზროვნების სივრცეა. აზრის დაბადება ხდება იმ იშვიათ შემთხვევაში, როცა ვლაპარაკობთ. ამ ოჯახში ინტენსიურ კონცენტრაციაში მსჯელობებში ჩნდება სიცოცხლის ნაპერწკალი – სალი აზრი.

ჭემმარიტია, თუ არ არსებობს იმედი, ადამიანი პირით უტყვი ხდება, ენანართმეული მიემონმება ცხოველს, კარგავს ბუნებაში მხოლოდ ადამიანის შესაძლებლობას – მეტყველებას და ცხოველივით იბრძვის ფიზიკური არსებობის გადარჩენისათვის. **სწორედ ამიტომაცაა, რომ ნიჰილისტურად განწყობილი საზოგადოება დაავადებული სხეულია, მასში ნაკლებად მყოფობს სულიერება, იგი მატერიისთვის უფრო იბრძვის.** ასეთ საზოგადოებას სულიერება გამომეტყველებისთვის, თანადროული ტერმინი რომ ვინმაროთ, იმიჯისათვის ჭირდება მხოლოდ.

1. გასათვალისწინებელია – მსჯელობებში ჩაბმულია უფროსი და უმცროსი თაობა.

2. თაობებს შორის ჰორიზონტალური ურთიერთობაა. ჯიმშერმა იცოდა ახალგაზრდების აყოლა, ახალგაზრდებიც თავისუფლად ოხუნჯობენ, მასხრობენ (თაობებს შორის კავშირი რა პირობებში მყარდება სრულადაა ასახული).

3. სიცოცხლის ნაპერწკალს – სალ აზრს ბადებს ერთმანეთის **თანაგანცდა, სიყვარული, პატივისცემა.**

ჯიმშერი ასეთი არსებობის ხდომილებებში შემდგარა, ჩამოყალიბებულა გონიერ, შეგნებულ კაცად. კაცური ცეცხლი მოსდებია – დაეხმაროს საქმით, აზრით, მასთან ოჯახში მისულ ადამიანებს. შესაფერისი სახელიც შეურჩევია დ. კლდიაშვილს მისთვის დარბაისლური ტონი რომ მუსიკობს ამ სახელის წარმოთქმისას და სახის მიმური გამომეტყველებაც შესაბამისად სერიოზულია.

შეჭირვებულ ადამიანთა სიმრავლე, შეუფერადებელი სიმართლე – ობიექტური რეალობა იყო, მაგრამ სიმართლე არ იყო დალხინებული ოჯახის ერთადერთობა. ასეთი მიმართებით ავტორი ხაზს უსვამს ადამიანის ძლიერებას. ყველა მარცხდება, მაგრამ მაინც არის ერთი გამარჯვებული, სოფოკლეს სიტყვებით რომ გამოვხატოთ: „ქვეყნად ესოდენ მრავალია არსი ძლიერი, ადამიანზე ძლიერი კი არაფერია“

შეჭირვებულ ადამიანთა გადარჩენის გზა სალობერიძის ოჯახზე გადის, იქ იკრიბებიან, იქ მსჯელობენ, იქ თანაგანცდაა, სიყვარული, პატივისცემა, აზრიც ამიტომ იბადება სალი. სალი აზრი ყოველგვარ შეჭირვებას დაგაძლევიანებს. დ. კლდიაშვილმა სალობერიძეთა ოჯახი თავისი ერთადერთობით, ქრესტომათიული მიმზიდველობით

ააბრჭყვიალა, რითაც მისი სურვილი იყო მათაც საინტერესოდ ჰქონოდათ ჯიმშერივით ყოველივე საზოგადო საქმე.

მოთხრობის ძირითადი ხაზი პლატონის პერსონაჟის ფსიქოლოგიური რღვევის პროცესის ჩვენებას ემსახურება. ეს პერსონაჟი ჯიმშერის ოჯახში ხვდება სტუმრად, მაგრამ იგი თავისი სირცხვილ-ტკივილის ღიაობით კირილემ გააშიშვლა თავისი როყიო ხუმრობით, თვითონ პლატონი კი ყველა ხერხებით თავს იმალავს. პლატონმა მხოლოდ ფიზიკურად შეარღვია ჯიმშერის ოჯახი, შინაარსობრივად კი ვერა, ამიტომ მისი ფსიქოლოგიური რღვევა სრულ მეტამორფოზამდე მივა. ამიტომაცაა, რომ პლატონი ავტორისეული შეფასებით ასეთ ნიშაში ამოყოფს თავს: **„ეს კაცი, რომელსაც წინანდელი მწუხარებაც ეყოფოდა, ამ ახლად გადახდილი უსიამოვნების შემდეგ, მეტად გამწარებული იყო. ამიტომ ისეთნაირი კილოთი ლაპარაკობდა, სწორედაც შეეცოდებოდა კაცს, რომ თვით ამბავი სასაცილო არ ყოფილიყო“.**

...

ჯიმშერის ოჯახში მიირთმევენ ჩაის და ღვინოს. ღვინოს დროსტარების, გართობის მოყვარული კირილე ითხოვს: „მაგ ჩაის რომ დააცუნცულებ, მაგის მაგივრად, შექალო, ერთი ბოთლი ღვინო შემოიტანო, ის სჯობია, ჩემო ვერიჩკა.“

ჩაის სიამოვნებით უსხედან ისინი, ვინც საზოგადო საქმეებზე მსჯელობენ. კირილეს საზოგადო ფიქრებისკენ არ მიუდის გონება, ამიტომაც კონფლიქტშია ჩაისტან.

როგორ გააშინაარსებთ მოთხრობაში ავტორის სახელდებულ მოტივაციურ გვარებს, გნებავთ სახელებს.

შეეცადეთ წარმოაჩინოთ შეფარული შინაარსები.

პლატონ სამანიშვილი – სამანი – საზღვარი.

ანგარიშიანობაზე აგებული ცხოვრების კანონები მისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანს ხდის საზღვარს, რაც საბოლოოდ აკარგვინებს ადამიანის მორალურ სახეს.

კირილე მიმინოშვილი – მიმინო ბრდღვნის ჩიტებს

კირილეს არ უჭირს ჩიტებით გაბრდღვნას პლატონის თავმოყვარეობა სალობერიძეების ოჯახში. არც სხვათა დამცირება-შეურაცხყოფაზე იხევს უკან. სახელი კირილე მსუბუქი, თითქოს მხიარული ფლუიდების შემცველი განწყობილებით ხშიანობს, მისი წარმოთქმისას სახე ღიმბილის გამოსახატავად ემზადება თითქოს.

დარიკო – კირილეს ცოლი

„ეს-ესა ცხენზე შეჯდა, რაღაც საქმე მაქვსო და წევიდა. გამიქრა ხელიდან... ვერ დავამაგრე სახლში... დაყანყალობს ასე ტყუილუბრალოდ რა მოუხერხო, აღარ ვიცი... გამიჭირდა საქმე!“ – შესჩივლებს დარიკო თავის ძმას – პლატონს; მაგრამ მიუხედავად ყოველივე ამისა დარიკოს სახლში მაინც დარია, ოჯახური ჩხუბი და არეულობა არ ხშიანობს. ამიტომაც დაურქმევია კირილეს ცოლისთვის **ასეთი საალერსო სახელი – დარიკო.**

ივანე გვერდევანიძე – ვექილობს, ფიზიკურად არ მუშაობს, ჩასუქებულია, ეტყობა კარგი გაგვერდილია. გვერდზე წამოწოლილი თვალყურს ადევნებს სხვათა ცხოვრებას.

ბეკინა – ამ სახელში ბეკეკას კიკინი ისმინება – ბეკეკინა

თავისას კიკინებს, თავი მდიდრებში **მოაქვს და ცოლის თხოვა იმპერატიული გადაწყვეტილება.**

ბრეგაძეები – სამი ძმანი არიან. მათ თავმოყვარეობას, მართლაც, ისეთი ხმაურიანი ბრეგა გახდა, რომ მათი ოჯახის ამბებს რამდენიმეჯერ ვისმენტ სხვადასხვა პერსონაჟის მონათხრობიდან, მათ სტუმრისაც კი ეშინიათ, იმალებიან.

არისტო ქვაშავიძე – შავი ქვა ადევს მის ღირსებას. სახლში ეპატიჟება სტუმარს, მისი დახვედრის შეძლება კი არა აქვს და ნათლიმამის ოჯახში მიჰყავს ყაზახისას საქეიფოდ კოტე ბაღდავაძე.

კოტე ბაღდავაძე – ჭრელ ბაღდადზე გაშლილ სუფრას ასდევნებია კოტე და ერთი დაპატიჟებით „გაბრიყვებული“ ესტუმრება არისტოს.

სალობერიძე – თითქოს ფუძეში ისმინება სიტყვა სალბი

საღბი მცენარეა, რომლისგანაც მზადდება მალამო. **სალობერიძის ოჯახი, მართლაც, მალამოა ფიზიკური არსებობისათვის ბრძოლაში გადალლილი ადამიანებისათვის.**

სალომე – სალომეს ოჯახი სალონურია, იქნებ ამიტომ მოუძებნა ეს სახელი

აშკარაა, რომ მოტივირებულ გვარებსა თუ სახელებში პერსონაჟის ხასიათია გახსნილი.

რა მიზანს ემსახურება ღრმად შეფარული შინაარსი მოტივაციური სახელებისა.

თავად დავით კლდიაშვილს ძალიან უყვარდა ცხოვრებასთან ბრძოლაში დამარცხებული ღირსებადაკარგული ადამიანები – თავისი მოთხრობის გმირები. მწერალი ისეთი ნიჭიერებით უყვება მათ ისტორიებს მკითხველს, რომ მოთხრობის გმირები უყვარდება მკითხველსაც. თვითონ

რომ არ ყვარებოდა ავტორს, ჩვენ ვერ შეგვაყვარებდა. ადვილდასანახია, დიდ ჰუმანისტს ჰქონდა მიზანი თავისი მკითხველიც ისეთივე დიდი ჰუმანისტი ყოფილიყო... და კიდევაც გახდა. მის პერსონაჟებს სიხარულით უსმენენ, მათთან შეხვედრა უხაროდათ, უხარიათ ყველა თაობის ადამიანებს წიგნში, თეატრსა თუ კინოში და მის კვალობაზე პროტოტიპები თვით ცხოვრებაშიც კი.

დავით კლდიაშვილს, როგორც მწერალს, ღირსება-ულირსობასთან თავის მიმართება სადღაც მაინც უნდა გამოეხატა, სწორედ ამ გამოხატულებისათვის სჭირდებოდა მოტივაციური სახელები, რომელთა შინაარსი ისე ღრმად შეაფარა, რომ მრავალი თაობისათვის ვერ გახდა საცნაური. სამაგიეროდ, ზედაპირზე აატივტივა განწყობილება, რომელიც მუსიკად იღვრება მკითხველში გვარებიდან: მიმინოშვილი, ქვაშავიძე, ბაღდავაძე, შაფათაძე, გვერდევანიძე, სამანიშვილი, ბრეგაძე.

რა არის ამ მოთხრობის უმთავრესი სათქმელი?

მოთხრობის უმთავრესი სათქმელია გიყვარდეს დამნაშავე ადამიანი.

უპრიანი იქნება ჩავფიქრდეთ, რატომ ვერ გააფერმკრთალა ღრმად დავით კლდიაშვილის პერსონაჟები?

დავით კლდიაშვილმა თავის ლიტერატურულ გმირებთან სიახლოვეში ადამიანი მრავალმხრივ გაანიჭიერა. იწყებ მაგალითად „სამანიშვილის დედინაცვლის კითხვას: „ბეკინა სამანიშვილი, რასაკვირველია, ღარიბი აზნაური იყო, გვარიანი ღარიბიც. აბა რა სიმდიდრეს მოასწავებდა...“ I-II აბზაცი მწერალი-მოთხრობელის ინტონაციური სიღინჯით იკითხება წმინდა ლიტერატურული ქართულით, მაგრამ, საკმარისია, პერსონაჟი ალაპარაკდეს, უმაღლესი დიალექტური მუსიკალური

მელოდიით იწყებს მოძრაობას, როგორც მსახიობი ირჩევ ხმის ტემბრს და სიტყვის წარმოთქმის მოდულაციას სპონტანურად არეგულირებს. თუ მხატვრული ნიჭიერება მყოფობს მკითხველში წარმოსახვამ შეიძლება ტანსაცმელი ჩააცვას მას, მოქმედების გეოგრაფიული გარემოცვი შეარჩევინოს. იმ შემთხვევაში, თუ მკითხველი მელომანია, მუსიკა ბუზივით მოფრინდება „ბაღდადიდან“.

საკუთარი თვალთ დაწახული ცხოვრებისეული რეალობები მოხვდება რა მწერლის გულს, საკუთარი გულიდან იბრძვის ენობრივი სალაროდან ლარივით სწორად შერჩეული სიტყვით შეატყობინოს სიმართლე მკითხველის ყურს და ის თვალი ჩაუდგას სიტყვამ, ცხოვრებაში სასიარულოდ მის ურემს თვალად რომ გამოადგება და შეუფერხებლად ატარებს.

ცხოვრების გზას სისწორით დიდი მწერლები გაჰყურებენ, ადამიანი კი გზას მხოლოდ მაშინ უსწორებს თვალს, თავისი ან სხვისი ურემი რომ გადაბრუნდება, ამიტომაც შეყენებულა ქართული სიტყვების შემანვნებელი აზრი ქართულ ანდაზაში: „ურემი რომ გადაბრუნდება, გზა მაშინ გამოჩნდება“.

გზა ბზით, მწვანით მაშინ შეიმოსება, თუ მწერალს ძალუძს გახადოს იგი კითხვისას **გრძნობის გრძნეულებით** მხატვარი, მუსიკოსი, მსახიობი წარმოსახვაში. ამის შემდეგ მკითხველი საკუთარი სხეულის, სულიერი მდგომარეობის მოცემულობებიდან აჩრდილებს თხზულებაში თავისთვის საინტერესო წერტილებს, საიდანაც მოედინებიან კითხვები და ადამიანი ხდება ყურით მხედველი – მაყურებელი. ასეთი მაყურებელი ყურით რებს, მირბის მწერლის გულისაკენ ცხოველის რებით, ცხოვრების მისნაირი გაგება-აგებისაკენ. სიძნელე ამ გზაზე იმაში

მდგომარეობს ქვეცნობიერი დრეკილობა და მისწრაფებები მკითხველისა საითკენ იხრება: აიშენოს დიდი სახლი მატერიაში ე. ი. აჯობოს ცხოვრებას გვერდევანიძესავით, თუ უხილავი სულიერების მძივი ააგოს სალობერიძესავით. ორივე ტიპის მკითხველი თავის პასუხს მოძებნის დავით კლდიაშვილთან, მაგრამ მწერლის გულამდე მხოლოდ საეროდ ბალანსირებული კაცი სულიერება-ხორციელებაში ცრემლიანი სიცილით მიაღწევს.

ასე იკვრება წრედი სისხლის მოძრაობისა მწერალსა და მკითხველს შორის, სადაც მწერლის ზოგად, ყველასათვის მისაღებ აზრს ჯარად უდგანან ადამიანები. ასეთი წრედის შემკვრელ მწერლებს კლასიკოსებს უწოდებენ. ისინი ფლობენ სწორი, შეწონილი სიტყვის აღმოჩენის, ხმარების, ხანაც შექმნის უნარს. უნარს, რომელიც ადვილად გაივლის სხვადასხვა ეპოქებში მშობლიური ეთნოსის, ხოლო შემდეგ კაცობრიობის ყუნწში. აი, ასე იკვრება ეროვნული და ზოგადსაკაცობრიო კულტურა. ეს გზა გაიარა, ამ გზას ახლაც გადის დ. კლდიაშვილი, ამიტომაც ვერ გააფერმკრთალა მისი პერსონაჟები დრომ და ვერც ვერასოდეს გააფერმკრთალებს.

ბოლოთქმა

თითქოს ბევრი რამ გავიაზრეთ, გავერკვიეთ, შევაფასეთ, მაგრამ აზრის ზრიალი აქ თუ დამთავრდა, აზროვნებაში ნამდვილად ვერ გადავალთ. ნეტავ რა არისო აზროვნება? – იკითხავს ღრმად განსწავლული მკითხველი. ამ კითხვაზე უმარტივეს, საჩინოდ თვალხილულ პასუხს, ხელისგულზე რომ დაუდებს ადამიანს, გვანვდის მერაბ მამარდაშვილის განმარტება: „**აზროვნება ის წერტილია, რომელშიც არკვევ იმის ბუნებას, რაშიც მონაწილეობ“**.

გაარკვიო იმის ბუნება რაშიც მონაწილეობ, – ესა სა-

ზოგადობაში ცხოვრების სირთულე და იშვიათად იქნებ საკუთარ ოჯახში ცხოვრების სირთულეც. ვინ დაეხმარება ამაში ადამიანს, ვინ შეენევა ღმერთივით მას? ქართული ხალხური ზღაპრის სიტყვებით რომ ვთქვათ, „ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა?“... რა იქნებოდა და სიტყვა. ასეთი არსით ადამიანის წინ დგას კლასიკოსი მწერალი. მისი ხელდასმით შექმნილი სამყარო ხელოვნებაში და რეალური ცხოვრება ყველა ეპოქისა, აზროვნების ერთ სიბრტყეში განთავსებულ საზოგადოებრივ სივრცეს ქმნიან, სადაც ხელის ნავლებით, სახელ-გვარებით თუ გარკვევ, რომელია თხზულების გმირი და რომელი რეალური ცხოვრებისა.

თანადროული სტერეოტიპები ისეთივე მგრძობელობით დააბიჯებენ ცხოვრებაში, ისეთივე მორალური თარგის ტანსაცმელი სჭირდებათ ხალხში გამოსაჩენად, როგორც ესაჭიროებოდათ „სამანიშვილის დედინაცვლის“ გმირებს. თხზულება და ცხოვრება ნიჭიერი შემეცნებელი მკითხველისათვის ერთიანი პანორამაა. პანორამა, სადაც მწერლის სულჩაბერილი გმირები ნაწარმოების კედლიდან ჩამოდიან და რეალურად ცხოვრობენ, ხან რეალური ადამიანები თავისი ფეხით შედიან და ხელოვნების კედელზე დახატულებს მიემონებებიან.

სამართლებრივად დაუნყოფელ სივრცეში პლატონისნაირებს თვალში კვლავ ეჩხირებათ გაგვერდილობა – სიმსუქნე, ქოლგით ან ქუდით განკვერტილ-გაპრანჭულობა, ცნობილობა – სახელიანობა, მაღალ ცხენ-ჯიპზე ჯდომა და კრიტიკის თუ დაცინვის მდინარეები გახეთქებიდან და სატელევიზიო შოუებიდან ამ წერტილებსაკენ მიემართებიან. მიუხედავად ამისა, ეს მიდრეკილებები კვლავ და კვლავ ხელახლა იბადება. პლატონისნაირნი მოახერხებენ

თუ არა გვერდევანიძის ფორმულაში ჩაძრომას, უმაღლეს გვერდევანიძესავით მოირგებენ ცხოველურ რებას სათავისო ქცევაში და საარვისო და სასხვისო ქცევის მოდელები კვლავ გრამატიკულ ტერმინოლოგიებად რჩება. რატომ?. . რატომ?... რატომ?... – კითხულობს, ამ განახლებული რეცეფციის მხედველი ისევ პლატონისნაირი შეჭირვებული ადამიანი, რომელიც მოელის საარვისო და სასხვისო ქცევის ცხვირპირიანობას. ნაპლატონარი გვერდევანიძეები კი, ოქროპირული მჭევრმეტყველებით გატაცებულნი, ბანაობენ მოთხოვნილ საარვისო-სასხვისო ბანზე აგდებულ სიტყვებში, რადგან მათი ლაპარაკის სხივური ელემენტი დატვირთულია გარანტირებული ბედნიერი ცხოვრებით. მიზნისკენ მიმავალ გზაზე მათ სიცილის ხიდი უნდა გაიარონ მოლუშული, პირქუში სახით. ისინი კვლავ სიტუაციური კომიზმის შვილები არიან.

გადიდკაცებულ კირილეებს მხიარული რესტორნები ესაჭიროებათ, აღარ მოსწონთ შაფათაძეებში ქეიფი, რადგან იქ კვლავ ჩოხას შემოახვევენ, დაკერილი ჩოხით სიარული კი აღარ ეპიტნავებათ. ისინი ჩაიზეც უარს აცხადებენ, რომელი ფიროსმანი მე ვარ ჩაის მიეფუჯდე და ხელოვნებაზე გელაპარაკოთო. კირილეები ოთარაანთ ქვრივის სიტყვასაც მოგვანებებენ შუბლში: ჩაი რა ჩემი საქმეა, თქვენ მიირთვით, მე უმაგისოდაც გავძლებო და ნაპეტერბურგალი არჩილისა და კესოს უხერხულ ზრდილობაში დაგვტოვებენ.

ზოგიერთ კირილესნაირებს გაუჩნდებათ მისწრაფება სიამის წამს უფრო ძლიერად დაენაფონ, ვიდრე ეს ღვთით დროსტარებას შეუძლია. სალომეს თანაგრძობით ალალი მამიდები კირილესი კვლავ მწუხარებით ჩივიან მათზე: „ – საცხა ჩეიჩეხება ახლა ის უბედური და

ერთი საცოდაობა უნდა მოხდეს!“

დარიკოობის სურვილი ნაკლებად მყოფობს ყოფიერებით გატაცებულ ტანებში. ქალობის კარიერა რეალური ცხოვრების სხვა ხაზებით მიემართება პატივსაცემი სკამებისაკენ, ბრენდი ტანსაცმლისაკენ, ბრჭყვიალა სასახლეებისაკენ, ბოლო თაობის აიფონ-მობილურებისაკენ, „შოფრობისაკენ“. ეს, კლდიაშვილისნაირი მთხრობელი აღარა გვყავს, თორემ ავდარიკოებსაც ისე შეგვაყვარებდა, როგორც კირილე გვიყვარს. ისე რა ავდარიკოების სიყვარული აგვიტყდა, შეიძლება გაგვიბრაზდნენ კიდევ, რაში გვჭირდება, თქვე დაღირსებულებო, თქვენი სიყვარული, ჩვენ კანონი გვიცავსო, ის გირჩევნიათ მიხვდეთ რა დიდი უბედურებაა დარიკოობაო.

ცხოვრებისა და წიგნის ყოჩაღად მკითხველი პანორამის უტყვი მაყურებელი როდია, იგი შეიძლება ცხოვრებას წაეჩხუბოს წიგნის სიტყვებით და ყოჩიც გახდეს, ან წიგნს წაეჩხუბოს ცხოვრების სიტყვებით და იქაც იყოჩოს. ესაა გზა პიროვნების ინტელექტუალური დახერხემლიანებისა.

ასეთი ხერხემლით კი ისინი აღარ გაივლიან სიცილის ხიდზე პლატონის მოლუშული, პირქუში სახეებით. ისინი გაივლიან ყოჩი სიტყვით, რომლის წნულში თავსებადი სისრულით ივლის წიგნში ამოცნობილი ცხოვრებით განსწავლული და ცხოვრებაში ამოცნობილი წიგნით განსწავლული მართებულობა. განა ასე არ გვმოძღვრავდა „ოთარანთ ქვრივში“ არჩილის სიტყვით ილია, „არც უწიგნურობა ვარგა და არც მარტო წიგნებიდან გამოსხედაო.“

იყო და არა იყო რა, ღვთის უკეთესი რა იქნებოდა? რა იქნებოდა და ასე თქმული სიტყვა, მეგობრებო. თქვენი

ვალთ დაჯარდეთ და ყოველი მხრიდან შეუტიოთ არისტოებს თხზულების კედელსა თუ ცხოვრებაში, კოტე ბაღდავაძეს თუ სხვათ და სხვათ. „აბა ჰე, აბა ჰე, აბა მივცეთ მხარი მხარს“, დავიბნიოთ ბრძენი ქართული სიტყვა ისე, როგორც გალაკტიონს მოსწონდა: „მაქვს მკერდს მიდებული, ქნარი როგორც მინდა, ჩემთვის დიდებული სხივი გამობრწყინდა.“ ერთი არ დაგავინყდეთ, ძვირფასებო, ერთნაირი სინმინდით წარდექით ცხოვრებასთან და თხზულებასთან, თორემ ნათელი სხივი ისე არ გამობრწყინდება, ისევ უტყვი დარჩება სიტყვის ჩუქურთმა შუქურთმაში ამეტყველებული.

2014 წელი ოქტომბერი

სასკოლო პროგრამაში მოხვედრილი
პაოლო იაშვილის ეროტიკული ლექსი

„პირამიდებში“

იქ, სადაც სდუმან ბიზამიდები,
მზის ქოჩილის დრთს მე დაფწევი მზისფერ სილაზე,
იქ, სადაც სდუმან ბიზამიდები, შენ მომინდები,
შენი თვალები, შენი მკლავები, შენი სინაზე.

შენ მოგაფრენს ცხენი აზაბული, თვალებდანაბული.
საყვარლის ხელებს მივეცემი, როგორც ნაზ საწოლს,
და შენ დამკოტნი ვით დედოფალს, ვით მხევალს და ცოლს.

ტკბილი იქნება ცხელ სილაზე ჩვენი თამაში,
მზიურებს მაშინ, აზაფერი მოგვაგონდება...
ბიზამიდებში ატირდება ლოდინით რაში,
ლურჯ სფინგსთან მივა, უცქერს დიდხანს და დაღონდება,

სილიან ტანით მდინარისკენ გავეშურებით,
მწვანე ტალღებში დაგამშვიდებთ ჩვენს ღელვას – ალუქსს.
გამოფინზლდება შენი რაში სფინგსის ყურებით,
დაუწყებს ძებნას უდაბნოში თავის სიყვარულს.

1916 წ.

პაოლო იაშვილის ლექსი „პირამიდებში“

ქართველ ხალხში ცხოვრობს უკვდავი აქტიორული სული, იმას უნდა მუდამ სხვა იყოს, იმას უყვარს თეატრალიზაცია ცხოვრების, ქართველ ხალხს უყვარს ნილაბი“, – ნერდა ტიცციანი. ლიტერატურის თეატრალიზაციის გამოვლენაა „პოეტი ქალის“ ელენე დარიანის სახის შექმნა (ელენე დარიანი პაოლოს ფსევდონიმია). ლექსის ლირიკული გმირი ქართველი ქალია, რომელიც თავის გრძნობასა და განცდებს, ვნებებს, ოცნებასა და სევდას სახისმიერი თრთოლვით დაიტანს თეატრალურ ნილაბზე.

თეატრალური ნილაბი სამი გაყინული სახეა. ტრაგედიის, კომედიისა და დრამისა. რეალური სასიყვარულო თანაცხოვრება ელვის უსწრაფესად არგებს და ხსნის ძლიერი გრძნობის მატარებელ ადამიანს ბეჭედს სილაღე-მხიარულებისას, სევდისას, თუ სერიოზულობისას მონაცვლეობით. ამ ლექსში კი ეს სამსახოვნება ლეონარდო დავინჩის ნიჭიერებით დაიტანება ერთ სახეში. თუ გვაქვს სურვილი გავერკვეთ, როგორ ახერხებს ქართველი ქალის ხორციელი და სულიერი ნწულის პოეტური ბუნების ნვდომას, უპრიანი იქნება ხედვის განსხვავებულ შრეებში მოვაქციოთ კინოკადრებად აღბეჭდილი შინაარსი ლექსისა. ეს რომ შევძლოთ, საჭიროა, დავსვათ მეტად ზოგადი კითხვა: რამ შეიძლება მოგხიბლოს ლექსში? ყველა ადამიანი იოლად გასცემს ამ კითხვას ასეთივე განზოგადებულ პასუხს: ლექსში შეიძლება მკითხველი მოხიბლოს შინაარსმა, გრძნობა-განცდამ, მუსიკალურობამ, ელვარე ოქროპირმა სიტყვამ, მხატვრული აზროვნების სინატიფემ. მოდით, მივყვეთ ჩამონათვალს და ამ ქრილებში წარმოვაჩინოთ, რა გვიზიდავს, რა გვნუსხავს.

ლექსის შინაარსი

მთელი ლექსი მომხიბვლელი მისტიფიკაციური თხრობაა და ამ თხრობაში ჩაქსოვილი ეროტიკული სიტყვებით, რომელიც მანამდე არ უგრძვნია ასეთი გზებით ქართულ პოეზიას.

„იქ, სადაც სდუმან პირამიდები, შენ მომინდები“...
„საყვარლის ხელებს მივეცემი, ზოგჯერ ნაზ საწოლს“...
„ტკბილი იქნება ცხელ სილაზე ჩვენი თამაში
აზაფერნი მოგვაგონდება „მზიურებს მაშინ“...
„მწვანე ტალღებში დაფარული ჩვენს ღელვას ალუზს“...

მისტიფიკაციური დამლის ძლიერებას თხრობაში ატარებს სიმბოლოები (პირამიდა, სფინგის, ცხენი არაბული, უდაბნო) და ამ სახეებთან დაკავშირებული ასოციაციები.

რა ასოციაციებს აღძრავს პირამიდა, უდაბნო, ლურჯი სფინგის, ცხენი არაბული. სიყვარულის გრძობა-განცდას ახლავს იდუმალეობა. პირამიდა ისეთივე იდუმალია, მაღალი, მარადიული და მუდამ მზესთან მყოფი, როგორც თავად სიყვარული. პაოლო უთუოდ სიყვარულს ისეთივე საოცრებად აღიქვამდა, როგორც პირამიდას. არავინ იცის, როგორ შენდება პირამიდა, ასევე არავინ იცის, როგორ შენდება სიყვარული. პირამიდები მარადისობას უერთდება, მარადიულად ცოცხლობს ადამიანში თვით დაბალი სიყვარულიც კი.

უდაბნო – „დაუნყებს ძებნას უდაბნოში თავის სიყვარულს“

უდაბნო ის სივრცეა, სადაც იქმნება აუცილებელი

მარტოობის ატმოსფერო ცხელი და მწველი სიყვარულისთვის.

ლურჯი სფინგის – „ლურჯ სფინგსთან მივა, უცქერს დიდხანს და დალონდება,

„გამოფხიზლდება შენი რაში სფინგის ყურებით“.

სფინგის ლექსის ლირიკული გმირის პოეტური ჰიპოსტასია.

სფინგს ადამიანის თავი აქვს, ტანი კი ცხოველის. ეს სახე ხაზს უსვამს სიყვარულის ორგანოზომილებიან ბუნებას: ცხოველურს და მორალურს. პაოლოს წარმოსახვაში სფინგის ლურჯია, რატომ? ადვილი მისახვედრია, ლურჯი ხომ ღრმა ოცნების ფერია.

რაში, ცხენი არაბული თვალებდანაბული – ღრმა ინტიმური სახისმეტყველებით ფეთქავს ეს სიმბოლოც. არაბული ცხენი – ერთი ფიქრით ავთანდილსაც გაგახსენებს „ვეფხისტყაოსნიდან“.

გრძობა-განცდა

სიმბოლოებში ბეჭდილი გრძობა-განცდის სიმხურვალე მკითხველის არსებაშიც აღწევს გაუფერმკრთალეზლად. საზოგადოდ ქართველი ქალი ღრმად მაღავს ვნებიანობას, ამ ლექსში კი პაოლოს ინელექტუალურ მკლავებში ამოხსნილია ქართველი ქალის ოცნება.

„საყვარლის ხელებს მივეცემი, ზოგჯერ ნაზ საწოლს,
და შენ დამკოცნი ვით დედოფალს,
ვით მხევალს და ცოლს“.

ქართველი ქალის შინაგანი ვნებიანი ბუნების გასახსნელად პაოლომ „ევროპული კარები“ შეალო, მაგრამ იქ „ეროვნული კულტურის ყველა ფოლაქებშეკრული მანდილოსანი დახვდა. ლურჯი სფინგსობა არის ქართველი ქალის ნიჭიერება, ამასთანავე გაბედული ამბიციაც, რომელსაც წარმოქმნის ოცნება („და შენ დამკოცნი ვით დედოფალს, ვით მხევალს და ცოლს). კვეთება ქართველი ქალის სულისა და ხორცისა ისეთი გახსნილობით მოახერხა, რომ ჭეშმარიტად ქართველ შტიფან ცვაიგად აღიქმება.

მუსიკალურობა

საინტერესოა ლექსის მუსიკალური პროფილი, საინტერესოა მის არითმიულობაში მდგომარეობს. რატომ ისურვა პოეტმა არითმიული ყოფილიყო ეს ლექსი.

სიყვარულის ზეიმში გული არითმიულად უძგერს ადამიანს, ამიტომაც აირჩია ასეთი მუსიკაც. მით უმეტეს, რომ ლირიკული გმირი მხოლოდ ხორციელი ვნებით არაა შეპყრობილი, ის მორალური ვნებითაცაა დატვირთული.

სიტყვა ელვარე

სიტყვას ელვარეს და ოქროპირს ამ ლექსში აქვს უნარი მკითხველი გახადოს გრძნობა-განცდის, ოცნების თანამონაწილე და თავის ტალღებში ისიც დიდი ვნებებით ანებივროს. პაოლოს მხატვრული აზროვნების პრიზმები ადამიანს იდუმალ, მისტიკურ სამყაროში გატყორცნის, აღმოაჩენინებს საკუთარ თავს და აგრძნობინებს დიდ ბედნიერებას. მართლაც, დიდი ბედნიერებაა ასეთ ესთეტიკურ საქანელაზე ქროლა.

ახლა ცხადზე ცხადია, კაფე „ქიმიონის კედელზე ძველი ქართული ფრესკიდან გადმოღებულ ტანსაცმელში მორთულ ვერას (სუდეიკინის ცოლი) წინ რატომ დახატა სუდეიკინმა პაოლო ესპანური შლაპით და ყანწით ხელში.

შლაპა – ევროპული ნიშნული სახეში, ყანწი კი ქართული გემოვნებით, ქართული სულიერების ღვინით თრობა.

კვლავ ლექსში მინდა ამ რაკურსით ხელმეორედ ჩავიხედო. ეს პოეტური ქმნილება მკითხველს უპირველესად გრძნობის უკიდურესი სიმძაფრით აოგნებს და მკითხველსაც სიყვარულის ვნებიანობის ვერცხლისწყლის სვეტზე უკიდურეს ნიშნულზე მიიზიდავს. მიზიდულობის მაგნიტურ ველს კი მკითხველი ქალისთვისაც და მამაკაცისთვისაც ქმნის ქალის სურვილი: სიყვარულის რკალში ყველა ქალური ღირსება კოცნას იმსახურებდეს. კარგი იქნებოდა, ყურადღება გაგვემახვილებინა ერთ მიმენტზეც, ღირებულება ქალისა – დედოფალი, მხევალი, ცოლი წრფეზეა განლაგებული, თუ კიბის საფეხურების შთაბეჭდილებას ტოვებს დაბლიდან მაღლისკენ. მე პირადად უფრო კიბისებური მეჩვენება.

დასასრულს შევნიშნავ, პაოლოს ბუს ნებიერობით (ე. ი. ბნელში მხედველი თვალის ნიჭიერებით) რომ გაესწორებინა თვალი ქართველი ქალის ბუნებისათვის, თავი ევროპული ქუდით უნდა ჰქონოდა დამშვენებული და ხელი ყანწით. სწორედაც რომ არ შეშლია ყოველივე ეს სუდეიკინს – საიმპერატორო კარის ყოფილ მხატვარს. არ შეშლია სუდეიკინს იმიტომ, რომ მხატვრის მგრძნობიარე თვალს არ გამოჰპარვია პარიზულ ცხოვრებაგამოვლილი პოეტი რეალურად ქართულ სულიერებაში მყოფობდა, ოცნებით კი არაბეთში – პირამიდებთან. პარიზი, საქართ-

ველო, არაბეთი – ეს სამკუთხედი გზაა ხორციელებით
სულიერება წაიკითხო და სულიერებით ხორციელება.

„მე დაფიქრებ აბრეხის თვეში
გაშლილ ფაშლების ყვავილებიდან“, –

ეს სიტყვები ტიცინის განაცხადია საქართველოს
წინაშე. მართალია, პაოლო არ დაბადებულა აპრილის
თვეში, მაგრამ იგივე რიხით, სრული უფლებით შეეძლო
გაემეორებინა ეს სიტყვები მისი სიამის ტყუპს – პაოლოს,
რადგან ორივემ ხეს ცნობადისას ერთნაირი ნიჭიერებით
გაუსწორა თვალი თავიანთ პოეზიაში.

2014 წელი

ლეო ქიაჩელის მოთხრობა

„ჭაბი აბა“

შიშის განსაზღვრებად აშვებული ცეცხლოვანი ზრანი

1. წინასიტყვაობა
2. შიში მაკროსამყაროში
3. შიში მიკროსამყაროში
4. სპირალისებურად დატრიალებული ცეცხლის
ალი ქალაქში
5. გრძნობების ორი მდინარე, დღისა და ღამის
გზაგასაყარზე
6. მოთხრობის კარიბჭე
7. მოთხრობის პერსონაჟები კრიტიკის ავან-
სცენაზე
8. სიდიადე ლეო ქიაჩელისა

წინასიტყვაობა

საბჭოთა მოთხრობა განსაკუთრებული შესწავლის რეჟიმში უნდა აცხოვროს სკოლაში მასწავლებელმა. აქ, ყოფილი საბჭოეთის სივრცეში, მუდმივ დაკვირვებაში გაკვირვების საძირკველი თუ ვერ იპოვნა მკითხველმა, მისთვის თხზულება, რომლის მიზანია ებრძოლოს შიშს ყველა კუთხე-კუნჭულში, შეასრულებს მხოლოდ ფაბულით ტკივილ-გართობის ფუნქციას.

რეალური ცხოვრების აბლაბუდაში ყოველგვარი სისაზიზღრე, რაც შეიძლება ადამიანმა მოიგონოს, ყველაფერი შიშის ძაფითაა ნაკერი. შავი იყო შიშით და ავობით დაბინდული აზროვნებითი სივრცე ტოტალიტარული რეჟიმის პირობებში. აზროვნებააკრძალულები მაინც აზროვნებდნენ, მაგრამ აზრებს მალავდნენ საკუთარ თავში და ისე ღრმად, რომ მის ცირკულაციას ოჯახის წევრებთანაც კი ვერ ბედავდნენ.

აზროვნებააკრძალულები არა საშიშებს, თავისზე უსუსურებს უყეფდნენ, პარტიულ კრებებზე, შეკრებებზე, ხოლო თავისზე ძლიერებს ძალღური ერთგულების სანყალი თვალებით შესჩერებოდნენ, რადგან დაუმსახურებელი, კუჭის დამამშვიდებელი ხორცის ნაჭერი უფრო დიდ სკამებზე მჯდართ უნდა გადაეგდოთ მათთვის.

როგორ მივიდნენ საბჭოთა ადამიანები ცხოვრების ამ წესებამდე, რა ბორბალი გადაატრიალა ბოლშევიკურმა რეალობამ, აზროვნებითი მორჩილება ცხოვრების ყოველდღიურ საქმელ კერძად რომ ექცია, სწორედ ესა ასახული საბჭოეთის ამ პროფილით ყველაზე ძლიერ მოთხრობაში „ჰაკი აძბა“.

აზრის ზრიალი უკიდურეს სიჩუმეში ცხოვრობდა.

სიჩუმე გარინდებით ყურის გდებას მოითხოვს. ეს მოახერხა სწორედ ლეო ქიაჩელმა. მან აზრის ზრიალს გარინდებული ყურით უსმინა, რამაც ათქმევინა თავისი ასეთივე გარინდებული სიტყვა, რომელიც დროის სიშავეს უვნებლად შეერწყა.

როგორ იხმარება ნემსი და ძაფი შიშის კერვის დროს, რაში მდგომარეობს ძაფის სიძლიერე. ვინ არის შიშის მკურავი, ვის მიუშვერია ტანი მკურავისათვის შესაკერად.

ლეო ქიაჩელს ნემსი უწვრილესი შეურჩევია საბჭოთა ტანში გასაყრელად, ისე გაიარა და გამოიარა თხზულებაში თავისი უწვრილესი შავი ძაფით აგებული ნემსით შიშით გარემოცულ შავ სივრცეში, რომ არავის გაუგია დედააზრი ამ მოთხრობისა.

შავი ძაფით ნაკერმა თეთრ ტანებში – მასწავლებლის ტანებში – ლოგოსის მგრძნობელობით უნდა გაიაროს და ყველა ნაკერი საჩინო გახდება.

ვერ ნაიკითხა ლეო ქიაჩელის „ჰაკი აძბა“ თავისუფლების უხარისხო ცხოვრების ოცდახუთმა წელიწადმა, ამიტომაც ამოიღეს ეს მოთხრობა ეროვნული გამოცდებიდან, მაგრამ მადლობა მათ, ვინც დაკვირვების რეჟიმი არ მოუხსნა სკოლაში ამ სისხლით ნანერ წიგნს.

„ერს აქვს თვითგამორკვევის უფლება“, – ასე ეწერა საბჭოთა კონსტიტუციაში, მაგრამ თვითგამორკვევის მსჯელობები უნივერსალის კარებივით ხან შიგნიდან იღებოდა და ხან გარედან, ამიტომ საზოგადოება გარკვეულლობა-გაურკვეველობის მორევში ყურყუმალობდა.

შემოთავაზებული კრიტიკული განხილვა მოთხრობისა ინტელექტუალური მგრძნობელობით ჩაახედებს მკითხველს სიბნელეში. ამ სივრცეს სიღრმეში ჩასცქეროდა და ჩასცქერის ბებერი ევროპა, რადგან აზროვნების ასეთი

პოლიციურობით თუ არ ისუნთქა, უმაღვე მოკვდება. ასეთ სუნთქვას გვასწავლიან ჩვენ. ევროპა განაბული ელოდება როდის დაიწყებს თავისი ქმენით სიარულს სწორმკითხველთა არმია, არმია, რომელსაც შეუძლია ხელოვნების ემპირიულ აზროვნებაში შეღწევა. გჯეროდეთ, საქართველოს მოქალაქენო, ბებერი ევროპა წითელქუდას ბებიასავით დაგვიძახებს: ასწიეთ ურდული და კარები გაიღებო. ჩვენც ნასაბჭოეთარი წითელი ქუდებით შევალთ ბებია ევროპასთან – ბებერ იასთან.

ლეო ქიაჩელი

„ჭაკი აძბა“

შიში მაკროსამყაროში

(I-II თავების ანალიზი)

ლიტერატურული ნაწარმოები კლასიკურ ქმნილებად მაშინ გარდაიქმნება, როდესაც იგი რეზონანსული ბუნებით იწყებს ახალ ცხოვრებას. იცვლება რეალობები და ამ რეალობებს მიდევნებული ხდომილებები, საზოგადოებრივი ფორმაციები, იცვლება ეპოქების ფსიქო-სომატური პროდუქტი – თავად ადამიანი, მაგრამ მწერალი გაცილებით მეტი ინტელექტის შუქს ფენს მომავალ თაობებს გაერკვნენ იმის ბუნებაში, რაშიც მონანილეობენ. კლასიკური ნაწარმოების ნიჭიერი მკითხველები მწერლის შემდგომი თაობები უფრო არიან, ვიდრე მისი თანამედროვენი.

ლეო ქიაჩელის „ჭაკი აძბას“ რეზონანსულობის საფუძველს ქმნის ის მომენტი, რომ ნაწარმოებს ღრმა გაუმჭვირვალე ბუნდოვან ნისლოვანებად აკრავს შიშის ფენომენი, რომელთან მიმართებაში მკითხველის წარმოდგენაში ქანდაკება ზნეობრივი სახე ყველა გმირისა და მასთან ერთად მთელი ხალხისა. თხზულება დაიწერა 1933 წელს, ეს ხანა საბჭოთა კავშირის სინამდვილეში იყო დრო, როცა შიშის ყუთი იქმნებოდა დედამიწის უზარმაზარ ტერიტორიაზე, ამიტომაც გაუჩნდა ავტორს გახელებული ვნება ერვენებინა ერთი ქალაქის – სოხუმის მაგლითზე შიშის ყუთის შექმნის ისტორია. გადმოცემული სიუჟეტი კონკრეტული ამბავია, რომელიც მოხდა

1918 წელს რევოლუციის შემდგომ.

სიტყვა შიში პირველივე თავში წამოიძვარება, მაგრამ, სანამ მას ახსენებს მოთხრობაში მწერალი, ჯერ ქმნის შიშის ატმოსფეროს. აი, ეს ამონარიდები:

1. „ეს მოხდა ქალაქ სოხუმში 1918 წ., როცა რუსეთში ოქტომბრის რევოლუციის გამარჯვების შემდეგ უსასტიკესი ომი მიმდინარეობდა“.
2. „შავ ზღვაზე და მის სანაპიროებზე სისხლის თქეში იდგა კიდი-კიდემდე“.
3. ნითელ კრეისერს მეთაურად „მრისხანედ“ წოდებული „ბოცმანი კუზმა კილგა ახლავსო“.
4. „სოხუმის ქალაქის თავს, სამსონ დავანძეს ბოლშევიკების სამხედრო გემის მოახლოების ამბავი ბინაზე მიუტანეს დილაადრიაწვე, ჯერ ლოგინში იწვა, „შმიდტისა“ და „კუზმა მრისხანის“ გაგონებაზე შეფეთებული იდგა. მოულოდნელობისა და აჩქარებისაგან ძლივს მოაწსრო ტანთ ჩაცმა და პირდაუბანელმა ქალაქის საბჭოს მიაშურა... მაღალი კაცი იყო, ზორბა, „ნითური წვერი მკერდზე დაჰფენოდა. ქშენით მოალაჯებდა და თან ზღვისკენ იცქირებოდა“...
„დანყნარებული ზღვის მშვიდი კამკამი დაუჯერებელს ხდიდა ხმად დარხეულ ამბავს“...

სიტყვა შიში პირველად დავანაძის ფიქრებში ხმიანდება წინადადებაში „შიშისაგან თუ მოეჩვენათ“, ფიქრებშივე ბრაზი მოსდიოდა სოხუმელებზე გულში ედვა, თუ განგაში ტყუილი აღმოჩნდებოდა, სასტიკად დაეტუქსა, ვინც ჭორს ავრცელებდა და ხალხში შფოთს იწვევდა. თვითონ თავი ძველ რევოლუციონერად მოჰქონდა და ბოლშევიკების არ ეშინოდა“...

სოხუმის მესაკუთრეები საბჭოს წინ დახვდნენ, აფრთხილებდნენ, საეჭვოდ მიმოდის გემი ზღვაში უნდა იცოდეთო. „გემი იმისთვის არის გემი, რომ ზღვაში მიმოდოდეს, მაშ ხმელეთზე ხომ ვერ ივლის, აიმრიზა ქალაქის თავი, მოქალაქეების შიში არაფრად ჩაუგდო რიხი და სითამამე ხმაში მასაც აღარ ეტყობოდა, როდესაც თავად აღედრა ეჭვი.

შიშის წინაშე ვაჭართა სიჯაბანე რუსთაველის შემდეგ აქაც სახიერობს. ყველაზე უფრო რაჟდენ თორია შეუშინებია ქალაქში დარხეულ ხმებს, სოხუმში ცნობილი ვაჭარი. სწორედ მან ურჩია სამსონს გაგრა გამოეძახებინა და ამბავი ეკითხა. დამაიმედებელი არც გაგრის პასუხი იყო: ამბობენ ამ მხარეს „შმიდტი“ იმისთვის დადის, რომ დამარცხებულ თეთრგვარდიელებს გზა გადაუჭრასო, ნამდვილად არავინ იცის რა საომარი ამოცანა აქვს დასახულიო.

საგონებელში ჩავარდნილი ქალაქის თავი – სამსონი თბილისში საიდუმლო დეპუშითაც იზღვევს თავს ყოველნაირი პასუხისმგებლობა თავიდან აცილებინა. დეპუშის შედგენისას გაახსენდება, რომ სოხუმშიაც არსებობდა მუშათა, გლეხთა, ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭო, რომლის თავმჯდომარე მისი კარგი მეგობარი – ნარიქ ეშბა იყო, ესეც ნაციმბირალი, ძველი რევოლუციონერი. ეს საბჭო თითქმის არ მოქმედებდა, მხოლოდ დროგამოშვებით მდგომარეობის გართულებისას, მომენტის შესაფერის რეზოლუციას მიაღებინებდნენ და გაზეთებში აქვეყნებდნენ, ამ ორგანიზაციის არსებობა რომ გაახსენდა სამსონი სიხარულისაგან წამოიძახებს „ვერიკა!“ ისინი შექმპნილ მდგომარეობაში მხსნელებად წარმოუდგებოდნენ აფორიაქებულ ქალაქის თავს. მან ისიც გაიხსენა ამ

საბჭოში მეზღვაურებიც რომ შედიოდნენ ოფიციალურ სახელწოდებაში.

სამსონის დავალებით საბჭოში მისულმა ნარიქ ეშბამ გულდასმით მოუსმინა, ცოტა ხანს დაფიქრდა და მეგობრული პასუხიც გასცა: „პასუხისმგებლობას ან შენ რატომ იკისრებ, ძვირფასო სამსონ, ან რატომ გინდა მე მაკისრებინო. ხომ იცი რა მდგომარეობა. თუ პასუხისმგებლობამდე მივიდა საქმე, სჯობია მისი ტვირთი ისე განაწილდეს, ყოველ შემთხვევისათვის, რომ ბრალი ყველას და ამავე დროს არავის არ დაედოს... მოვიწვიოთ ქალაქის საბჭოს და მუშათა გლეხთა, ჯარისკაცთა და მეზღვაურთა დეპუტატების საბჭოს პრეზიდიუმის სასწრაფო გაერთიანებული სხდომა პარტიებისა და საზოგადოებრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლების თანდასწრებით და იქ დავსვათ ეს საკითხი. დეე, ამათ გადანყვიტონ, თუ რა სახით უნდა დახვდეს ქალაქი სოხუმი ბოლშევიკების სამხედრო გემს.“

პრეზიდიუმის გაერთიანებული სხდომა, საბჭოს დარბაზს ხალხი მოაწყდა, არ გამოცხადდნენ ოფიციალურად მხოლოდ პარტიების წარმომადგენლები, უმაღლვე მიხვდა ისინი პასუხისმგებლობას გაურბოდნენ.

ამ სხდომაზე შიშის კონტურები იხაზება, აქვე წყდება, როგორ უნდა მოიქცნენ ამ ყუთში მცხოვრები ადამიანები. ვინ ან რა ხაზავს შიშის ყუთის კონტურებს?

1. ქალაქის საბჭოს თავმჯდომარე – ბეჩირბი ჩაჩბა

„აფხაზთა შორის მეტად პოპულარული პიროვნება, მისდამი პატივისცემას ყველასათვის სავალდებულოდ ხდიდა, გარდა დიდი გვარისა, მისი იშვიათი ტანადობაც და აფხაზური იერით შემკული სახიერება.“

ბეჩირბი ჩაჩბამ მამაშვილური პირდაპირობით დააყე-

ნა საკითხი, „რა ვქნა, ბოლშევიკები კარს მოგვადგნენო“.

2. შიშის ყუთს კედლებს უსქელებს სიჩუმე. ღამურის ფრთებით იწყებს შიში ფრენას. დამსწრენი მოელოდნენ ენაწყლიან ორატორებს, მაგრამ მათგან სიტყვის თქმის მსურველი არავინ გამოჩნდა.

3. სოხუმის გადარჩენის გზა კრებაზე საგანგებოდ მოწვეულმა მდიდარმა მესაკუთრემ, გავლენიანმა მკვიდრთაგანმა რაჟდენ თორიამ გაკვალა: „ახლა პოლიტიკური ანგარიშების გასწორების დრო არ არის. ჩვენ, უბრალო ხალხი ამ ანგარიშებში არ ვერევი, ეს ჩვენი საქმე არ არის. არავის მივცემთ ნებას გართულებული მდგომარეობა დღეს კიდევ უფრო გაგვირთულოს. ჩვენ ვიცით მხოლოდ ერთი რამ: რადგანაც კრეისერი „შმიდტის“ ერთი გასროლაც კი საკმარისია, რომ ჩვენი სახლები და მთელი სარჩო-საბადებელი ცეცხლმა თვალის დახამხამებაში ჩანთქას, ჩვენი ყოფაცხვევაც ამ უეჭველი გარემოებიდან უნდა გამომდინარეობდეს. გემიც, მეზღვაურებიც მთელმა ქალაქმა ისეთი პატივისცემით უნდა მიიღოს, რომ ეჭვი არავის დაებადოს ჩვენს მათდამი თანაგრძნობასა და მეგობრულ განწყობილებაში... გემის ყველა მოთხოვნილება დაუყოვნებლივ უნდა დავაკმაყოფილოთ, რადაც უნდა დაგვიჯდეს მაინც... ვინც სხვანაირად გვირჩევს, იმას, ალბათ, ჩვენი დალუპვა უნდა... მთელი დარბაზი ერთიანად დაეთანხმა რაჟდენ თორიას.“

4. რაჟდენის შემდეგ ნარიქ ეშბა ამბობს სიტყვას. მეტად ყურადსაღებია ის გარემოება, რომ მწერალი თავის მიმართებას ამ სიტყვასთან თამამად ასე გამოხატავს: „მუშათა, გლეხთა, ჯარისკაცთა და მეზღვაურთა დეპუტატების საბჭოს პრეზიდიუმის სახელით ნარიქ ეშბამ მოკლე დეკლარაცია წაიკითხა. იგი მალაღფარდოვანი და

გრძელი პერიოდებისაგან შედგებოდა, რომლის სიტყვიერ ლაბირინთში გარკვეული აზრის დანახვა შეუძლებელი იყო, მაგრამ დასკვნა წინდახედულად იყო მოზომილი და ავტორს ყოველგვარ ეჭვს გარეშე აყენებდა, რაგინდ თვალსაზრისით გაგესინჯათ იგი“. აი ეს დასკვნაც: „– იმ ბრძოლაში რომელიც ახლა მთელს რუსეთში წარმოებს, ჩვენ უთუოდ რევოლუციის მხარეზე უნდა ვიყოთ და ვართ კიდევაც. ასეთია მშრომელი მასების სულისკვეთება“.

„საწინააღმდეგო აზრი, რასაკვირველია დარბაზში არ გაჭაჭანებულა“, – შენიშნავს მწერალი. ამ შენიშვნაში განსაკუთრებით დამაფიქრებელია სიტყვა რასაკვირველია. რასაკვირველი რატომაა დარბაზში საწინააღმდეგო აზრი რომ არ ჭაჭანებს“. **ამ სიტყვით მწერალი მიგვახვედრებს: კრებაზე დაიბადა საყოველთაო შიში, რომელმაც ყველა ადამიანის თავის ქალაში შეაღწია და დანგრია მოქალაქეობრივი აზროვნების შინაგანი წყაროები. წოდებრივი, ქონებრივი, თანამდებობრივი უპირატესობის მქონე ადამიანები კრებაზე ისეთი აზრობრივი და მოქმედებების ბადე-წნულს ქმნიან, რომ ხალხი შიშის ყუთში თავისი ნებით იწყებს ცხოვრებას, მათი სხეულები სხვის თავებს მობმულ ლანდებად გადაიქცევიან.**

ქალაქში მოაქვთ ამბავი: კრეისერ შმიდტს გეზი ნავსადგურისკენ აქვსო, **უცბად გამოიცვალა ქალაქი. ლანდები დარბიან, ფაციფუცობენ, თავიანთ სახლებს უტრიალებენ, წითელი დროშებით ამკობენ. ლანდებს გაკვირვებული სახეები აქვთ, დაუფარავი შიში, დაბნეულობა უკრთით თვალეში.** „ზღვის სანაპიროს გასწვრივ პალმების ხეივანზე გამავალ დიდი სასტუმროს ქვედა სართულში რესტორანი წითელი არშიებით დაებლანდათ, არშიებზე

რევოლუციური წარწერები, სუფრას შლიან ასი კაციისთვის“. **ქალაქი შიშის ლაქით აგრძელებს სიცოცხლეს, შიშის ლაქის ავტორები სხვის თავებს მობმული ლანდები არიან, ახლა უკვე მზადმყოფნი ლაქიობისათვის.**

მოთხრობის I-II თავები დოკუმენტური კინოსთვის შექმნილ ტექსტს უფრო ჰგავს, ვიდრე მხატვრულ ნაწარმოებს. თხრობის დოკუმენტურობაზე მეტყველებს ერთი პასაჟი, სამსონ დავანაძეს ქალაქის საბჭოს წინ აღელვებული მოქალაქეები დახვდნენ, მეტწილად სოხუმის მესაკუთრეები იყვნენ, ისინი პასუხს სთხოვდნენ: გემი რაღაც საეჭვოდ მიმოდის ზღვაში და ეს უნდა იცოდეთო. ქალაქის თავი მათ პრეტენზიას ახირებულობად თვლის და ეუბნება: „გემი იმისთვის არის გემი, რომ ზღვაში მიმოდოდეს, მაშ ხმელეთზე ხომ ვერ ივლის“. სამსონის ნათქვამი ღიმილსაც კი არ მოჰგვრის იქ მყოფთ, თუმცა მკითხველის სახეში ოდნავ მაინც შეივარდისფერებს ღიმილი, მაგრამ მხოლოდ წამიერ, რადგან იმავე წინადადებაში ახსენებს ავტორი შიშს, – „აიმრიზა ქალაქის თავი და შიში არაფრად ჩაუგდო“. **ლეო ქიაჩელი, რომელიც თავისი გაბერილი ნესტოებით შეისუნთქავდა შიშის ატმოსფეროს ამჩნევდა, რომ იუმორის აღქმის უნარი დაკარგული აქვს შიშის ქარით თმებდავარცხნილ ადამიანებს.**

აი ასე იბადება და შლის ფრთებს შიში მაკროსამყაროში, რომელიც ერთი ქალაქის მოცულობითი სივრცეა. შიშის დაბადების და ფრთების გაშლის შემსწრე მრავალი ადამიანი ყოფილა მრავალი ათეული წლების განმავლობაში, მაგრამ ცალკეული ადამიანების შეგრძნებები ვერასოდეს აღწევს დასრულებულობას. დასრულებულობის საფეხურს აღწევს და ხდომილებად იქცევა სამყაროში მხოლოდ კლასიკოსი მწერლის დახატული სინამდვილე,

სადაც დანახვის აქტი სრულდება გაგებით ცოდნით. ლეო ქიაჩელის „ჰაკი აძბა“ ასეთი თვალთახედვით ნამდვილად არის ორგანო სიცოცხლისა, სიცოცხლისა, რომელიც გაიზომება სრულყოფილ აზრებში, აღქმებში.

როგორია მწერლის სრულყოფილი აზრები, აღქმები

მკითხველი სრული დაძაბვით უნდა დახვდეს მწერლის აღქმების კაკუნს. I-II თავებში მწერალი გვიჩვენებს როგორ ეუფლება შიში მთელ ქალაქს და გადააქცევა ერთ მთლიან შიშის ყუთად.

როგორ ხდება მორჩილების დამზადება?

1. იქმნება შიშის ატმოსფერო
2. ამ ატმოსფეროს შესაცვლელად ტარდება კრება, კრების ავტორების მიზანია ხალხს აფიქრებინონ ის, რაც მათ უნდათ.
3. ხალხი აზროვნებს და მოქმედებს იმის მიხედვით, რაც სიმყუდროვეს შეუნარჩუნებს, რეალობა კი სიკვდილის ენაზე ელაპარაკება მათ. ისინი თავს ყოფენ რეალობასთან მორგების ჯაჭვში.
4. არ ჭაჭანებს საწინააღმდეგო აზრი.

რასაკვირველია, არ ჭაჭანებს, რადგან ადამიანი განსაცდელში, მერყევ სიტუაციაში უნდა იყოს, რომ სალი აზრი დაიბადოს. აზრი იბადება ასეთი განსაცდელისგან და არა სურვილიდან. კრებაზე გამომსვლელებს ისინი მერყევ სიტუაციაში არ ჩაუყენებიათ. მერყევ სიტუაციაში პიროვნება უნდა ჩააგდოს ეჭვმა, იქ მყოფთ კი ეჭვი არ გასჩენიათ, მაშასადამე, ისინი მიაბიტები არიან, მათი მიაბიტობა კი შიშმა თავის ფილტვებად გამოიყენა.

აი, ასე პერცეფიციურებს ავტორი სრულყოფილ აზრებსა და აღქმებში.

მწერლის, როგორც ხელოვანის, ოსტატობა I-II თავ-

ებში იმაში მდგომარეობს, რომ **ავტორმა შესანიშნავად წარმოგვიდგინა, როგორ შეიძლება ავტორიტეტულმა ადამიანებმა მოახდინონ საზოგადოებრივი აზრის კასტრაცია.**

შიში მიკროსამყაროში

მკითხველისათვის საინტერესო საკითხავია მოთხრობა III თავიდან, რადგან ჩნდებიან პერსონაჟები, რომელთა ცხოვრების გაცნობა აინტერესებს მკითხველს, აინტერესებს უპირველესად იმიტომ, რომ მათ არც კი იცინან, რა ხდება გარეთ, ისინი, სასტუმროს II სართულზე ღამენათევნი, ბანქოს თამაშობენ – „ხუთნივე ბრწყინვალე ნოდების წარმომადგენელი“.

ლეო ქიაჩელი საკუთარი თვალთ შეგვახედებს მოთამაშეთა **კამერულ** სივრცეში: ოთხნი უსხედან მაგიდას – მეგრელი, აჭარელი, იმერელი, აფხაზი. თამბაქოს ბოლი, უძილობისაგან დაღლილი, „აზარტისაგან დაგლეჯილი“ სახეები, ფულით სავსე მაგიდა – ოსმალური ლირებით, რუსეთის იმპერიის გაუქმებული ასიგნაციები, „ბონები“, „კერენკები“. თამაშის მოკვეთილი ფრაზები, ფულის უსიტყვო გადაღაგ-გადმოლაგება. მაგიდის ერთ კუთხეში მირეულ-მორეულ პაპიროსის ნამწვავებსა, ბოთლებსა და ლამბაქებს შორის **მეტყველი თეატრალური რეკვიზიტების ღირებულებას** იძენს წვრილი ვერცხლის ბალთებასხმულ ქამარში გაყრილი სატევარი, ოქროთი მოჭედილი, ღილებშეხსნილი ბუდიდან ამოწეული რევოლვერის ოქროვერცხლით მოსალტული ტარი, ხმარებისაგან დაფერილი, თალხი ფერის ჩოხა, სამხრეებიდან გადმომზირალი ყაზახთა ოფიცრის ფორმის სირმის ბრჭყვიალა ეპოლეტიანი, სამასრეზე მიკერებული წმინდა გიორგის ჯვარი,

მინანქრით მოოჭვილი. **ჩამოთვლილი ნივთების ნაკრებით ავტორი აიძულებს მკითხველს მომეტებული ყურადღებით ჩაიკარგოს სავარძელში ჩაძინებული გმირის სახისმეტყველებაში. ძილისათვის მოუხერხებელ ავეჯზე, სავარძელში თამამი თავადური პოზით გაშლილა რაინდის სხეული:** „თავი სავარძლის ხავერდგადაკრულ ხელსაყრდენზე ჩამოედვა, ქვეშიდან ხელშეწყობილი, შავ ნულა-მესტებში ჩასხლეტილი ფეხები საზურგეზე შეესროლა გადაჯვარედინებულად. ახალგაზრდა ქერა სახე დალენილი უჩანდა, ზოგან ნაოჭებს დაესერა, ზოგან კიდევ ჭრილობის ჩაღრმავებულ ზოლებს, რომელთაგან ერთი მარცხენა ლოყაზე აჯდა ირიბად“. სანამ გმირის სახელს გაგვაცნობს ლეო ქიაჩელი, მანამდე მძინარე სახისმეტყველებითი პორტრეტით მის დაძაბული შინაგანი სულიერებისაკენ მიგვაპყრობინებს ყურადღებას: „... სახეზე რაღაც ღრმა ნუხილის ლანდები მიმოურბოდნენ... ცხვირის ნესტოები მოხშირებული სუნთქვისაგან უფეთქავდნენ...“

შინდისფერ კანივით შემოკრულ ახალუხში, წელის ნასკვს ორი თითი შემოწვდებოდა... ეს უჯუშ ემხას სხეულია – მეფის დაშლილი ჯარის ოფიცერი, შტაბს-როტმისტრი ჩერქეზთა რაზმის აფხაზური ასეულისა, ავსტრიის ფრონტზე ნაბრძოლი ძიძიშვილის, ჰაკი აძბას, დახმარებით წითლების იერიშების შმაგ ნავარდს გამოქცეოდა, „სიცოცხლის გარდა, ორი რამ განძი ჩამოჰყოლოდა, რომლებსაც სიცოცხლეზე უფრო აფასებდა და უფროთხილდებოდა. ეს იყო სიყრმიდანვე მისი საოცნებო ოფიცრის ეპოლეტები და წმ. გიორგის ოქროს ორდენი.“

შიშის ლანდების უჩინარი დალი ძილში აწვალებს უჯუშს. ვაჟკაცური სხეულის ქვეცნობიერში ჩამძვრალი შიში აბორგებს ცხელებაშეყრილ არსს და მასთან თანაცხ-

ოვრებაში ძილშიაც ვერ მყოფობს. ძილში გამოხატული შიში აშინებს მის ამხანაგებს. აქ ვართო, ანუგეშებდნენ, სახელით მიმართავდნენ, მაგრამ ახლო, მისვლას საკვირველ მძინარესთან და ხელის მოკიდებას ვერ ბედავდნენ. **როცა შიშმა უჯუშის ქვეცნობიერიდან, სინათლის სხივის უსწრაფესად, თვალეში გადმოინაცვლა,** მონითალო, მწვანე, არაამქვეყნიური შუქის ციალით შეშინებულებმა მათაც უკან დაიხიეს ძალაუნებურად. „ეს იყო შიში, რომლის მსგავსი არც ერთ იქ მყოფთაგანს მოჩვენებითაც კი არასოდეს მოჩვენებიათ“.

ისეთი ოსტატობით აღწერს ლეო ქიაჩელი ქვეცნობიერიდან ამოტყორცნილ შიშს ცნობიერში, რომ წამიერ მუნკის ფერწერული ტილო – „კივილი“ წარმოგიდგება. **შიშის წამიერ გამოსახულებაზე გამოცნებელი, ალბათ, არაფერია,** ეს დაინახეს სწორედ უჯუშის ამხანაგებმა.

გონსმოსულმა უჯუშმა მალევე იცნო მეგობრები და ბავშვურმა ღიმილმა გაუციალა სახეზე. ღიმილმა ისინიც გაახარა. „ამისთანა რა მოგეჩვენა, უჯუშ, რომ ასე შეგვაშინე, დაწყნარდი, შე კაცო, არაფერია, ბოლშევიკები ჩვენში ჯერ კიდევ არ არიან. – მე კი სწორედ ისინი მომეჩვენენ... თითქოს... გემით მოვიდნენ“... შემდეგ გაირინდა, ეტყობოდა, სიზმარში განცდილი შიშისთვის თავი ვერ დაელწია, – მერე ჰაკიც იკითხა, ხომ არ მოსულაო.

საყვირის უჩვეულო ხმამ და „მარსელიოზას“ მელოდიამ აღფრთოვანების ჟრუანტელი კიდით კიდემდე მიმოაბნიეს. ოთახში მყოფნი უმალ ფანჯარას მისცვივდნენ, უჯუში კი თავის ადგილზე დარჩა. მისი სიზმარი ამხანაგებმა რეალობაში დაინახეს ფანჯარიდან, მაგრამ დაჯერება გაუჭირდათ. მათ უჯუშს სთხოვეს: „მოდით აქ, თუ ძმა ხარ, იქნება უფრო გამოარკვიო, რა კრეისერია

ჩვენკენ რომ უშველებელი ზარბაზნები მოუღერებია.“

უჯუშმა დააპირა ადგომა, მაგრამ ტანს ვერ მოერია, ფართოდ გაღებული თვალების ორივე გუგა თავის შეუნძრევლად წინა კედლისკენ მოატრიალა, ნიშანში ამოღებულ წერტილს მიაპყრო, ტუჩები აუცახცახდა, დაეჭიმნენ, როგორც სიზმარში და უცნაური ჩაშიშინებით ჰაერში მოხაზეს „შმიდტი“. ემხას თვალები ოთახის მიღმა იყურებოდა.

უჯუშის სიზმარში აღბეჭდილ წინათგრძნობას და შიშს მისი ამხანაგებიც ეზიარნენ, მაგრამ ბოლომდე მაინც ვერ გააცნობიერეს კრეისერის ქალაქში შემოსვლა და შიში დასწამეს. „სავარძლიდან სახემეკრული წამოდგა, სულ სხვა თვალებით გახედა ამხანაგებს და შეკავებული ყვირლის მსგავსი ხმით მიმართა: „მე და შიში ერთმანეთს არ ვიცნობთ, ვისაც არ სჯერა, შეუძლია გამომცადოს“.

უჯუშის რაინდული ბუნება თანცხოვრებაში ვერ მყოფობს მისსავე ქვეცნობიერში დალექილ შიშთან და ამხანაგების შეფასებასთან, ამიტომაც მიჰყვება მართალი ამბის გასაგებად მიმავალ მეგობრებს, თან „დალბილებული ხმით ბოდიშისნაირად“ განუცხადებს: „– თუმცა რა გითხრათ, იცით: არავის არ შეშვენის თქვას ვაჟკაცი ვარო, და ამ შემთხვევაში, შეიძლება თქვენ ხართ მართალი, წავიდეთ! მეც მოგყვებით, ვნახოთ რა ამბავია“...

მწერალი შენიშნავს, რომ ხმის კილოზე მაინც ეტყობოდა, რომ თავს შეურაცხყოფილად გრძნობდა და თავისი წინანდელი გამომწვევი სიტყვების გამართლება გულში ედო.“

რაინდული ზამბარა დაჭიმულია შიშის წინააღმდეგ.

შიში – სპირალისებურად დატრიალებული ცაცხლის ალი ქალაქში

პალმების რიგის გასწვრივ კრეისერის მეზღვაურმა – ვასილ ხარიტანიუკმა ფარდულიდან თვალი მოჰკრა მაღალ და განიერ მხრებზე ბრჭყვიალა ეპოლეტებს და მის თვალებს ცოფის ალი შეუკიდა. მან თითის ნიშნებით ამხანაგებიც გამოიხმო. ერთი კი იფიქრა, თვალი ხომ არ მატყუებსო, მაგრამ მიაგვანა რა ყაზხთა ოფიცერს, დაედევნა.

„– ჰეი, შესდექ, უფალო ოფიცერო!“ – დაუყვირა ხარიტანიუკმა, თავდაჭერილად იყავ უჯუშ, ალბათ შენ გეძებენ! – ხმადაბლა გადაულაპარაკეს უჯუშს მეგობრებმა, დაიფანტნენ და მიიმაღნენ. მეზღვაური ცხვირწინ დაუდგა ტანის რალაც უცნაური შემკვრივებით, თვალები გახურებული შანთებივით ჩაურჭო. ემხა არ შენძრეულა, მან კი კლანჭებად მომარჯვებული თითები ეპოლეტებში ჩაასო და მოსაგლეჯად მოსწია. იმავე წამს რევოლვერი გავარდა, განგმირული რუსი მეზღვაური პირაღმა გაიშხლართა.

რევოლვერის ხმამ შიშის ქარი სპირალისებურად დაატრიალა, მიტინგზე დაძმობილებული მოქალაქეები და მეზღვაურები წუთით განაბა. მწერლის თვალმა უმაღ ხალხის წამიერი მეტამორფოზა არეკლა: როგორ აჩოჩქოლდნენ სხივის თავებს მობმული ლანდები ელვის უსწრაფესად და ბრბოდ გადაიქცნენ. „ბრბო შეიკუმშა, შექუჩდა და ქუჩის მეორე მხარეს დუქნებსა და სახლების კედლებს დამფრთხალ ფარასავით შეეფინა.“

ბრბოს ბრმა მოძრაობამ გააოგნა სამსონ დავანაძე, იგი ქუდმოხდილი იდგა და თავისთვის რალაცას ბუტ-

ბუტებდა. ამ მოძრაობამ გაახევა ნარიქ ეშბაც „ფართოდ თითებგაშლილი მარჯვენა ჰაერში აემართა, ვითომ ხან მეზღვაურებს აფრთხილებდა, დაიცადეთ, ნურაფერს მოქმედებთო, ხან კი ვითომ ხალხს რაღაც გამოურკვეველ ნიშანს აძლევდა, რომლის შინაარსი, ალბათ, მისთვისაც გაუგებარი იყო“. მოჩვენებას დაამგვანა შიშმა ნარიქ ეშბა.

გახევებულ სამსონ დავანაძეს და ნარიქ ეშბას ყურს მეზღვაურის ქლოშინით ნაამბობში მოხვდება სიტყვები: „ყაზახთა ოფიცერი“, „გიორგის კავალერი“. სამსონმა გაიგონა თუ არა ნათქვამი, თითქოს საიდანღაც ახალი ძალა, ღონე შეემატა, რაკი გაიგო, რაც მოხდა, ერთი ორად გამოიჭიმა მოედანზე, მოიხმო მილიციის უფროსიც და რიხიანი სტრატეგიაც უჯუშის შეპყრობისა სიტყვაში გადმოღვარა.

მიტინგზე გახევებული არ დარჩენილა ჰაკი (ამ სახელს სიზმარში განცდილი შიშით გათანგული უჯუში ახსენებს სიტყვობით „ჩემი ჰაკი არ მოსულა“?) ბოლშევიკების შემოსვლის, მიტინგის გამართვის ამბავი უჯუშის ძიძიშვილმა, ჰაკიმ ბიძამისისას გაიგო – კაც აძბასგან სოხუმში ცნობილი დალალი).

მოთხრობის სცენური შუქი მხოლოდ ჰაკის მიჰყვება სხვის თავებს მობმულს კი არა, ახლა უკვე მონყვეტილ ლანდებს, ჰაკის მთელი აფხაზეთი იცნობდა, როგორც ემხას ძიძიშვილს და მის განუყრელ მხლებელს. მართალია, იგი ლანდივით დასდევდა უჯუშს, მაგრამ ლანდი არ იყო. ჰაკი ღირსების გვერდზე მდგომი რაინდია, მონის როლით დაკავებული მწერლის მიერ. თხზულებაში იგი თავისი ძიძიშვილის ზნეობრივ ღირებულებებს მონური თანადგომით ერთგულებს.

შიშის სპირალისებურად დატრიალებულმა ცეცხლის ალმა ხრიტანიუკის გვამს დელეგაცია გააყოლა ბექირბი ჩაჩბას მეთაურობით, რომელსაც ხმის ამოღების უნარი წართმეოდა. მასთან ერთად დამუნჯებულებიყვნენ სამსონიც და ნარიქ ეშბაც. მრისხანე კუზმასთვის აუტანელი საყურებელი იყო ჩლუნგი პირმოთნეობითა და უაზრო ცერემონიით მის წინ დამდგარი დელეგაცია: „მიმიფურთხებია მე მაგათი თავადური პრანჭვა-გრეხვისათვის.“ ბექირბი ჩაჩბას მიძევლად აიყვანენ გემზე.

სამსონის სტრატეგიამ ბრბოდ გადაქცეული ხალხი კვლავ მათ თავებს მიბმულ, ახლა უკვე მეძებარ ძალეზად აქცია, რომელთაც ერთ საათში უნდა ეპოვათ უჯუში, რომელიც არ აინტერესებთ მართალი იყო თუ დამნაშავე.

შიშის ყუთში დაძრწის ჰაკი, როგორმე ძიძიშვილს მიაკვლიოს. უჯუშის დის – ლილის გაშვერილმა თითის მიმართულებამ სამიოდე ნახტომში უჯუშის წინ დააყენა. უსიტყვო კითხვა, უსიტყვო თანაგრძნობა გაკრთა ჰაკის თვალეზში... „ახლა მთებია ჩვენი დამხსნელი“... სხვივით მოძრაობდა, კარაბინით ხელში, გეზი კაც აცბას სახლისკენ დაიჭირა. განგაში, ყიჟინა ალყასავით შემორტყმოდა, ხალხის ტალღის აყრილი ქოჩორი დაინახა ჰაკიმ.

უჯუში და ჰაკი კაც აძბას ეზოში შეცვივდნენ, თავლას გაუპირისპირდნენ. კაცის ცოლს შიშმა მუხლები მოკვეთა. თავლაში კარი „დაჯორგეს“, შერჩეულ ჭუჭრუტანებს მიუსხდნენ იარაღით. ჰაკის უფრო მოხერხებულად ეჩვენებოდა დაფლეთილი სამოსით ხალხში გარეულებიყვნენ. კაციც დაინახეს ეზოში შემოსული, დაუსვტინეს, მაგრამ ყიჟინის ხმებმა დაახმო მათი სტვენა, ვერ გააგონეს. ცოლმა მათი თავლაში ყოფნის ამბავი დაახვედრა. ტყვიასავით მოხვდა ოჯახის პატრონს ეს ამბავი.

კაცის შეშინებული სახე არ გამოჰპარვია ჰაკის ჭუჭრუტანიდან. „– კაც, ნუ გეშინია, შენ არ გაგხდით ჩვენი ჭირის ზიარს“. „თავლას თქვენი ჭირი ნაულია“, – აკანკალებული ხმით უთხრა კაცმა. უჯუშმა თხოვა კახის, თოუხანი მყავს დაბარებული და რომ მოვიდეს, ენდე, მომიყვანეო. კაცმა გულმართლად, პატივისცემით მიმართა შემდეგი სიტყვით: „ჩვენი გაზრდილი ხარ, უჯუშ, ვალდებული ვართ, შენს მაგიერ ჩვენ მოვკვდეო ყველა“.

ამაღლელებელია დეიდაშვილების შეხვედრა. თვალცრემლიანები შეხვდნენ ისინი ერთმანეთს, კარგა ხანს შერჩათ გადაჭდობილი ხელები, გულაჩვილებული მარშანი ტირილს ძლივს იკავებდა. დუმილი გაგრძელდა, უჯუშმა თავიც იმართლა მასთან და უთხრა: რა მექნა, თავს დამესხნენო. „შოუჰარი და ლილი შეიპყრეს, – ნამოიგმინა თოუხანმა ხელების გაშლით და თოუხანის არიდებული თვალები რომ დაინახა, ემხებს გადახედა, მერე ისიც გააგებინა ბექირბი ჩაჩბა რომ ჰყავდათ მის მაგივრად დატყვევებული.“

უჯუშმა გაიგო რა ყოველივე, თოუხანს მიეჭრა და სულშეხუთულად ჰკითხა, – მერე?... სიჩუმე ჩამოწვა, მცირე ხნის დუმილის შემდეგ ერთ-ერთმა ემხამ უჯუშს უთხრა: ბექირბი ჩაჩბას განირვა არ იქნებაო და შენთან ეს სიტყვა დაგვაბარეს. ესეც თქვეს, მთელი აფხაზეთი ჩაერევა ამ საქმეში და უჯუშს სიკვდილისაგან იხსნისო.

ვაჟკაცურია მისი განაცხადი ახლობლებთან: „მესმის, ძმებო, ყველაფერი, დაფიქრებაც კი პატივს ამყრიდა თქვენს თვალში, საჭირო არ არის ზედმეტი სიტყვა. მზად ვარ, გამოვცხადდე.“

ჰაკი სიმნრისაგან დაიკლავნა, რაკი უჯუშის მოყვარულ ადამიანებშიც კი ვერ იპოვა მის გვერდით მდგომი

კაცი და მიწისფერი ტუჩებიდან გამოსცრა: „კადნიერებაა, რომ მდაბიო კაცი ბრწყინვალე თავადების წინაშე სიტყვის თქმას ბედავს, მაგრამ მე არ შემიძლია შენი თავი სიკვდილს დავუთმოო“...

როცა სასონარკვეთილი ჰაკი ვერას გახდა, ვერ იხსნა ძუძუმტე, გადანყვიტა, დანაშაული თვითონ დაებრალეებინა და მომხვედურთ განუცხადა: „მეზღვაური მე მოვკალიო“. ის იყო უჯუშს უნდა ეყვირა ჰაკი ტყუისო, რომ თოუხანი მთელი ძალ-ლონით შეეტოტა, ადგილიდან დაძვრის საშუალება მოუსპო, პირზე აეფარა და სუნთქვა შეუკრა.

ბრბოს დაკარგული აქვს მოქალაქეობრივი შეგნება. შიშმა პირმეტყველი არსი – ადამიანი, პირით უტყვ უცნაურ სხეულად გარდაქმნა, რომელსაც აზროვნებითი გაშეშება (ამაღვამა) სჭირს, აღარ აწუხებს კაცობის გულის დულილი. მათ გონებაში არც იბადება და არც კვდება სიტყვა – ადამიანობის გამოხატულება, ყოველივე ამას სისწორით ხედავს უჯუში, რომელსაც შიშის პერანგი აღარ აცვია უკვე კარგა ხანია. იგი ხედავს იმასაც, რომ აღარ არსებობს საზოგადო აზრი და მის კვალობაზე ადამიანთა კრებული, საზოგადოება. უჯუში – სხეულისა და სულიერების უმშვენიერესი ნასკვი უმშვენიერესი რხევით დგამს მიწიერი სიცოცხლის უკანასკნელ ნაბიჯებს: „ემხა თავანუელი მიაბიჯებდა დინჯად და ნელა. მაღალი ტანი სწორად ეჭირა. განიერი ბეჭები ოდნავ რხევით მიჰქონდა. გემის ბანს იქით იცქირებოდა მაღლა შემართული თვალებით, გახვევებულ და უმეტყველო სახეს მხოლოდ ერთი ხაზის მკრთომარება უცხოველებდა, რომელიც უძრავად თვალებში შეფინებოდა: ეს იყო ნაღვლიანი ღიმილის ძლივს შესამჩნევი ციმციმი, რომელიც სიცოცხლის უკანასკნელ

დარდს გამოხატავდა, უნდო შეგნებით დაძლეულს.“ **ეს მოძრაობა უვერტიურაა ცის კიდურზე გართხმულ მონითალო სინათლის კრთომასთან შესაერთებლად. მკითხველი გრძნობს, რომ უჯუშის ვაჟკაცობა ზედროულია და ზესივრცული.**

აი, ასე მოაქცია დასაღუპავად სპირალისებურად დატრიალებულმა ცეცხლოვანმა ალმა უჯუშ ემხა, მაგრამ, სანამ ეს მოხდებოდა, მანამდე დაუღალავად მუშაობს ყოველივე ამის აღსაწერად ლეო ქიაჩელის კალმით ამუშავებული შიშის ფუნჯი.

* „შიშის ფითრი დაფრქვეოდა შოუჰარს“

* რა დაემართა უჯუშის დას – ლილს შიშით მწერალი ასე გადმოგვცემს: „მთელი მისი უღრესად გაკვირვებული და შეშინებული არსება იმ ორ თვალში იყო მოთავსებული, რომლებიც დაუდევრად რბოდნენ უცხო ადამიანების ერთი სახიდან მეორეზე.“

* **მეძებარ ძალღად გადაუქცევია შიშს რაჟდენ თორია, მდიდარი მესაკუთრე.** „ის მაინც გეცოდინება, შენი ვაჟის ძიძიშვილი, ჰაკი აძბა, სად იმყოფება, უჯუში უთუოდ მასთან იქნება.“

* „ერთი სათის ვადა ყველას ცეცხლივით შეეკიდა და შიგ ტვინში აუვარდა.“

* ემხას შესაპყრობად სახლისკენ დაძრული ყიჟინა უცებ რისხვიანი გუგუნით მოედო.

მწერლის მხატვრულად ამეტყველებული ფუნჯი მიგვანიშნებს, რომ შიში ისეთ ურჩხულად ქცეულა, რომ ყველას თავში ამოიზარდა, ამიტომაც მოსდებია კიბოს მეტასტაზივით ქალაქის ყველა კუთხე-კუნჭულს, ამიტომაც დაფრინავს ლამურის ტანის გაბედულებით მორალურ სიბნელეში.

ორი ადამიანი, რომელიც შიშმა ვერ მოდრიკა, არის უჯუშ ემხა და ჰაკი აძბა. **ბრბო ბრმაა, ამიტომ ისინი განწირულნი არიან დასაღუპავად. ქალაქი შიშის ყუთია, ყუთში მორალური სიბნელეა, სიბნელეში შიშის ცეცხლი სპირალისებურად ტრიალებს, რათა ცეცხლის ალმა გასწიროს ღირსეული, რომ უღირსნი გადარჩნენ. ღირებულებებით არსებობას ვეღარ ახერხებს ზნეობრივი გმირი.**

ძნელი საყურებელია შოუჰარისთვის, როგორ სწირავს ქალაქი მის შვილს დასაღუპავად. ასეთ ვითარებაში ფსიქოლოგიურად ტყდებიან, იკუნტებიან ადამიანები, მაგრამ იგი სახლში შეჭრილ მილიციონერებსა და გაბედულ შეიარაღებულ მოქალაქეებს მედიდურობით დაჭერილი მაღალი ტანით ხვდება, ჩვეულებრივი ზრდილობით. შოუჰარის მტკიცე დგომა განსაკუთრებული პატივისცემით მსჭვალავს მკითხველს მის მიმართ.

უჯუშს თანაუგრძნობს, მისი მდგომარეობა დიდ ტკივილს აყენებს თოუხან მარშანსაც. თოუხანის ცრემლი საკუთარ უნიათობასაც დაედინება უთუოდ.

მკითხველისათვის სასიამოვნო მოსასმენია კაცის გულმართალი სიტყვები ვაჟკაცის მიმართ.

ძნელია, შავ-თეთრ ფერებში გამიჯნო პიროვნებები ამ მოთხრობაში. ლეო ქიაჩელი ასეთი გმირების დახატვით მიგვანიშნებს იმაზე, რომ მათ ავალიათ პასუხისმგებლობა თავიანთი სიცოცხლით, პასუხისმგებლობა ოჯახზე, შვილებზე, ახლობლებზე, რათა სპირალისებურად დანთებულ ცეცხლის ალს მიაფერფლონ თავიანთი სხეული. ერთგულების მდინარეში თავის დახრჩობა სასიკეთოს ვერაფერს მოიტანდა, პირიქით, იქნებ შოუჰარის სიცოცხლე უფრო დიდი გმირობაა.

ბრძნობების ორი მდინარე მოთხრობაში

მოთხრობაში შავი და თეთრი მდინარესავით ერთვის ერთმანეთს და ერთი კალპოტით მიიჩქარიან **ლალატისა და შურისგების, ღირსებისა და ერთგულების** მდინარეები, მაგრამ ისინი ისე განირჩევიან ერთმანეთისაგან, როგორც შავი და თეთრი არაგვი.

შურისგების შავი მდინარის სათავე ბოცმანი კუზმა კილგაა, კლასობრივი თეორიებით თავგამოტენილი ადამიანი და ამ აზროვნების მონა. ის იყო ძველი მეზღვაური, შმიდტის თანამებრძოლი, რომელსაც მეფის მთავრობამ ამბოხებაში მონაწილეობისათვის უვადო კატორღა მიუსაჯა. 1917 წლის რევოლუციის შემდეგ ისევ თავის საქმეს დაუბრუნდა და შავი ზღვის ფლოტში თვალსაჩინო ადგილი დაიკავა. მტრებმა მას მეტსახელად „მრისხანე“ შეარქვეს. საბჭოთა მთავრობამ კრეისერ შმიდტის უფროსობა ჩააბარა.

საკვირველი სახისმეტყველებით კუზმა კილგას პორტრეტი ვიქტორ ჰიუგოს კვაზიმოდოს ჩამოჰგავს სახის მარცხენა ნახევრით. „ამ კაცის ერთ ტანზე ორ პირისახესა და სამ თვალს ხედავდნენ სრულიად გარკვეულად.“ „ეს იყო შედეგი დიდი, ღრმა, ძლივს შეხორცებული ქრილობისა, რომლის მონათალო კვალი მთელ სახეზე გაუდიოდა ირიბად, მარცხენა საფეთქლიდან დანყებული, ნიკაპის მარჯვენა კუთხემდე. მარცხენა თვალის ზედა ქუთუთოს ერთი ნახევარი შუაში გაჭრილ წარბ ქვეშ ჩამოთლილი ჰქონდა და გაშიშვლებული, კაკლის ნაწილი ამ ადგილას მუდამ ღია, ცალკე თვალის შთაბეჭდილებას სტოვებდა მეორე ნაწილის გვერდით, რომელსაც ქუთუთოს ნაგლეჯი შერჩენოდა... სახის მთელი ეს კანშემოჭ-

იმული ნახევარი უძრავი და უცვლელი იყო, სულ ერთნაირი გამომეტყველების მქონე, რომელიც უცვლელად რისხვის გამოხატულებას ატარებდა, წინააღმდეგ მეორე მთელი ნახევარისა, რომელსაც მშვიდი ღრმა და ხანდაზმულობის გონიერი იერით ამეტყველებული თვალი ამშვენებდა.“

ლეო ქიაჩელმა, მართლაც, მაღალი პროფესიონალური მწერლური ოტატობით ერთ პორტრეტულ სახეში ნყობილებით დაიტანა საბჭოთა მმართველობა, სისტემური მიმართება მოვლენებისადმი, ადამიანებისადმი და საზოგადოდ ხალხისადმი. კუზმა კილგა ორსახოვანი იანუსია, ისევე, როგორც თავად რევოლუცია. მათი სახის ერთი ნაწილი თანამოაზრეებისადმი ლმობიერი, მეგობრული, ხოლო მეორე – მრისხანე, შეუბრალებელი მათადმი, ვისაც იგივე შეგნება არ ჰქონდა. საყურადღებოა ის მომენტიც, რომ მწერალმა საშიში, ამაზრზენი კვაზის გამომეტყველების ნახევარი, სახის მარცხენა მხარეს განათავსა, რაც ზედმეტად დაკვირვებულ მკითხველს მიანიშნებს დაუნდობლობის საბოლოო მორალურ მარცხზე. კუზმა ორი კონტრასტული ხმით მეტყველებს: 1. შემტევი ხმა, შიშის მომგვრელი და მეორე საამო ბოხი – მეგობრული ხმა.

კუზმა კილგას სახის „მეორე მთელ ნახევარს მშვიდს, ღრმას, გონიერი იერით ამეტყველებულს“ მხოლოდ მაშინ ვეცნობით, როდესაც ის ურთიერთობაში შედის ჰაკი აძბასთან. ჰაკი თეთრი მდინარის ერთგულების სათავეა თვით მრისხანე ბოცმანისთვისაც კი, რადგან იგი მას უყურებს როგორც ჩაგრულ ადამიანს, რომელიც ბრმად წირავს სიცოცხლეს ბატონისათვის, რომელმაც არ იცის, რომ მისი ერთგულება და თავდადება მხოლოდ რევოლუციისთვის არის საჭირო. კუზმასთვის გაუგებარია,

უჯუშისათვის თავდადება რატომ უნდა იყოს ჰაკისთვის ნმინდათანმინდა ვალი, ამაში გლეხის ბრმა თავგანწირვა ამოიკითხა ბატონისათვის. როდესაც ჰაკიმ უჯუშის და-ნაშაული დაიბრაღა, იგი შეეცადა მისთვის აქმაღლებინა კლასობრივი შეგნება, რადგან ჰაკის კლასობრივი სიბრ-მავე საკუთარ შეურაცხყოფად მიიღო და გულში გადან-ყვიტა, ამ იშვიათ ტიპს ახლო გასცნობოდა, რათა ეცადა მისი „დამუშავება“.

კუზმას სურვილია, როგორმე გააგებინოს ჰაკის, რომ უჯუში მისი მტერია. ჰაკისაც, თავის მხრივ, უნდა დაუამხანაგდეს მას და ემლიქვნელება ნდობის მოსაპოვე-ბლად. „– მე ვიბრძოლებ შენს მხარეზე, კაპიტან“... „ბევრი გყავს მტერი კაპიტან... კარგი იქნებოდა, რომ შენს ძალას ერთი-ორი კაცი კიდევ შემატებოდა, უფრო ძლიერი იქნე-ბოდი“. კუზმას მაინცდამაინც ვერ გაერკვია თავისი უც-ნაური რუსულით რისი თქმა სურდა ჰაკის, მაგრამ მაინც გამოეხმაურა: „შენ კი აქამდის ჩვენს მოსისხლე მტერს უჭერდი მხარს. მაშინაც კი ეხმარებოდი, როცა მან ერთი მებრძოლი ამხანგი ვერაგულად მოგვიკლა, ხოლო მეორე დაგვიჭრა. ორივე შენისთანა ხალხის, მუშების, გლეხ-ების თავისუფლებისთვის იბრძოდა... ჩვენი მტერი შენი მტერიცაა, ეს უნდა იცოდე!...“ „ის, ვინც შენმა თავადმა მოჰკლა, გლეხი იყო უბრალო, მერე შავ მუშად მუშაობდა ქალაქებში. ძლივს ირჩენდა თავს და წვრილ ცოლ-შვილს გაჭირვებით კვებავდა... ორი შვილი დარჩა, რომელთაგან უფროსი მხოლოდ სამი წლის არის“...

აი, ამ მონათხრობებით ცდილობს კუზმა ჰაკის გონებაში კლასობრივი იდეოლოგიის ნათელი შეიტა-ნოს, **მაგრამ ცხადზე ცხადია, ეს დიალოგი ვერ მოქსოვს მათ შორის ურთიერთობების ხალიჩას, ისინი ერთმანეთის**

სულში ვერ იხედებიან.

უკანასკნელი პატივი მიაგეს მეზღვაურებმა მგლოვიარე დარაზმულობით ვასილ ხრიტანიუკის ცხე-დარს. ჰაკიმ გულამოსკვნით წამოიყვირა... „ვაჰაჰაჰა... ვაჰაჰაჰა ძმაო!“ მთელი ტანით ჩაიკეცა, იატაკზე დაე-მხო, სახეზე ხელი აიფარა. „ტირილი არ იქნება,“ – ჩაესმა კუზმას შენიშვნა და მანაც ხმა გაკმია.

იატაკზე კუზმას გვერდით თავქვედამხობილ ჰაკის არ შეუნიშნავს, რომ იმავე კიბით, რომლითაც ხრიტა-ნიუკის გვამი ამოასვენა ორმა რევოლვერმომარჯვე-ბულმა მეზღვაურმა მალევე უჯუში ამოიყვანა და ცხე-დრის კვალდაკვალ გემის ქიმისკენ უხმოდ გაატარა. არც უჯუშს დაუნახავს კუზმას გვერდით თავქვე დამხობილი ხმაგაკმენდილი ჰაკი.

ზარბაზანმა ზედიზედ ჩაიგრუხუნა, თოფებმაც გაიტკრციალეს, ჰაკიმ ახლალა ასნია თავი, წელში გაიმ-ართა, ყურთასმენა რევოლვერის ხმამ შეუნგრია და მისმა თვალებმა აღბეჭდეს კეფაზე მიყენებული რევოლვერის ლულა.

რევოლვერის ხმაც და უჯუშ ემხაც სადღაც უფ-სკრულში ჩაინთქნენ. გამწარებული ჰაკი გიჟივით ყვი-როდა და კბენდა მეზღვაურებს, კუზმას კი სულიერად აუჯანყდა: „კაპიტან, მე შენი მეზღვაური ძმასავით ვი-ტირე, მით ძმობა შემოგფიცე... შენ კი უჯუში მომიკალი. ძალლი ყოფილხარ, კაპიტან...“ ჰაკის თვალეხი სიძულვი-ლის ცეცხლის ნაპერწკლებს აფრქვევდნენ გარშემო და პირიდან დორბლი ცვიოდა. კუზმაც შეზარა მისმა შეს-ახედაობამ, სახის უძრავი ნახევარიც კი მოუქცია და აუ-კანკალდა.

მეზღვაურებმა ბოცმანის ბრძანებით ხელი შეუშვეს ჰაკის. ის ერთი ნახტომით გემბანის მოაჯირთან გაჩნდა. კილგამ დაიგმინა, – შესდექ! სანამ ტანს მოაჯირზე გადასახტომად მოიმარჯვებდა, ჰაკიმ კუზმასკენ მოიხედა შეღრინებით.

„შენ სიკვდილი გეკუთვნის ჩემგან! – შესძახა კუზმამ და იმავ წამს რევოლვერიც გავარდა. შუბლგანგმირული ჰაკი იატაკზე გაიშხლართა, წამით სიჩუმე ჩამოვარდა. – „სულ ერთია, ეს მონა ადამიანად მაინც არ გამოდგებოდა, აიღეთ, გადააგდეთ“, – მშვიდი ხმით თქვა კუზმამ.

პოსეიდონის ძლიერებით შიშის ქარს ბერავს ცხვირიდან კუზმა კილგა. ამ ქარის მიმართულებით ჰაკი მანამდე მოძრაობს, სანამ უჯუში ცოცხალია, მაგრამ მას შემდეგ, რაც ძიძიშვილი უფსკრულში ჩაინთქა, იგი ამ ქარის საპირისპირო მიმართულებით იბრძვის.

ძუძუმტეების სხეულებს ერთი მორალური გული ამუშავებდა, ამიტომაცაა, რომ უჯუშის სიკვდილის შემდეგ ჰაკი სიძულვილს აფრქვევს პირიდან დორბლი ცვივა და ცხოველურად ღრენს.

კუზმას ყელში შურისგების ბურთს ბერავს უშიშარი ადამიანის გამოჩენა, არსად გამოკრთება მისი ბრაზი იმ გარემოებაზე, რომ მისი სამი მეზღვაური დაამარცხა მხოლოდ ერთმა ოფიცერმა. აშკარაა, შურისძიების ბოღმა განპირობებულია იმით, რომ შიშის მიკრობმა მის სხეულში შეაღწია. ხორციით მამაცი კაპიტნისთვის აუტანელია უჯუშის ვაჟკაცობა, მითუმეტეს, რომ იგი თავადია. შიშის ფრქვევა კუზმას ფანტომური საკუთრებაა, მას ვერავის დაუთმობს.

სოციალური მდგომარეობით გათამამებული ვასილ ხრიტანიუკი რევოლუციის შედეგად აღზევებული ახალი მბრძანებელია, რომელიც მიემონმება და მიემგვანება კუზმა კილგას სახის მარცხენა ნაწილს. დამცინავი მიმართვა ანეული ხმით „უფალო ოფიცერო“, სიძულვილით ანთებული თვალები, კლანჭებად ქცეული თითები იფერფლება უჯუშის ღირსების წინაშე, უფერულად.

სათაური — მოთხრობის კარიბჭე

უჯუშ ემხა თხზულებაში რაინდობის ეტალონია, ის ცენტრალური პერსონაჟია მოთხრობაში, რადგან მოვლენათა განვითარების ხდომილებებში მხოლოდ იგი მოექცა ღალატსა და შურისგებას შორის. მკითხველს მეტად მგრძნობიარე მიმართება აქვს მისადმი, იქნებ როგორმე გადარჩეს ქალაქში ღირსების ერთადერთი ცოცხალი მაგალითი ამ შიშით თმებდავარცხნილ საზოგადოებაში, უჯუშის ფიზიკური გადარჩენის გზა კიდევაც გამოჩნდა, ჰაკი მილიციის უფროსს განუცხადებს, მე ვარ მკვლელი, თოუხანი უჯუშს მთელი ძალ-ღონით შეეტოტა, როცა ადგილიდან მორღვევა დააპირა, მან მხოლოდ საშინელი დამუქრებით წამოყვირება მოასწრო ძიძიშვილის სახელისა. უმაღ ხუთიოდე თავადის ხელისგული აეფარა პირზე, ვინროდ შეკრეს წრე მის ირგვლივ, თან ეუბნებიან: „კარგად იქცევა, ძიძიშვილი რომ არის, თავიც უნდა გასწიროს შენთვის“, „ერთი გლეხი შენისთანა თავადს რომ შეენიროს, რა დიდი ამბავია, ბოლშევიკები ბატრაკად ჩათვლიან, იქნებ არც დახვრიტონ... კბილების ღრჭიალით ჰაკიც მუქარით ცდილობს გააჩეროს უჯუშში, მაგრამ ნათესავებს ხელიდან დასხლეტილი რაინდი

ნარდგება მილიციის უფროსის და ქალაქის თავის წინაშე: „აქ ვარ მეზღვარების ნამდვილი მკვლელი და გნებდებით. გთხოვთ, ახლავე გაათავისუფლოთ ბეჭირბი ჩაჩბა და დედაჩემი!“

ღირსების დღისა და ღამის გზაგასაყარზე წამით არ შეყოვნებულა უჯუში, მეტად ტრაგიკული საყურებელია ახლობელ თავადთა გაბრძოლება ძიძიშვილის მსხვერპლშენიროვით გადაარჩინონ რაინდი, ისინი ვერ ხვდებიან, რომ უჯუშის მორალური მკვლელები ხდებიან ამით. თავადების საქციელი ინსტინქტურია, მათ შეგონებებს კი ხავსის ძლიერებაც არა აქვს მისთვის.

ერთადერთი ადამიანი, რომელიც უჯუშის გვერდზე დგას ფიზიკური და მორალური თავგანწირულებით, არის ჰაკი. მკითხველი, რომელსაც რამდენჯერმე აქვს ნაკითხული თხზულება და, რა თქმა უნდა, იცის, როგორ მთავრდება, ჰაკის გამოჩენისას სიჩქარეს უმატებს კითხვისას, ამასთანავე, უცნაურია, მაინც გიჩნდება პატარა იმედი, იქნებ როგორმე გადარჩეს უჯუში, თითქმის ჰაკის ემგვანები – მკითხველი შიშის ყუთში ისევ ბორგავ, როგორც ჰაკი. მოკლედ რომ ვთქვათ, ჰაკი მკითხველში ჰიპოსტასირდება.

და მაინც, რატომ დაარქვა ჰაკის სახელი მოთრობას, როცა უჯუში გაცილებით უფრო გულის გულში ჰყავს მკითხველს?

უჯუშის სახეში ლეო ქიაჩელი ინახავს ისტორიულ და სულიერ სინამდვილეს. მან თავისი პიროვნული და მოქალაქეობრივი ღირსების დასაცავად მოკლა მოძალდე, მაგრამ ამაში გარკვევის მსურველი არავინაა, არავის აინტერესებს ვინაა მტყუანი და ვინ – მართალი. ღირსების მატარებელი ადამიანები საბჭოთა სინამდვილეში იბადებოდ-

ნენ, მაგრამ საპატიმროში ექცეოდნენ, სადაც უმრავლესობა იხოცებოდა. არ ჩანდნენ ღირსების გვერდზე მდგომნი, შიშის ყუთის დამსხვრევა კი მხოლოდ მათ სიმრავლეს შეეძლო.

ეს მოთხრობა შიშის წინააღმდეგ, შიშის გასანადგურებლად დანერილი მოთხრობაა, ამიტომაც სიკვდილი, თავის მხრივ, არის მეტაფორა დასკვნისა. სიკვდილი გათავისუფლებაა აუტანელი ყოფისაგან, ჯოჯოხეთი არის ლეჭვა ერთი და იმავესი, ანუ შეუძლებელი სიკვდილი – შიში.

ლეო ქიაჩელი მოთხრობაში ყოველივეს აგვიწერს იმისთვის, რომ დაინახოს ის, რასაც ხედავს. რას ხედავს მწერალი? მწერალი ხედავს, რომ ღირსების გადარჩენა თანადგომამია, რომ ერთი ჰაკისნაირი თანამდგომი ფიზიკურად ვერ გადაარჩენს, მაგრამ მორალურად ღირსების მზეს უფრო ააკამკამებს.

ჰაკის შიში ვერ მოერეოდა იმიტომ, რომ ნაკვთიანი, ხმელი, სწორად სხმული ტანი აქვს, მარდი და მოქნილი კატასავით. თმები შიშისაგან ყალყზე არ შეუდგება, იმიტომ რომ ზამთარ-ზაფხულ თმებგადაპარსული იყო. ბრბოს სიბრმავისთვის მიუშვერია კუპრივით შავი წვერულვაშით დამშვენებული სახე, შავი ჩამონოლილი წარბებით, ლაპარაკის დროს მორიგეობით რომ იზნიქებოდნენ და აჩენდნენ ბუდეებში ღრმად ჩამსხდარ პატარა თვალებს, საგნებს ისარივით რომ ერჭობოდნენ. **სიცოცხლის ასეთ ტანს შეუძლია მოქალაქეობრივი აზროვნება და ქცევა, ასე სწამს მწერალს თავად, ამიტომ წარმოგვიდგინა ასეთი პორტრეტული სხმულობით... მაგრამ იგივე ტანი, ძიძიშვილის ერთგულების აღტკინებით უკვე ჩაფერფლი-**

ლი კლასობრივი თეორიებით განათლებულთათვის, მონაა, რომელიც ადამიანად არ გამოდგებოდა. მწერალი იძულებული იყო მოთხრობა ისე დაენერა, რომ ნაწარმოებში მზირალ ბოლშევიკურ თვალს თავისი საამებელი დასკვნა ამ პერსონაჟზე გაეჭენებინა მასებში.

თავისთავად ჰაკის უპირობო ერთგულებამ უჯუშისადმი გარკვეულწილად შეიძლება ანტიპატიური ღრუბელიც წარმოშვას. დაფუშვათ, უჯუში თავად რომ ყოფილიყო მოძალადე, ჰაკი ხომ მას მაინც უერთგულებდა? ჰაკის მამის სიტყვები: „სიცოცხლე იმიტომ მოგეცა, რომ უჯუშს შესწირო, როცა ამის საჭიროება დადგება.“ მამისაგან დაკისრებული ცალმხრივი მოვალეობა გარკვეულწილად პატივს ჰყრის მას. მწერალს ყოველივე ეს მოთხრობისათვის გადასარჩენ მწვანე შუქად სჭირდებოდა ცენზორის ხელში.

უჯუშს – ღირსების დამცველს, გვერდით მდგომი ჰაერივით სჭირდება. გვერდით მდგომი მისი იმედია, იმედი კი ლომის ძალასა და ვეფხვის შეუპოვრობას მატებდა, ამიტომაც უკიოდა ხან ხმამაღლა, ხან ჩუმად შეჭირვებული. „სიკვდილზე უფრო მწარე იყო უიმედობის გრძნობა“ იმედი – უერთგულესი ადამიანი მხოლოდ ერთი. ჰაკის ერთადერთობა ფერმკრთალი მინიშნებაა იმაზე, რომ ჰაკი ღმერთის ძლიერებით მყოფობს უჯუშის ფსიქიკაში. უჯუშის ირგვლივ სიბნელეში ერთადერთი ჰაკია მზე. უჯუშს ავთანდილის პირით შეეძლო ეთქვა: „... ჰე, მზეო, ვინ ხატად გთქვეს მზიანისა ღამისად.“

მზიანი ღამის ერთადერთობის შინაარსით დადის ჰაკი – ღირსების დამცველი.

მოთხრობის მთავარი სათქმელი სათაურში აქვს მი-

ტანილი ავტორს ხილული და უხილავი ძაფებით. ჰაკი ხილული ძაფით მონაა, უხილავით კი – ღმერთი. მთავარი ისაა, რა ხელს უკავია თხზულების კალეიდოსკოპი: კლასობრივი თეორიებით გამოტენილი ტვინი აქვს, თუ ძიძიშვილობის ტრადიციებით გამსჭვალული სულიერება, შიშის ვარაყებიან რეალობაში კონფორმისტულად სუნთქავს, თუ ამბოხი აქვს შიშის წინააღმდეგ. მაშასადამე, იმის მიხედვით, როგორი ვინაობით აზროვნებს მკითხველის ტვინი.

უფრო მწვავედ რომ ვთქვა, მისი ვინაობა რომელი ტინის კლდეზე ურტყამს თავს. ფოკუსი რაზე შეუძლია და ამასთანავე, რაზე სურს გაასწოროს. შევნიშნავ, რომ შესაძლებლობა და სურვილი ერთმანეთს უნდა ემთხვეოდეს. სურვილი კი იმის მიხედვით იბადება რეალობის წინაშე (რომელიც მუდამ სიკვდილის ენაზე ელაპარაკება ადამიანს) მის ხორციელ მგრძნობიარე კანს, როგორი ემოციური ტყაპუჭი ფარავს.

ოქტავის სრულყოფილებით ხმიანობს ოთხივე სმენადობის მკითხველისათვის ეს მოთხრობა, ოთხივე შემთხვევისათვის სრულიად განსხვავებული მელოდიით. ამის კვალობაზე კალეიდოსკოპური ხალიჩაც, მოთხრობაში დანახული, ოთხ ნახატზე სწორდება სრულყოფილებით. ამიტომაცაა, რომ მოთხრობის ზედმეტად დაკვივრებულ მკითხველს სურს აღმოაჩინოს დეტალებს შეფარებული მწერალი.

სიტყვას შეფარებული მწერალი

ფუტკრის ხავერდოვანი სიტყვის სხეულით დაფრინავს მწერალი, თითქოს მწერივით უღონო, შეუმჩნეველი, ზოგიერთ პერსონაჟს თაფლიან სიტყვას ათქმევინებს, ზოგს ნექტრავს შეუმჩნეველად, მაგრამ ისე, რომ მისი ანონილი სიტყვის ზუზუნი გამოკვეთილად სხვადასხვა მსოფლალქმის მკითხველს ყურში არ შეეჩხროს.

- ფრთხილად, მაგრამ მაინც ეხჩირება მკითხველს სამსონ დავანაძესთან მიმართებაში გამოყენებული სიტყვები, „პირდაუბანელმა ქალაქის საბჭოს მიაშურა“, „ქმენით მოალაჯებდა“, „აიმრიზა ქალაქის თავი“, „... დავანაძის ქკუამახვილობის და ალლოს მაჩვენებელიც იყო“ (ირონიული ელფერი აქვს ამ სიტყვებს).
 - „... კისერნაგრძელებულები ქვემოდან შესცქეროდნენ უფროსის სიდინჯით მათკენ მიმავალ საკვირველებას. (საკვირველებაში იგულისხმება კუზმა კილგა, კისერნაგრძელებულებში – ნარიქ ეშბა და სამსონ დავანაძე).
 - „ხრიტანიუკის თვალებს ცოფის ალი შეუკიდეს მიმავალ ემხას ოფიცრის ეპოლეტებმა.
 - ... მიტინგი შეირხა, მერე ყურებდაცქვეტილი გაინაბა, გარინდდა.
- სიტყვა ყურებდაცქვეტილი, კურდღლის ეპითეტია. ე. ი. ამდენ ხალხს ერთად კურდღელივით შეშინებია.
- „ბრბო შეიკუმშა, შექუჩდა... დამფრთხალ ფარასავით შეეფინა“.

მკითხველს უნდა აინტერესებდეს სიმპათია-ანტიპათიის სეფე სანთელი სიტყვისა, რა დეტალებს შეაფარა

ავტორმა, რომ მის ბილიკზე იაროს შეუცდომლად, თვითონ ლეო ქიაჩელი, ალბათ, მიღმა ქვეყანშიც კვლავ ელოდება თავისი მოთხრობის შეუცდომელ მკითხველს.

რვა ათეული წლის განმავლობაში უკვე ჩაიარეს კლასობრივ ბრძოლებში ჩართულებმა, ჩაიარეს ტრადიციებში ჩართულებმაც; სამივე ტიპის მკითხველი მოვლენებს მხოლოდ შავ-თეთრი ფერებით ხედავდა, პერსონაჟებსაც ორ სვეტში მიჯნავდა – დამნაშვეებად და უდანაშაულოებად.

„ჰაკი აძბას“ ჭემმარიტი მკითხველის მოლოდინშია ავტორი, ავტორი, რომელსაც სულიერი ამბოხი ამოძრავებდა შიშის წინააღმდეგ, ამიტომაც დაამშვენა საქართველოს ცა შიშის გასანადგურებლად ჰაერში აშვებული ცეცხლოვანი ფრანით – მოთხრობით „ჰაკი აძბა“.

პერსონაჟთა გალერეა

მეტად აუცილებელია გავიაზროთ, როგორი ვინაობით წარდგება მკითხველის წინაშე მოთხრობის სათაურში გაყვანილი ავტორის საყვარელი გმირი, სათაურში გაუყვანელი, მწერლის ასევე საყვარელი გმირი – უჯუმ ემხა, უსახელო, სახელითა და გვარით გაცნობილი პერსონაჟები, უჯუმის მეგობართა წრე, თავადთა წრე და ყველაზე მთავარი – ხალხი.

ჰაკი – ადამიანია, რომელსაც შეუძლია უჯუმის უპირობო სიყვარული. უპირობო სიყვარულის უნარით ბუნებაში დაჯილდოებულია დედა, მაგრამ ეს სიყვარული სხეულებრივ თავგანწირულებამდე ვერ აიზიდება

ხოლმე რეალობაში მრავალი მიზეზის გამო და ასევე ამ მოთხრობაშიც. ჰაკის, როგორც გამორჩეული პერსონაჟის, ღირსება-უნიკალურობა ამ პარამეტრშია სწორედ საოცარი და გამაოგნებელი.

თავისდაუნებურად მოდის კითხვა: რა გრძნობადი წყარო კვებას ჰაკის ფსიქიკას, თავგანწირულების ძარღვი სისხლსავსე მჩქეფარებით ატაროს მთელი სიცოცხლე, არც ერთი წუთის გამოტოვებით. უპირველესი წყარო, საზოგადოდ, ადამიანის განყენებულად სიყვარული და მეორე – გენერაციული ბმულობა ტრადიციებთან. ეს სისავსე კატის მოქნილობით ატარებინებს სხეულთან ერთად მორალსაც. ნაკლებსაკვირველია კატის მოქნილობა სხეულში, მაგრამ განსაცვიფრებელი ფსიქიკაში. უჯუშისადმი თანაგრძნობა ბრწყინვალე თავადების წინაშეც ათქმევინებს თავის სიტყვას. მოულოდნელია მკითხველისთვის ჰაკის მლიქვნელობის უნარი კუზმასთან მიმართებაში, მოულოდნელია გააფთრება თავადების შეჩოჩოლებულ წრეში მოქცეული უჯუშისადმი: „ვფიცავ შენს მზეს, უჯუშ, ჩემი ხელით დაგკლავ და მერე ხორცს ძაღლებს შევაჭმევ, თუ არ გაჩუმდი!“...

უჯუში – ამ პერსონაჟის სიმაღლე იმაში მდგომარეობს, რომ მან შიში დაამარცხა თავის არსში განფენილი ღირსებით. აღსანიშნავია ისიც, რომ იგი თავის თავში უკმარობის მომენტსაც ატარებს. თვითკმარ სიმაღლეს თავის თავთან მარტოდ დარჩენილი მხოლოდ მაშინ ატარებს, თუ იგი ჰაკისთან ერთად არის. ჰაკი მას იმისთვის კი არ სჭირდება, რომ ამოეფაროს, არა, იგი ჰაკისთვის კამკამებს, მას ჰაკის თვალეზში დატანილი ღირსების ანარეკლის კამკამი სჭირდება, ღირსების ინსტიქტია ვილაცაში გადადნეს მორალურად. ნამდვილად სწორია, ამ

კულტურით უნდა ააღდეს ღირსება.

განსაკუთრებულ სიმპათიას იწვევს უჯუში უფროსებთან მიმართებაში, იგი ბავშვივით თავდახრილია თოუხანთან და შოუპართან, მხოლოდ მათთან იმართლებს თავს: თოუხანთან პირისპირ საუბარში, ხოლო დედასთან ლილის პირით შენათვალში. ორივე მისთვის ოჯახის მართკუთხედია, ამიტომაც დგას კუთხეში და თავისი ქცევის მართებულობას მხოლოდ მათ უხსნის, ხომ უკვე აშკარაა, რომ მან სიცოცხლე წაგო.

უჯუშის მიზნობა რა – ისინი უჯუშისადმი მზრუნველი და ფრიად კეთილად განწყობილი ადამიანები არიან. ყველანი ერთად შეშინებულები ადევნებენ თვალს კომმარული სიზმრებით გატანჯულ მეგობარს, მხოლოდ გულით თანამგრძნობი მიუხვდებოდა მიზეზს ასეთი სიზმრებისას: „უჯუშს დიდი შიში აქვს გამოვლილი ბოლშევიკების წყალობით, ალბათ, ეს შიში ჯერ კიდევ გულში ჩარჩენია და ამიტომ ერჩენება, თორემ საიდან სადაო? ყველანი ერთად მიდიან ქუჩაში იმისთვის, რომ უჯუშს მართალი ამბავი მოუტანონ, მეგობრებს თან გაყოლილ უჯუშს ვილაც უკნიდან დაუძახებს: „შესდექ, უფალო ოფიცერო“, ხუთივე ჩოხიანის ამ წინადადებაზე სინქრონული მოძრაობით ერთი კაცივით შემოტრიალება ადასტურებს მათ პატივისცემას უჯუშის მიმართ. სანამ უჩუმრად თვალს მიეფარებოდნენ, დამრიგებლური სიტყვაც დაუგდეს: „თავდაჭერილად იყავ, უჯუშ, ალბათ შენ გექებენ!“.

თავადთა ჯბუში – თავადები გაბედულებას იჩენენ მეტად კრიტიკულ სიტუაციაში, უნდათ უჯუშის სხეული გადაუმალონ სიკვდილის დასჯის ყინით ავსებულ თვალეზს. მათი ღირსეული საქციელი უჯუშის გარშემო

შეჩოჩილებული დგომაა.

ხალხი – ყველაზე დიდი დამნაშავეა ნანარმოებში. მართალია, ბრალი ყველას მიუძღვის შიშის სპირალისებურად დატრიალებულ ცეცხლის ალში, მაგრამ კონკრეტული დამნაშავე არავინაა, ბრალი არავის ედება. მოხდა სწორედ ისე, როგორც ნარიე ეშბამ გათვალა. პასუხისმგებლობის ტვირთი მისმა გონივრულმა ბოლშევიკურმა საქციელმა, სიტყვამ, ქმედებამ აქცია უდანაშაულო დამნაშავეებად.

ხალხის დანაშაული მის მიამიტობაშია, მიამიტობა კი შიშმა თავის ფილტვებად გამოიყენა და პოსეიდონზე დიდი ძლიერებით დაჰბერა ქალაქს (კუზმა ვერაფერს უზამდა, ხალხმა კი უქნა).

შიშის ბაცილით დაავადებული ხალხი მართვადია, შეთანხმებულად მოძრაობს, რათა რეალობის მორგების ჯაჭვში თავი ფიზიკურად გადაირჩიოს, ცეცხლი ღირსებისა ერთ არსში თავისთვის ინვის, მის მორალურ კაშკაშს ხალხი ვერც ამჩნევს, ამ კაშკაშს პატივს სცემს მხოლოდ თოუხანი, ხუთიოდე თავადი, ეს კაშკაში კი მხოლოდ ჰაკისთვისაა სიცოცხლის აუცილებელი პირობა.

მიტინგზე შეკრებილი ხალხი რევოლუციის ხმაზე სრულ უსუსურებაში ვარდება და კურდღელს მიემგვანება: „რევოლუციის პირველი ხმის გაგონებაზე მიტინგი შეირხა, შემდეგ ყურებდაცქვეტილი გაინაბა, გარინდდა. შემდეგი სროლის ხმა თითქოს არც კი გაუგონიაო, ისევ უძრავი და სულგანაბული დარჩა.“

სოხუმის დელეგატებმა, სამსონ დავანაძემ და ნარიე ეშბამ, მოტორიანი ნავიდან შეათვალაიერეს სამხედრო გემი. გაუკვირდათ, რომ გემზე კაცთაგანი ვერ შენიშნეს მხოლოდ მიახლოებისას, კარგა დაკვირვების შემდეგ გაარჩიეს „ზარბაზნების ყელებსა და საფეხურებს შორის მიმალული ორი გუშაგის უძრავი სილუეტების ნაკვთები, რომლებიც პირველად ზარბაზნის ბრინჯაოს ნაწილები ეგონათ“.

პირველი გუშაგი – რკინისფერი პროფილით დგას ზარბაზნების ერთ მხარეს.

მეორე გუშაგი – ზარბაზნების მეორე მხარეს იდგა მისი მხოლოდ ორი ნაკვთი, მოჩანდა ზარბაზნების ყელს ზემოდან შუბლნამოხურული სახე შავ ღრუბლებში ჩამსხდარი თვალებით. უჩინარი ტანის გვერდის ხაზზე მარჯვენა ბარძაყის თავთან მიმაგრებული კუნთებდაჭიმული მკლავი და მუშტი, რომლებიც თოფის კონდახს მუხრუჭივით შემოკვროდნენ. ორივე გუშაგი ლარის სისწორით დასცქეროდა ნავში მსხდომთ.

გუშაგთა სტატიკური ფიგურები ზემოქმედებს დელეგატებზე „მათ სახეზე განსაკუთრებული უსიტყვო გაკვირვება გამოინვია, რომელშიაც გემის მოულოდნელი დისციპლინისადმი მორიდება და შიში იხატებოდა და ფარული ეჭვიც.“

გუშაგების ტანი მათში განთავსებული იარაღის მართვადი ნაწილია და მეტი არაფერი, ეს თრგუნავს, აცვიფრებს, აშინებს ადამიანს.

სურათის უძრავ გამოსახულებად ქცეულ გუშაგებს შემდეგ ჩაენაცვლება თითქოს კინოკამერის ობიექტივში

მოხვედრილი, ახლა უკვე სხვა მეზღვაურის, ტანის მოძრავი ნაწილი. „არ გასულა ხანი, რომ კიბეზე **შარვალგად-მოშვებულნი ორი ჩექმა ამოდრავდა** ერთი-მეორის სწრაფი ცვლით და ნავის პირდაპირ საფეხურზე ორივე ერთად შედგა“. **საყურადღებოა, რომ მკითხველს ნამდვილად უქმნის საზოგადოდ ჩექმის აბსტრაქტულ განწყობილებას. განწყობილებას, რომლითაც მთელი მსოფლიო იცნობს იმ ერს, რომლის შვილიც იყო ეს მეზღვაური.**

მწერალი გამორჩეული ხელწერით წარმოგვიდგენს, მოძრავი ჩექმები როგორი სახისმეტყველების ადამიანს მოჰყავდა მოძრაობაში. მას გულამოღებულნი ხალხათი ეცვა, ნელზე ფართო ქამარი ერტყა, რომელშიც ნაგანი ჩაერჭო. მზისგან დამწვარი, ძვლებამობურცული ქოსა სახე აქვს, შეუპოვრობის იერი რომ გადაჰკრავს, გულ-მკერდი მთლიანად დატატირებული – ნამგალი და ჩაქური აჯდა ერთმანეთს გადაჭდობილი. მას კატის სიმარდითაც შეუძლია მოძრაობა. ქალაქში აფრიალებული წითელი რევოლუციური დროშები მეზღვაურში ბადებს სურვილს გემთან მისულ დელეგაციას ლაღად შეხვდეს, მართალია, ეჭვის თვალს მაინც გადაუბრიალებს, მაგრამ ვასილ ხრიტანიუკს გაეცნობა და მეგობრების შერქმეულ ზედმეტ სახელსაც ასწავლის.

ლეო ქიაჩელის ყოველი პორტრეტული შტრიხი ვასილ ხრიტანიუკის წარმოსადგენად გამოყენებული ღირებულებას კარგავს მაშინ, როცა კუზმა კილგა ასე უდიერად მიმართავს მას: „– შენ რად ღრიალებ აგრე, ხრიტანიუკ, ბატისტვინო!“

სამსონ ღაზანაძე – ერთ-ერთი რეალური დამნაშავეა მათ შორის, რომელთაც შვეს ხალხი კურდღლის

ინსტიქტებით.

სამსონი თავადაა შიშის ქვაბი, მას სიმაღლე, ზორბა ტანი ვერ შველის, შიშს პატარა გაბედულებით მაინც დაუხვდეს. მაგრამ ლოგიკას იყენებს, როცა შეგროვილ მოქალაქეებს არწმუნებს თავიანთი შიშის ახირებულობაში და ეტყვის: გემი, იმიტომ არის გემი, რომ ზღვაში მიმოდის, მაშ, ხმელეთზე ხომ ვერ ივლისო. მას შიშთან მიახლოვებაც კი ტრავმას აყენებს. ეტყობა, ამიტომაც გადანყვიტა, თუ განგაში ტყუილი აღმოჩნდებოდა, სასტიკად დაეტუქსა ისინი, ვინც ხალხში ჭორს ავრცელებდა და შფოთს ინვევდა. სამსონ დავანაძის ლიტერატურულ პორტრეტს წითელი წვერიც ამშვენებს მკერდზე დაფენილი, ამით მწერალი უთუოდ ხაზს უსვამს მის ცხოვრებისეულ გამოცდილებას, მაგრამ ყველა გამოცდილება საკუთარი მდგომარეობის შენარჩუნებისთვის სჭირდება. მონახავს თუ არა შექმნილ მდგომარეობაში გადარჩენის ვიწრო ბილიკს, უმაღ სიხარულისაგან წამოიძახებს „ევრიკა!“... იქნებ ასეთი შინაგანი ბუნების გამო მის წვერს ანტიპატიური წითელი ფერი ამიტომ აქვს?

რევოლუციის ხმამ მიტინგის მსვლელობისას სამსონის გადარჩენის ბილიკები წამში დაანგრია. „მიტინგის დაცარიელებულ ადგილზე რამდენიმე კაცი დარჩენილიყო, რომელთაც არ იცოდნენ, როგორ მოქცეულიყვნენ, ან საით წასულიყვნენ, მათ შორის ზორბა ტანი განირჩეოდა მკერდზე დაფენილი წვერით. იგი ქუდმოხდილი იდგა ერთ ადგილას და თავისთვის რალაცას ბუტბუტებდა გაუგებარს, მოჩვენებას რასმე დამსგავსებოდა.“ საყურადღებოა, ამ მომენტში მწერალი აღარ ახსენებს წვერის ფერს, წითელი ეშმაკობის თავი აღარ აქვს მის ეშმაკობას ალბათ და ამიტომ ტანიც უხერხემლო დგომითაა,

კაცობის ქუდიც აღარ ამშვენებს, ყოჩალი მოლაპარაკე მხოლოდ გაუგებარ ბუტბუტს ახერხებს... და ყველა ნიჭიერებით გამოცლილი მოჩვენებას ემსგავსება. სამსონი მოჩვენებას მხოლოდ რამდენსამე ხანს ჰგავს, რაზმის უფროსთან მოხმობილი მეზღვაურის ქლოშინით ნაამობი „სამსონ დავანაძის ყურებმაც“ ზედმინევენით მოისმინეს (ავტორის ეს გამონათქვამი მეტად ფამილარულია მთელ ქალაქზე მზრუნველ ადამიანზე. აქ და სხვაგანაც იგრძნობა მწერლისეული ანტიპატია) და ახალი ძალით, ღონით ივსება მისი არსება. რაკი შეიტყო მომხდარი ამბავი, ისიც გაიგო, ვინ იყო, მან უკვე იცოდა, როგორ უნდა ემოქმედნა და ახლა უკვე „ერთიორად გამოიჭიმა მოედანზე“. მილიციის უფროსი მოიხმო თანაშემწეებით, სასტიკი ბრძანებები გასცა, რათა ოფიცერი ემხა აღმოეჩინათ და ცოცხალი მიეგვარათ მისთვის. მერე ყოველივე მგრგვინავი ხმით რუსულადაც თქვა, მეზღვაურებს რომ გაეგონათ.

თვალშისაცემია სამსონ დავანაძის მსახიობური ნიჭიერება, ირონიულად რომ ვთქვა, კაცური სიმალლე, როცა დიდი რიხით მივა უჯუშთან, პატივისცემის ნიშნად ქუდის მოხდით აძლევს სალამს. ირონიულია თვით ავტორი მის მიმართ, როცა საჭირო დროს კვლავ ქუდით წარდგება უიარალო უჯუშის წინ და ფრიად გულშიჩამწვდომ სიტყვებს ეუბნება: **„ძალიან ვნუხვარ, თავადო, რომ ეს მეტად სანყენი საქმე შეგემხთვათ და ჩვენც იძულებულები ვართ, სასტიკი აუციებლობის წინაშე ქედი მოვიხაროთ. დარწმუნებული იყავით, რაც გაგვივა, ცდას არ დავაკლებთ, რომ მდგომარეობა შევიმსუბუქოთ“**. თანაგრძნობის გამომხატველი სახე, რომელსაც უჩვენებს უჯუშს და მის ახლო ნათესავებს, სრულიად განსხვავებული მსოფლალქმას

მკითხველისათვის ერთნაირად ამაზრზენია. **სამსონის, როგორც ღირსების ზრდილობიანი კაციჭამიის, სახე ამ ეპიზოდში შიშვლდება სრულყოფილად.**

თავად ღირსების კაციჭამია ვერ ეგუება და ხასიათს უფუჭებს სამსონს ვასილ ხრიტანიუკის დამცინავი მზერა, ფამილარულად ხელის წათათუნება.

რაჟდენ თორია – რაჟდენ თორიას მოთხრობის პირველივე თავში გვაცნობს ავტორი.

საგულისხმოა, რომ მწერალი მას გვაცნობს, როგორც ბინოკლის მეპატრონეს. ამ საგანს – ბინოკლს რაჟდენი გასართობად არ დაუშეგობრდებოდა, მას უთუოდ შიშის განცდა აწუხებდა. შორით ჭვრეტა პრევენცია იყო შიშისგან თავდასაცავად. სამსონსაც საყურადღებო სიტყვებს ჩასჩურჩულებს „– მოგეხსენება სიფრთხილეს თავი არ სტკივაო“, ამკარაა, რომ არც თვით სამსონთან ყურში შემძვრალი მეგობრობა არაა უბრალო შემთხვევითობა.

რაჟდენ თორია, მდიდარი მესაკუთრე, სოხუმის გავლენიანი მკვიდრთაგანია, უპარტიაოა, მაგრამ საგანგებოდ ინვევენ კრებაზე. „– ჩვენ უბრალო ხალხი ამ ანგარიშებში არ ვერევი, ეს ჩვენი საქმე არ არის, – ამბობს კრებაზე სიტყვით გამოსული რაჟდენი. ეს დიპლომატიური თავმდაბლობა და გასროლის საშიშროება მთელ დარბაზს მისი აზრების თანამოზიარედ ხდის.

რაჟდენ თორიას პიროვნებისადმი პატივისცემას სრულიად კარგავს მკითხველი, როცა უჯუშის დედას უსინდისო კითხვას უსვამს: „ის მაინც გეცოდინება, შენი ვაჟის ძიძიშვილი, ჰაკი აძბა, სად იმყოფება, უჯუშში უთუოდ მასთან იქნება.“ შოუჰარის საუბრის კილომ

„თავხედ ვაჭარს აგრძნობინა, ჩემი პასუხის ღირსი არ ხარ, მაგრამ ახლა სხვა გზა არ მაქვსო“, საყურადღებოა, რომ ლ. ქიაჩელმა სიტყვა, თავხედი საკუთარი ხელით ესროლა რაჟდენს.

რაჟდენი შესანიშნავად ფლობს ობიექტურ რეალობასთან მცნობის ნიჭიერებას, რასაც ავტორი მიკროსკოპული ხედვის უნარით ამჩნევს, მაგრამ ასევე მიკროსკოპულად ნამდვილად არ აგვიჩინებს.

რას საბულისხმოდ ამ პერსონაჟში

- მდიდარი ადამიანი ყველაზე მშიშარაა. მას შიში მაშინაც კი აწუხებს, როცა ის არსადაა. ამის მიხედვით ირჩევს ამხანაგს, საყვარელ ნივთს.
- მდიდარ ადამიანს საჭირო დროს აქვს ხალხთან ყოფნისა და მასზე ზრუნვის სურვილი, მაგრამ საჭირო დროს ვერ უდგას პატრონად ღირსებას.

ნარიქ ეშბა — მუშათა, გლეხთა, ჯარისკაცთა დეპუტატების საბჭოს თავმჯდომარე, სამსონ დავანაძის კარგი მეგობარი, რევოლუციონერი ნაციმბირალი. აფხაზთა შორის ყველაზე უფრო წინდახედული, ჭკვიანი და მოქმედი კაცი იყო. მას მთავრობის სანინააღმდეგო განწყობილებას სწამებდნენ, მიიჩნევდნენ რუსეთის მომხრედ. საბჭო, რომელსაც იგი თავმჯდომარეობდა, თითქმის არ მოქმედებდა. ამ ორგანიზაციის მოვალეობად ისიც ითვლებოდა, რომ დროგამოშვებით, როცა ვითარება დაიძაბებოდა, მომენტის შესაფერის რეზოლუციას მიაღებინებდნენ და გაზეთში გამოაცხადებდნენ.

სამსონ დავანაძემ, მძიმე წუთებში თავისი ამხანაგი ნარიქ ეშბა რომ გაიხსენა, „წვერის დაფერთხვით თავის თავს მიხვედრა მოუნონა“ და სიხარულით შესძახა: „ვერიკა!“

ნარიქ ეშბას კრიტიკულ სიტუაციაში ლავირების უნარი ფრიად მოსწონს სამსონ დავანაძეს და შურიტაც კი ავსებს მისადმი იმის გამო, რომ მან უცბად იპოვნა მოხერხებული გამოსავალი. თავის თავთან მარტოდ დარჩენილი ქალაქის თავი დაასკვნის: „აფხაზები ბუნებით დიპლომატები არიან, კიდევ მაჯობა, მგონი ჭკუაში“. სინამდვილეში ნარიქ ეშბას ეს ნიჭიერება შეთვისებული ჰქონდა ბოლშევიკებისაგან: პასუხისმგებლობის ტვირთი გაენაწილებინა ისე, რომ ბრალი ყველას და ამავე დროს არავის დასდებოდა.

ნარიქ ეშბას ძნელად შესაჩნევი ნიჭიერება დაუნახავი დარჩა თვით სამსონსაც, დეკლარაციის კითხვისას კრებაზე. მის ეშმაკობას ჩადარაჯებული ყურადღებით აგვიჩინებს თავად ავტორი. საყურადღებოა, იგი ბოლო გამომსვლელია. ბეჭირბი ჩაჩბას მიმართვამ ისინი მოსალოდნელი საშიშროების წინ დააყენა, რაჟდენ თორიას რჩევამ მოქმედების გზაზე მიუთითა, ნარიქ ეშბამ კი ისეთ სიტყვიერ ლაბირინთში გაახვია გარკვეული, აზრის დანახვა შეუძლებელი იყო. მისი „დასკვნა წინდახედულად იყო მოზომილი და ავტორს ყოველგვარ ეჭვს გარეშე აყენებდა, რაგინდ თვალსაზრისით გაგესინჯათ იგი.“ ყველა რევოლუციის მხარეზე ამ ბილიკით გაიყვანა.

ნარიქ ეშბას ვირტუოზულობა იმაში მდგომარეობს, რომ მისთვის მთავარი ის კი არ არის, რას გაგებინებს კრების მონაწილეებს, არამედ ის, თუ რას აფიქრებინებს მათ.

ვასილ ხრიტანიუკთან საუბარში ნირნამხდარ სამ-

სონს ყოჩაღად შეენაცვლება ნარიქ ეშბა. მისმა სიღინჯემ, გამართულმა რუსულმა მეტყველებამ გააკვირვა მეზღვაურები, ამიტომაც მისი ძმური სალამი და მიტინგზე მიწვევა პატივად მიიღეს.

მართლაც, მარჯვე სიტყვის, ქცევის ნარიქ ეშბას აზროვნებითი გაშეშება – ამაღამა, ემართება მიტინგის მსვლელობისას რევოლუციის ხმაზე. **ლეო ქიაჩელმა ამ პერსონაჟთან მიმართებაში მკითხველს აგრძნობინა, შიშს როგორ შეუძლია პიროვნების ყველა შესაძლებლობის მოცელება მყისიერ.**

ბექირბი ჩაჩბა – მსცოვანი თავადის, ბექირბი ჩაჩბასადმი, მწერალი მკითხველს სიმპათიით განაწყობს არა მარტო მისი დარბაისლური გარეგნობის გამო, არამედ მისი პირსწორი სიტყვის და ქცევის გამო. მაშინ, როცა კუზმა კილგა რისხვისმფრქვეველი თვალთ ზომა-ვდა მას, ბექირბი არავის ამოფარებია „ქუდმობდილი შესცქეროდა მთელი ტანის დარბაისლური აზროვნებით და ჭალარა თმების გვირგვინში ჩამჯდარი ნათლად გაშლილი პირისახით“.

კუზმას საშინელ, სასტიკ შესახედაობას ბექირბი ჩაჩბაზე ზებუნებრივ რამ მოვლენასავით ემოქმედნა, კუზმას ტუჩები ისე მოეკუმა, თითქოს დაუსრულებელი ზიზლისა და სიძულვილის ფურთხს დაურიდებლად მას შიგ პირისახეში უმიზნებსო. „მომიფურთხებია მე მაგათი პრანჭვა-გრეხისათვის“, – ამბობს კუზმა, მაგრამ ბექირბი ჩაჩბას სახისმეტყველებას ოდნავი მნიკვლითაც კი ვერ სვრის მკითხველის თვალში.

მწერლის სიმპათია აშკარად იკითხება მისი მისამართით ენობრივი სალაროს დახვეწილობაში.

მოთხრობის ღირსებაა, რომ თხზულების თარგს ამშვენებენ პერსონაჟები, რომლებიც სხვადასხვა სოცოლოგიური შრეებიდან არიან წარმოდგენილნი, ისინი თანამედრვეობას ნათლის შუქს ჰფენენ, გაერკვნენ იმის ბუნებაში, რაშიც თავად მონაწილეობენ. ესაა სწორედ ამ მოთხრობის მარადიული სიცოცხლის საწყისი.

სიღიადე ლეო ქიაჩელისა

1. დაუჯერებელია, მაგრამ ფაქტია შიშის ზეობის ეპოქაში შიშის წინააღმდეგ წერტ მოთხრობას. ამ ქმედებამ ათეიზმის ეპოქაში ქიაჩის ხატთან პირსწორი სხეულით წარგადგინათ და მოიხადეთ კაცური ვალი სიმართლის წინაშე.

2. როგორც მწერალმა ზუსტად იცოდით, რომ თანამედროვენი ვერ წაიკითხავდნენ ამ მოთხრობას, რადგან ვერ დაჩრდილებოდნენ იმ წერტილებში, საიდანაც წამოვიდოდა კითხვები, რომელთა პასუხები მიახვედრებდნენ მკითხველს მწერლის „მორალ სტორის“.

3. თქვენთვის, როგორც პიროვნებისათვის ძნელი საყურებელი იქნებოდა **მდუმარე მასებში ჩანოლილი პირით უტყვი ადამიანი**. ეს მასები პირმეტყველი ნიჭიერებით გაარღვიეთ ამ ნაწარმოებით თქვენ, გარღვიეთ უჩინმაჩინის სიტყვიტ.

4. კონსტანტინე ლაკერბაია – ეს სახელი და გვარი უთუოდ მოსწვდა თქვენს ყურს. იგი იყო პორუჩიკი ნიკოლოზ ემუხვარის ამხანაგი, რომელიც მასთან ერთად მსახურობდა პოლკში. კონსტანტინე ლაკერბაიამ თავად ნახა უნტეროფიცერი კინოვალჩუკის მკვლელობის გამო მეზღვაურთა გამხეცებულმა ბრბომ როგორ აკუნა იქვე ნიკოლოზ ემუხვარი და სახლში დაბრუნებულმა იმ საღამოსვე მოიკლა თავი.

კონსტანტინე ლაკერბაია ქიქოძეების ოჯახურ ალბომი გაიცნო საპატრიარქოს სატელევიზიო არხის მაყურებელმა თავის უმშვენიერეს მეუღლესთან – მერი შერვაშიძესთან ერთად.

რეალური გმირის ლიტერატურული ათინათი მოთხრობაში უჯუშ ემხას ის ოთხი ამხანაგია, სინქრონული მოძრაობით რომ გვამახსოვრებენ თავს. მეგობრობის, სულიერი ერთობის რეალური ამბავი და ლიტერატურული ტილოს განსხვავებულობის მიზეზი ლეო ქიაჩელის ფილოსოფიური განონასწორებულობაა, რომელსაც უღმობელი დრო ავალეებდა აფთიაქის სასწორის სიზუსტიტ გაესწორებინ ემოციები, როდესაც ამ თხზულებას წერდა.

5. მოთხრობაში მოქმედება დილაზე იწყება და მთავრდება

მზის ჩასვლიტ. ერთი დღის მზით განათებული გრძლიობა ბრბოს, როგორც სვანეთში უწოდებენ, „უგანაჩენოთა“ ჩასახვის, **ფენმძიმობის და დაბადების აქტია**. ამიტ ავტორმა დედო ზარის ზრიალიტ ამცნო მკითხველს შიშის ფენომენის დამანგრეველი ძალა. ეს ძალა უბრალოდ შეგროვილ ადამიანთა სიმრავლეს თვალის დახამხამებაში ბრბოდ გადაქცევს. ბრბოული ყოფის სისაზიზღრე კი იმაში მდგომარეობს, რომ იგი ამოვარდნილია ტრადიციიდან, განყვეტილი აქვს წარმოშობის ერთიანი კავშირი. სწორედ ეს იყო ავტორის მიზანი ეჩვენებინა მომავალი თაობებისათვის პირით უტყვი ადამიანების დამნაშავეობის სიშავე. **ასეთი შავი დამნაშავე თვით კუზმა კილგაც კი არაა.**

6. ნაწარმოების შინა არსობრივი აკროსტიხული არქიტექტონიკა შიფრავს სიტყვას – ღმერთი

I აქტი

ლ-ამე – ბრბოს დაბადებამ მორალურად დაახნელა ქალაქი

II აქტი

მ-ზე – მხესავით ბრწყინდება ჰაკის სახე. მასთან შეხვედრას ესწრაფვის უჯუში, მის გამორჩენას ელოდება მკითხველი, რადგან იგი მზის სხივივით მოძრაობს და ეფინება იმედს.

III აქტი

ერთი – ჰაკი ერთადერთია, რომელიც ღმერთის ძლიერებით მყოფობს უჯუშის ფსიქიკაში, ამიტომ იგი მზიანი ღამის ხატია

ძველი ბერძენი ფილოსოფოსი პლატონი სვამს ასეთ კითხვას: „რა არის ის, რაც გვაუნწყებს, რომ რალაც შესაცნობია და გვაიძულებს ის შევიცნოთ?“ დასმულ კითხვას თვითონვე ასე პასუხობს: „ჩვენ თუ რამეს შევიცნობთ, იმიტომ კი არა, რომ ცნობისმოყვარენი ვართ, არც იმიტომ, რომ რაიმის კეთილი ნება გაგვანია. შემეცნების სურვილი არაფერ შუაშია. ვიგებთ მხოლოდ ისეთ რამეს, რის მიმართაც უკვე ჩართულნი ვართ.“

სიღიადე ლეო ქიაჩელისა ის იყო, რომ ასეთ ჩართულობაში იყო ინტელექტუალურად შიშთან, ყოველივე ამან კი სინმინდით, კაცურად ატარებინა ფსევდონიმი ქიაჩის ხატისა – ქიაჩელი.

როდის სდება საცნაური სიტყვის იღუმალი მეტყველება

ძლიერმა ადამიანურმა განცდებმა: ტკივილმა, სიხარულმა, სევდამ, სიყვარულმა, მეგობრობამ თუ სხვა რაღაც შემთხვევამ ინტელექტუალური წვდომის სურვილით შეიძლება მიგახედოს ერთი სიტყვისაკენ... და როცა ეს სიტყვა დამოუკიდებლად აღმოგაჩენინებს პასუხს დავით გურამაშვილის კითხვაზე – „ვინა ვართ?“ აღტაცებისაგან ფრენას დაიწყებ.

მოდით, ამჯერად მგრძნობიარე დაკვირვების ველში მოვათავსოთ ჩემი ცხოვრების ეს სევდიანი ეპიზოდი. ერთ უწყინარ, ტკბილ რაჭველ კაცს, ჩვენი ერის სიმღერასა და ცეკვაზე საკუთარი ძარღვებით შემოხლართულს, ქეშმარიტი ქალობისა და რაინდობის პატივისმცემელს, ივნისის ნედლი სურნელით გაჟღენთილ თბილისში, ვერაზე, წესი აუგო მიცვალებულს მოძღვარმა და ბოლოს დასძინა: ვახტანგი გუგეშაშვილი იყო უბრალო ადამიანი და მიცვალებული არ შეანუხოთ ზედმეტი პატივისცემითო.

უბრალო ქართველი – ასეთი შეფასება საერო ყოფაში თითქოსდა ბევრს არაფერს ნიშნავს. მოძღვრის ბაგეთაგან გახმანებულმა სიტყვამ კი ღრმააზროვანი მნიშვნელობით ჩამირბინა გულში... და იქვე ხმამალა წამოიჭრა კითხვა: თუ ასეთებს უბრალოებს ვუნოდებთ, მაშინ ვინდაა ბრალიანი ქართველი?... ვინაა და – ცნობილი გამოჩენილი, სასახელო, წარმატებული, სასიქადულო, დიდებული, მაგრამ არამც და არამც ბრალიანი.

ქართული ენა მათ ბრალიანებს არ უნოდებს. ეს მე ჩემდა უნებურად წამომცდა ქართულისათვის მიუღებელი მსოფლშეგრძნებით. რამდენი სინომიმი მოიგონა ჩვენმა

ენამ, რომ უბრალოს საპირისპიროდ ბრალიანი არ გამოეყენებინა. არ მისცა დიდი ქართველებს ეს სახელდება იმიტომ, რომ შინაარსში ხმიანდება რაღაც დანაშაული, ბრალი. საოცრებაა ქართული სულიერების ასეთი მგრძნობიარე მიმოხრა ენაში, სიტყვის საშუალებით შეიგრძნობა არისტოკრატიზმი ერისა.

ძნელი კი არა და შეუძლებელია გამოჩენილი, ცნობილი, წარმატებული, სასიქადულო, დიდებული გახდე პატარა ბრალეულობის გარეშე მაინც. მაგალითისთვის ილიას ბიოგრაფიიდან ეს ამბავიც იკმარებს. „ერთ დღეს ალავერდში მივდიოდით ხატობაში და აი აქ გზაში ილიამ სიხარულით მითხრა: „კოხტა მომილოცე გავათავეო. სოლომონმა აი ამდენი ფული გამომიგზავნა პეტერბურგში. ახლა მამიდა მაკრინეს დავავალე სულ მთლად დაუბრუნე მეთქი. ახლა თავისუფალი ვარ. მეტად ნასიამოვნები იყო ილია, რომ მძიმე ტვირთი თავიდან მოიშორა“. ცნობისათვის სოლომონ ჭავჭავაძე ის პიროვნებაა, რომელთანაც ასეთი პირობა შეკრა მამიდა მაკრინემ: თუ მის ობოლ ძმისწულს გაუგზავნიდა თვეში 400 თუმანს უნივერსიტეტში კურსის დასრულებამდე, მაშინ ილია პეტერბურგიდან რომ დაბრუნდებოდა შეირთავდა მის შვილს. მართალია, ეს უილიაოდ მოხდა, მაგრამ ილია მაინც დაემორჩილა.

რაოდენ დიპლომატურია ქართული ენობრივი ხავერდოვნება, როცა რიგითი ქართველის ღირსება მის არა ბრალეულობაში დაინახა და უნოდა „უბრალო“.

რიცხოვნებით პატარა ერს დიდი ლტოლვა აქვს ჰყავდეს ბევრი წარმატებული, მსოფლიოში წარმოჩინებული ადამიანი. კონსტანტინე გამსახურდიას შეძახილიც გაგახსენდება მყისიერ: არ გაჯობონ დიდი მდინარეების პირას დაბადებულებმაო, თავის თავს რომ ეხმანებოდა.

აი რატომაც განიხილავს ჩვენი ენა პოზიციური სახელ-
დებით წარმატებულობას და ჩვეულებრივ რიგით ქართ-
ველობას.

ასეთი ზრდილობით დგანან თხუთმეტი საუკუნით
ნახედნი ქართული სიტყვები 21-ე საუკუნის ინტერიერში
და სხვა ენების შემსწავლელ ადამიანებს ისეთ ინსტრუ-
მენტებს ჩუქნიან მაღალსა და დაბალს ერთმენეთისგან
რომ გაარჩევენებენ.

„შემეცნება წინა ცხოვრების გახსენებაა“ (მ. მამარ-
დაშვილი)

ენა იდუმალი მისტიკური კავშირია წინაპრებთან, ამ-
იტომაც გამიჩნდა სურვილი სიტყვის მეშვეობით გავსაუ-
ბრებოდი წინაპრებს, რომელთაც ულამაზესი ენობრივი
სხეული გვაჩუქეს, რომელიც ისეთივე ძეგლია როგორც
ნიკორწმინდა, ბედიის თასი, ხახულის კარედი, ჩაკრულო,
კეკვა ქართული

ქართული ენის შემეცნებითი ზარის გუგუნი რომ ის-
მოდა უთუოდ ამიტომ გადაწერა საქართველოდან შორს
მყოფმა იოანე ზოსიმემ 962 წ. საბანმინდის ლავრაში
ლექსი „ქებაი და დიდებაი ქართულისა ენისაი“.

ციტატები ლექსიდან

1. „დამარხულ არს ენაი ქართული...“
2. „მძინარე არს დღესამომდე...“
3. „და სახარებასა შინა ამა ენასა ლაზარე ჰქვიან“
4. „შემკული და კურთხეული სახელისა უფლისაითა
მდაბალი და დარწმუნებული... .“
5. „რამეთუ ყოველი საიდუმლოი ამა ენასა დამა-
რხულ არს...“

დროთა კავშირი არ უნდა დაირღვეს. ურღვევობის
გარანტი კი ქართული ენაა და მისი შემმეცნებელი ადა-
მიანი.

„მძინარე არს დღესამომდე“

მძინარე სიტყვის შეღვიძება ხანდახან ისეთივე უსიამ-
ოვნოა, როგორც ტკბილ სიზმრებში შესულ ადამიანს ანუხ-
ებს უხეში ნჯღრევა.

ტკბილი სიზმარი – ცხოვრებასთან მორგებული ყო-
ფაა. შეღვიძებული სიტყვა კი არქეტიპულ კონიუნქტურ-
აში გადასვლა, რომელიც გაგასალაშინებს, პროკრუსტეს
სარეცელზე დაგაკრავს და დამოკლეს მახვილსაც ჩამოგ-
კიდებს თავთან.

საუკუნეების განმავლობაში ვინ აღარ არწია ტკბილად
უცხო აკვანში ჩაძინებული ქართული. მოდით ფრთხილად
შევაღვიძოთ სიტყვები. პირველად მივადგეთ სასიხარულო
სიტყვას ქორწილი.

ქართულად მოაზროვნე, ქართული სმენადობის ადა-
მიანი ამ სიტყვაში წაიკითხავს მთელ წინადადებას: ქორმა
წინილა წაილო ან ქორწინილი.

თანადროულ ყოფაში ძალიან ხშირად ქალ-ვაჟ-
ნი პოსტპოზიციური შინაარსით დგანან ერთმანეთის
პირისპირ. გამარჯვებული სიყვარულის დროშაზე იდეა-
ლებად, დასასწავლ სასიყვარულო ისტორიებად, სწორედ
ისინი აიზიდებიან ხოლმე უმთავრესად. ამ სიტყვასთან
მიმართებაში კი ისინი დგანან როგორც ქორის ფორმაში
გამონყობილი წინილა და წინილას ფორმაში გამონყობი-
ლი ქორი, რომლებიც რაც არ უნდა აპიარო, მაინც უნიჭო
სპექტაკლად აღიქმება.

ნიჭიერი სპექტაკლი კი იმალება სიტყვებში ქმარი და ცოლი. ქმარი სიტყვა ქამარიდან უნდა მომდინარეობდეს. მამაკაცის სალტოდ შემორტყმული მკლავი განა ქამარს არა ჰგავს? რომლის ზომიერი მოჭერა თუ ქალმა ვერ იგრძნო მსწრაფლვე აცნობიერებს, რომ სიყვარული ირ-ღვევა. სიტყვა ცოლი უთუოდ ცომიდან მომდინარეობს. (ფონეტიკურად ლ და მ ხშირად მონაცვლეობენ ქართულ-ში). მამაკაცი იღნვის რბილი, დამყოლი, ფაფუკი ხასიათი ჩამოუყალიბოს მეუღლეს, ამისათვის კი სხვადასხვა ხერხს მიმართავს.

საინტერესო იქნება ცოლ-ქმართან დაკავშირებული სიტყვა ოჯახი გავიხაროთ. ო-ჯახ-ი ო-ოჰ-ხენემა ისმინება ამ ბგერაში. ჯახ-ცოლ-ქმრის ორომტრიალის საქმიანობითი ხმაური.

უკვე მასწავლებელი ვიყავი, როცა რაჭაში ერთ-მა შრომაში ცხოვრებაგამოვლილმა პანანუნა ქალმა, სოფელი სიყვარულით ნატაშკას რომ ეძახდა, სიცილით მკითხა: მარინიკა შენ გეცოდინება რას ნიშნავს ქვე. მთელი საქართველო დაგვცინის ამ ქვეზე და ჩვენ ვერ მოვიშალეთ მაგისი თქმა. თუ ქალი ხარ, ეგება გამოიცნო რა ეშმაკად შეგვიყვარდა ასე ძალიან, უმაგისოდ შენი ჭირიმეს რომ ვერ ვამბობთო. უიმე ქვე რა ვიცი ნატაშა ბიცოლამეთქი ვუთხარი და მხიარული უდარდელით დავმორდით ერთმანეთს.

გავიდა ორ ათეულ წელზე მეტი და ჩემს ცხოვრებაში

მეტად კრიტიკულ სიტუაციაში სიტყვა ქვეყანა საცნაური გახდა თავისი არსობრივი მეტყველებით – ქვედა ყანა, მზის ქვეშეთის ყანა და ნატაშკას დამსხვილებული ხელის მტევნით შემოხაზულ კითხვით წინადადებას იქვე უცაბედად გაეცა პასუხი.

რა არის ქვე?

მზის ქვეშეთში შენი ჭირიმე

ღრმა ჩაკვრივების შემდეგ მიხვდები რატომ მიანიშნებს მხოლოდ მზის ქვეშეთს, მართლაც, დიპლომატიური რაჭული დიალექტი.

ნატაშკასთან ადამიანებს კითხვის დასმით სიზუსტით უთუოდ მრავალგზის გაუოცებიათ ალბათ ცნობილი კრიტიკოსი, ლიტერატურისმცოდნე გურამ ასათიანი, თორემ ამ მსჯელობამდე მხოლოდ საკუთარი აზრიანი თვითდინებით ვერ მივიდოდა: „ისეთი ვარაუდიც არსებობს, თითქოს ქართული „კვირა“ (კვირა დღე) „გაკვირვებიდან“ მომდინარეობდეს. ადამიანი ექვს დღეს მუშაობს, მინას ჩასცქერის, მეშვიდე დღეს კი ცას ახედავს და გაიკვირვებს თავის არსებობას, სამყაროს ხილვით გაოცდება და გაიხარებს...“

სუფრა – სუ-ჩუმად, ე. ი ჩუმად ფრენა მართლაც, ამ შინაარს ატარებს ქართული სუფრა სადღეგრძელოს ადრესატები დადებით ღირებულებაში ფასდებიან, ამიტომაც ისინი სულიერ ამაღლებას, ფრენას განიცდიან.

სულელი – სულ-ელი ე. ი ყოველთვის რალაცას ვინც ელოდება სულელია. სინამდვილეში კი მოვლენათა რიგი-

თობას ადამიანი ვერ დაადგენს.

ხელმწიფე – ხელი, რომელიც მწიფე ნაყოფს იძლევა.
სახელმწიფო – ქვემარტად ბრძნად მეტყველი სიტყვაა, რომლის მიღმა გადახედვა ყველას შეუძლია.

წინაპარი – შენს წინ გაპარული.

ფუფუნება – ასე უნდა წავიკითხოთ ფუ-ფუ – ნება.
ნებიერი ცხოვრება დიდად მოსაწონი რომ ყოფილიყო ქართული ზნეობისათვის, ორჯერ ფუ-ფუს არ დაურთავდა ჩვენი ენა.

ღირსება – ღირებულებებით არსებობა

საწყალი – ამ სიტყვაში ჩადებული აზრი უმაღვე საჩინო გახდება, თუ ერთ დაკარგულ ბგერასაღვადგენთ – სად წყალი. უკიდურესად შეჭირვებული ადამიანის ფიქრებში ჩაგვახედებს ეს სიტყვა, იგივე შინაარსის მატარებელია იდიომა „რა წყალში ჩავვარდე“

არამზადა – არაა მზადა. ამ სიტყვას ვუწოდებთ ცუდ ადამიანს. თუ ამ სიტყვის შინაარსს გავიაზრებთ, გაგვაო-

ცებს ლოიალობა ქალტული ენისა ადამიანისადმი.

ოცნება – ოცი ნება ე. ი ოცი სურვილი.
ზეკარი – ზეციური კარი

დამერწმუნებით, რომ სიტყვამ შეგვალვებინა ყოფიერების კარი სიზმარში.

ქართულის სიტყვის სემანტიკური დასასრული თავად ადამიანია და ამ ადამიანების მიერ შექმნილი სახელმწიფო.

„შემეცნება წინა ცხოვრების გახსენებაა“ (მ. მამარდაშვილი). რაც უფრო ინტელექტუალურად შევიმეცნებთ წინა ცხოვრებას, მით უფრო დიდი სიზუსტით მივემონმებით ქვემარტებას“.

პროვინციალიზმი და მოქალაქეობა

პროვინციალიზმი და მოქალაქეობა, ერთი ყურძნის ორი მტევანი, თანდაართულ საქართველოში ძმურ მარანში ტკბილად განისვენებენ. ისინი ცნობილი ქართული გამოცანის: „ორნი არიან, ტოლნი არიან, სწორნი არიან, მოიმღერიან“, პასუხადაც გამოდგება.

პროვინციალიზმი და მოქალაქეობა, მართლაც, დღეს ტოლნი არიან, სწორნი არიან და თანაც მოიმღერიან.

პროვინციალიზმი და მოქალაქეობა ეს მეტად სადავო აბსტრაქტული ცნებები დიდი დისკუსიების საგანი ხდება საზოგადოების ყველა სოციალურ შრეში. საქმე იმაში გახლავთ, რომ ერთი და იგივე პიროვნებებში მყოფობს ორივე ფენომენი მოძრავი პარამეტრებით, იმისდა მიხედვით ობიექტური რეალობა (ხშირად სიცოცხლის გადარჩენის აუცილებლობა) რას მოითხოვს მისგან, მოქალაქეობას თუ პროვინციალიზმს.

დავინყოთ იქიდან, რომ ადამიანის შესახებ შეხედულებებს გვიყალიბებს სამი განზომილება: მეტყველება, ქცევა, ჩეცმულობა. ეს განზომილებები სხვადასხვა სიტუაციებში სრულ წარმოდგენას გვიქმნის ინდივიდზე. ამ სამ შრეში საცნობია პროვინციალი და მოქალაქე.

მეტყველებით, ჩაცმულებით თუ ვარცხნილობით, პროვინციალი ადვილად ემსგავსება მოქალაქეს. ემსგავსება კი არა და რიგ შემთხვევებში უფრო გაფაციცებული ყურადღებითაც კი ეპყრობა ჩაცმისა თუ საუბრის სტილს. ქალაქელებზე ბევრად ავანგარდულნი არიან მეტყველებაში, თავიანთი განათლების წარმოსაჩენად მოსწონთ უცხოური სიტყვების ხმარება და ა. შ.

ლაკმუსის ფურცელი ჭემმარიტი პროვინციალის

ამოსაცნობად მისი საქციელია. ადამიანის საქციელი ქვეცნობიერიდან მომდინარეობს და ინტელექტუალურ კონტროლს არ ექვემდებარება (რასაც ვერ ვიტყვით მეტყველებასა და ჩაცმულობაზე. ისინი ინტელექტუალურ კონტროლს ექვემდებარებიან).

საჩინო სიბრტყე, რომელიც ვიზუალურად გაგარჩევინებთ ერთმანეთისგან პროვინციალსა და ქალაქელს, ევროპულად დაკვალი ბალია. ბაღში სავალ ბილიკს თავად ირჩევს პროვინციალი და თუნდაც ფეხი დაისვაროს, აუცილებლად გზას შეიმოკლებს, რაოდენ სასაცილოც არ უნდა იყოს სმოკინგი, წვრილი ქუსლები და ძვირფასი ქურქიც კი ვერ შეზღუდავს მის სურვილს გზა შეიმოკლოს.

გადაავლეთ თვალი თბილისის ბალებს და თითქმის ყველა გაზონში აღმოაჩენთ ასეთ სოფლურ ბილიკს.

ახლა იგივე ადგილას დაფუკვირდეთ ქალაქელს, არამც და არამც რაგვარ საჭიროებასაც არ უნდა წარმოადგენდეს ამ ე. წ. სოფლურ ბილიკზე გაატარო, ფეხს ვერ დააბიჯებინებ. მაშასადამე, ქალაქელი მონიშნულ ბილიკზე დადის, პროვინციალი კი სავალ ბილიკს თავად ირჩევს თამამად.

აშკარაა, რომ პროვინციალიზმი არაა დაბადების ადგილი, მშობლების განათლება, სოციალური წრე, წარმოშობა, რასაც ამ თემაზე დისკუსიის მონაწილენი იშველიებენ ხოლმე. ქალაქელი მხოლოდ მაშინ გახდება მოქალაქე თუ გაზონზე არა მარტო თვითონ არ გაივლის, არამედ სხვასაც არ გაატარებს. ე. ი. შეიძლება ქალაქელი იყო, მაგრამ მოქალაქე არა.

საქციელის ეს თარგი ქმედითად მუშაობს, თუ პროექციას შევუცვლით და საქმიანობაში გადავიტანთ.

თუ გაზონზე მოსიარულენი ფეხს ისვრიან ისე, რომ

ოჯახი, სახლი

ქალაქელმა შეიძლება დასცინოს, საქმიანობაში ე. წ. „ახალი ბილიკის“ შემოქმედნი ხდებიან. ამ უნარით ისინი თავს ინონებენ კიდევაც და ავტორიტეტები ხდებიან. მაგრამ, აღსანიშნავია, რომ მათ აქ უკვე ქირდებათ ამტკიცონ თავისი უპირატესობები: პატიოსნება, ნიჭიერება და ა. შ. ამიტომაცაა, მათ ირგვლივ ჩნდება მოვლენების მხოლოდ შავთეთრად შემფასებელი საზოგადოება. საზოგადოება, რომელმაც კარგად უწყის შემდეგი: რეალობის ჭადრაკის დაფაზე მხოლოდ შავ-თეთრი ფიგურები მოძრაობენ. ყოველივე ეს ადამიანებს აიძულებს თავისი აზრები პოლუსებში განზიდულ მსჯელობებში მოაქციონ. შავ-თეთრ სათვალთ მაცურებელნი თავისთავად ექცევიან ერთმანეთთან სინთეტიკური ურთიერთობების ბადეში. ეს ქსოვილი წელვადია, ბევრს იტევს და თანაც ბრჭყვი-ალა სირმებსაც შეიცავს. თავისთავად ასეთი ბადე, რაც უფრო მეტად ჰგავს ბუნებრივს, მით უფრო ცივილურია, მისაღები და კომფორტული. უარყოფითი მხარე მხოლოდ იმაში მდგომარეობს, რომ საკმარისია კონტექსტი შეიცვალოს, რომ იგი უმაღვე ლპება.

ნათქვამია, „საცა მიხვალ იქაური ქუდი დაიხურეო“. თბილისში კი ეს ანდაზა პირუკუ მუშაობს ყველა სიბრტყეში. ამიტომაცაა მოქალაქეობა და პროვინციალიზმი ძნელი საცნობი თუ გასარჩევი.

პროვინციელები და მოქალაქეები ერთი და იგივე მატერიის სხვასხვა ფორმები არიან, რომელთაც კარგად გაეგებათ ერთმანეთის და ურთიერთობის ჰარმონია ყველასთვის საჩინო დისჰარმონიად იშვიათად გადაიქცევა ხოლმე. ამიტომაც ისინი სწორედაც რომ ორნი არიან, ტოლნი არიან სწორნი არიან და თანაც მოიმღერებინ.

მარინე კიკნაველიძე. 2005 წელი. მაისი.

ხუთმა ქალმა გამზარდა: ბებია, დედა და სამმა დეიდა. ზღვა სიყვარული მაჩუქეს და ისეთი, რომ ამ ზღვაში ვცხოვრობდი ყოველგვარი განცვიფრების გარეშე მანამდე, სანამ ისინი ცოცხლები იყვნენ და მას შემდეგ, რაც მიღმა ქვეყანაში გადასახლდნენ.

დროთა მდინარებამ ერთხელ სიკვდილ-სიცოცხლის ზღვარზე დამაყენა, ქალაქური ცხოვრების გრგვინვა-გრიალს გამომგლიჯა და დასვედიანებული მომაქცია სახლში. დღის იმ მონაკვეთში, როცა სახლში მარტო ვრჩებოდი, ყველა ნივთი, რომელიც დედაჩემის, დეიდების ნანმენდი თუ ხელშენავლები იყო განსაკუთრებულ სიტბოს, თანაგრძნობას ასხივებდა... დედის საკერავ მანქანას რომ შევხედავდი, უკან დაბრუნებული კინოკადრით გადაირბენდა ჩემს გონებაში მისი ხელის მოძრაობა, მაქოზე ძაფს რომ გადაახვევდა და თავის ადგილას ჩაუდგამდა. სიმშვიდეს აფრქვევდა როდინის ქვა, ჩოინა.

გერმანული მასტიკის ედელვაქსის სურნელი ჩვენი სახლების სასიამოვნო ჰაერი იყო. როცა ამ სურნელს შევიგრძნობ, ისინი უხილავად ჩემთან არიან. მარადჟამს მახსოვს დედაჩემის ხმიანად, ბრძანებლური კილოთი, თითის ქნევით ნათქვამი: „რომელ სახლშიც მასტიკა არ მუშაობს, იქ სპეციფიკური სუნი დგება და გადადის ტანსაცმელზე, ფარდებზე. კარს რომ ვაღებ, პირველ ნაბიჯს კრიტიკული ყნოსვით ვადგამ სახლში და ბედნიერი ვარ, თუ მასტიკის სურნელი ოდნავ მაინც ესაღბუნება ჩემს ცხვირს.

საოჯახო საქმიანობაში შემომეხმიანებიან ხოლმე ჩემი დედამთილის-სონია დაუშვილის (კოტე დაუშვილის თანატოლი, მასთან ერთად გაზრდილი) სიტყვები:

„ნიორმა თქვა: ვინც უმარილოდ დამნაყოს, ჩემსავით გამნარდეს“-ო. ოხრახუშის, ქიძის გარჩევისას ბოლქვებს რომ ვჭრი და ვყრი სიჩქარის გამო, თენგიზი (დეიდაჩემის ქმარი) შემომძახებს „მთავარს ყრი, ბალაბურდოს იტოვებ, ბოლქვში მეტი ვიტამინებია“.

სახლის დროებით გარინდულ სივრცეს ჰამლეტ გონაშვილის ხმახავერდი არღვევს. ნელ-ნელა ტრისტანის – ჩემი მახლის ოჯახში გატარებული პირველი იანვრების გუგუნად გადაიქცა. ყოველ ახალ წელს ისხდნენ თავის საქმესთან და ცოლებთან პირსნორი კაცები: ანზორ (თორღვა) ავსაჯანიშვილი, გოგი გამელაღიშვილი, ზაურ დადივაძე, ბორია ქევზიშვილი, მათი უმცროსი ძმა-ჩემი გიორგი და მარტო ხმაში კი არა, ბეჭებზე, წარბებში, მკლავებში, მუხლებში ატარებდნენ ქართველობის სიხარულს, სატკივარს, შემართებას. ფურცლიდან ფურცელზე გადაწერილი სიტყვებით ჰგვანან ერთმანეთს ჰამლეტ გონაშვილის და ტრისტანის სახისწყობა, მიმური გამომეტყველება. სხეულში განსახებული ვაჟკაცური ლომგულოვნება და სახეზე ჩაქსოვილი სინაზე ერთდროულად შეგაგრძნებინებდა ფორტეს და პიანოს...

ზაფხულში სალათს რომ ვაკეთებ, უმალ ბებო მახსენდება. ის მომცრო, ლამაზ თეფშში პატარა ნაკუნებად მიჭრიდა პომიდორს, კბეჩა რომ არ დამჭირვებოდა, თვითონ ყველა საქმეს თავს დაანებებდა, სამად მოკეცილი მოერგებოდა ერთ უპატარავეს სკამს, ნიკაპი მუხლებთან რომ ჰქონდა მიახლოებული ისე და სათვალეებიდან ღიმილიანი თვალით მიმზერდა მანამ, სანამ ბოლო ნაჭერს არ მივირთმევდი.

თებერვლიდან მოკიდებული, კანარკუნურების გამოჩენიდან ივნისის ჩათვლით, გაზაფხულს აკისკისებდა შერ-

ჩეულ ლარნაკებში ეთო დეიდა. დანვრილებული ხმით, ხმამალა მოეფერებოდა ხოლმე ყვავილებს „გენაცვალოთ, გენაცვალოთ ეთომ“. და ეხლა თუ სადმე ყვავილი იპრანჭება ჩემს სახლში, ეთერი ცოცხალი მგონია...

აი ასე, დაუმთავრებლად შემიძლია მოვყვე ჩემი ოჯახის უმშვენიერეს ამბებზე, უკვე სპექტაკლებად რომ აღვიქვამ ასაკში შესული. ამ ფიქრებთან მრავალგზის მიცხოვრია წინა წლებშიც, მაგრამ სევდიანმა დღეებმა გამომატანინა დასკვნა: ოჯახში ცხოვრება, საქმიანობა, საკრალური კავშირია სხვადასხვა მატერიალურ თუ სულიერ პლასტებთან. მართალია, საქმიანობა ხორციელდება აწმყოში, მაგრამ იმავდროულად უწყვეტი კავშირი გვაქვს წარსულთან, რისი საშუალებითაც სწვდები მომავალს.

საკმარისი არაა მხოლოდ ოჯახი შევექმნათ, უფრო მთავარია: ვიცოცხლოთ, ვისაქმიანოთ, ვიმღეროთ, ვიტროთ, ვიცეკვოთ, ჩვენი ხელის სითბო, მზრუნველობა სიყვარული მისწვდეს ყველა კუნჭულს. გადახდილი ფულით, ან მოვალეობის განცდით დალაგებული სახლი აწმყოდან აწმყოში გადადის და იქვე იფერფლება. ოჯახის სიყვარულით დატვირთული ქმედება: სადილის გამზადება იქნება, კერვა თუ ქინძის დანაყვა, წარსულიდან მომავალს სწვდება, რომელიც სევდასთან ერთად სიხარულსაც გგვრის.

დედა უგემრიელეს ბაჭეს აკეთებდა, არასოდეს მისწავლია როგორ ამზადებდა, მე მხოლოდ გემო მახსოვდა და შევძელი ისეთივე თინაობა.

პიროვნება უნდა დაიბადოს სინამდვილეში, ზნეობრივ აქტებში. ოჯახური საქმიანობა ჭეშმარიტი სინამდვილეა, ზნეობრივი აქტია, ამიტომ დროთა კავშირი უნ-

ყვეტ წრებრუნვაშია. იქ, სადაც ეს სინამდვილე ნაყილია, შეკვეთილი, მოსამსახურის შესრულებული, იქ ყოველი საგანი მკვდარია, მომავალი თაობის წინაშე ვერ წარდგება თავისი სითბოთი და სახისმეცხველებით.

საკუთარი ფანტაზიით განხატული სახლი უფრო საინტერესოა, ვიდრე მოდის ტენდენციებით შექმნილი, დიზაინერთა ნამუშევარი, რომელშიაც შენ კი ვერ ავლენ ხასიათს, მის დანაწევრებულ სივრცეში ჩამჯდარი, იქნებ პროკრუსტეს სარეცელზეც მოხვდე.

ჩემს ირგვლივ მუდამ წუნუნებენ ქალები: ჩემი ცხოვრება შევალე ოჯახში სისუფთავეს, საჭმლის კეთებას, ლეიბების და საბნების, ბალიშების მოვლას და ა. შ., მაგრამ მაინც ასე აგრძელებენ ცხოვრებას.

აგორაზე უნდა გამოიტანო აზრი და აგორაო (მ. მამარდაშვილი) ეს არის გზა ჭეშმარიტების შესაცნობად. სწორედ ამიტომ მომინდა თეორეტიზაცია მომეხდინა ქართული ოჯახური ფენომენისა.

ქართული ოჯახის ქსოვილში განფენილი იდუმალეობა სამ სანთელივით ჩამოქნილ სიტყვაში დგას ძეგლად. ეს სიტყვებია: წარსული, აწმყო, მომავალი.

წარსული – წარმავალი სული

აწმყო-ან-ახლა მყო-მყოფობა ე. ი. ახლა ყოფა

მომავალი-მომა-პრეფიქსი, ვალი-გადასახდელი ვალი.

აწმყო-ახლა ყოფა საქმიანობის ორი ნაწილისაგან შედგება. ერთი, რომელიც აწმყოდან აწმყოში გადადის, ნაცარივით განიბნევა და მეორე, რომელიც მბადია ახლისა-აწმყოდან მომავალში გადადის. „ჩვენ უნდა ჩვენი ვშვათ მყოობადი“, – ბრძანებდა ილია. აშკარაა, სიტყვა აწმყოში ჩადებული აზრი თხელ, გაბნეულ, უმიზნო

ქმედებად ჩათვალა და ამიტომაც შექმნა ახალი სიტყვა – მყოობადი, რომელშიც აწმყოსათვის საჭირო სიბრძნე მანონივით შეადედა.

ვინ, ან რა არის მყოობადი?

ყოფიერების მბადი არის ის სიცილი, ის ტირილი, ის ცეკვა, ის საქმიანობა, ის შენება, ის ნგრევა, ის სითბო და გნებავთ ის სიძულვილი, რომელიც ადამიანს ვალს დააკისრებს წარმავალი სულის წინაშე. ნათელია, შინაარსში დრო-სივრცეთა ასეთმა კავშირმა მრავალჟამიერი გახდა ქართული ენა.

ჩემი ოჯახის ხშირი სტუმარი ვახტანგ გუგეშაშვილი შალვა ჯაფარიძისგან (დიდი თეატრალის გიგა ჯაფარიძის ძმა, ცნობილი ლოტბარი, ქართველობას გუდასტვირითაც რომ დაამახსოვრა თავი) ნასწავლ „ასლანურ მრავალჟამიერს“ განსაკუთრებული რიხით, მშვილდვით მოზიდული დაჭიმულობით, ფეხზე დამდგარი მღეროდა, გაკვანძული ღრმა სურვილი რომ ეხატა ცხვირსა და ტუჩებზე ქართველური ღირსებით შემოეძახა ნოდებითი – „მრავალჟამიერი, მრავალჟამიერი“. სუფრაზე მსხდომთ გველიმებოდა, როცა ყველანი დამსხდარნი აგუგუნებდნენ ვახტანგი მარჯვენით ხელშემართული, ფეხზე მდგარი, ხერხემალგაჭიმული მღეროდა.

ეხლა, როცა ვახტანგი მიღმა ქვეყანაშია, ნამდვილობით შევიმეცნებ: სმა იმიტიმ სიამოვნებდა, რომ ამ წუთებში თავს ჟამიერი მთელის ნაწილად აღიქვამდა. გრიგოლ რობაქიძის წინადადება: „აი ფსიხიური განცდა ქართველისა“, – დიაგნოზად შემიძლია მივუსადაგო.

საოცარია, სცენაზე ატანილი სიმღერა თუ ცეკვა, ჩემთვის ნამდვილობის მხოლოდ ფოტოგრაფირებაა. ამ ფოტოგრაფირებით, გატაცებულია საქართველო, ნამდ-

ვილობა კი ძნელი სანახავი და მოსასმენი გახდა.

ერთი ოცდახუთი წლის წინ ნათქვამი მახსენდება; ეზოში შემოვდივით მე და ჩემი მეუღლე (170 ოჯახი ცხოვრობს) გაბრაზებული მეზობელი გვეუბნება: „აგერ პირველ სადარბაზოში მიცვალებულია და შეხედეთ მე-4 სადარბაზოში რა დღეში არიან, როგორ მღერიან, სირცხვილი აღარ აქვთო“. მაშინ ძალიან შევწუხდი, ვერ ვიგებდი მართლა რა ამღერებდათ. ეხლა მესმის ასე თუ ისე მოგვარებულ ოჯახებში იმ „დიდ მთელთან, „ჟამიერთან“, შეერთების სურვილი ძლიერი ნადილი იყო.

ახლა გადიან დღეები, კვირები, თვეები, წლები, მე თავად აღარ მომისმენია ეს ნამდვილობა, უცაბედად ბედნიერების ფუნჯს რომ გადაატარებდა მეზობლების „ლოჯიებს“ და მოფარფატე ფარდებს. სიმღერამ, ცეკვამ ფოტოგრაფიაში გადაინაცვლა ლამაზ რესტორნებში, სადაც ვახტანგისნაირი სოლო კონცერტი რომც ჩაატაროს ვინმემ, მანქანის „პარპრესზე“ ჩამოგორებული წვიმის წვეთებივით ნაშლის გვერდზე მაგიდის ღრიანცელი ან მიკროფონში შესრულებული შეკვეთილი სიმღერა. სურათებზე აღბეჭდილი კადრები უკონტექსტოდ შეიძლება „ფეისბუქზე“ მოხვდეს, (ძალიან უყვართ რესტორნებში გადარებული სურათები) ან ზოგ შემთხვევაში პატარა ალბომში.

მხოლოდ ეხლა ვხვდები, ჩემო ვახტანგ, გამაგრებულ მუცელზე ხელს ძალით რომ მაბრახუნებინებდი და გულიანად, უშიშრად შესცინოდი სიკვდილს „შეხედე რავა მაქვს მუცელი გაბრიგინებულიო“, ჩემი მოჭმუხნული სახე გსიამოვნებდა და თანაც ჩემთან უფრო კარგად გრძნობდი კაცობის გამოცდა ჩაბარებული რომ გქონდა ოჯახში საქართველოსთან: ორი ლამაზი, აბრეშუმით ქართუ-

ლად დამყოლი, ზრდილი გოგოების მამას. ეხლა უკვე მიღმა ქვეყანაში შემიძლია გამოგდახო: ამას, ვახტანგი, ველარ ახერხებენ მილიონების პატრონები, ურავლესობას მხოლოდ თმები და კაბები უფრიალებთ აბრეშუმით, ხასიათი კი ვერა.

ჩემი ოჯახის ჭუჭრუტანიდან ასე იმზირება საქართველო... და მაინც ვის ან რას მიმართავდა ქართელი, როცა ასლანურ „მრავალჟამიერს“ მღეროდა.

„მრავალჟამიერო, მრავალჟამიერო...“ ამ სიტყვაში ჩადებული დახასიათება, ხოტბა მიემართება ენას. მრავალჟამიერი ღირებულებით სახიერობს ქართული ენა, რომელიც მობილური ტელეფონის შესაძლებლობებით საუკუნეების სიღრმეებს გაგარღვევინებს, მკითხველის ხელში ჯადოსნურ ჭოგრიტად გადააქცევს და სურვილისამებრ გასწორებულ ფოკუსში პოლიტიკურ, ეკონომიკურ, კულტურულ, სოციოლოგიურ, ფილოსოფიურ, ენათმეცნიერულ შრეებში ჩაგახედებს.

რამ გახადა ჩვენი ენა ჟამიერი?

სახლი, ოჯახი ქართულ სივრცეში ის ადგილია, სადაც ღმერთმა აზრსა და ქმედებას ენის საშუალებით ერთი აპოზინა და დაუძახა შემო ქმედება... აი ასე იქცა ჩვენი სახლები და ოჯახები შემოქმედად, მომვლელად, სიცოცხლის მიმნიჭებლად სიტყვისა – სუფრაზე, პლასტიკისა – ცეკვაში, მელოდიისა სიმღერაში და ა. შ. წარმავობის ნისლს ყოველწუთიერად რომ ებრძვის როდინის ქვაში ხან წყლის, ხან ნივრის ნაყვით, ხან კერვით, ხან ცეკვით, ხან სიმღერით, ხან მტერის საწმენდი ჩვრით.

ქართული ოჯახი შემოქმედების შინ დაბუდებული არსის ნამდვილობის ბიოლოგიური ველია, სადაც ქალისთვის დიასახლისი დაურქმევია. დიალაც სახლისი, მარ-

თლაც სახლისი, რადგან მხოლოდ მას აბარებდნენ იარაღს ოჯახში სტუმრობისას ჩოხიანი ქართველები.

საოცარია, თვისება ჟამიერობისა როგორ შეიძინა ჩვენმა ენამ, როცა ვერც ერთმა ენამ დედამინის ზურგზე ეს ვერ შეძლო. ამ თემაზე მსჯელობას დიდი ინტერესით მოუსმენდა ქართველობა ფსიქოლოგებს, ფილოსოფოსებს, ენათმეცნიერებს.

ჩემეული მიხვედრილობით კი ასე მჯერა: ქართულ სახლსა და ოჯახში ედგა სიმართლის ყველაზე დიდი ტახტრევანი ოდიტგან, რომელსაც სიტყვაში ჩადებულ აზრში ამოწმებდა ჟამიერ. სიმართლე და სიტყვა ერთ აზრს ატარებდა. ამასთანავე, ერთი რამ ცხადზე ცხადია: ოჯახში მსჯელობის დასკვნა ქართულ სიტყვაში ჩადებული აზრის თარგზე თუ მოიჭრა, ალგებრის კრებულში შეტანილი ამოცანის პასუხივით შეამოწმებ ნამდვილობას.

ქართულ სიტყვებში ქართული ცხოვრების ამბავი ისმინება, თუ ნელ-ნელა დახანებით, ფიქრიანად წარმოთქვამ. წარსული, ანმყო/მყოობადი, მომავალი-ეს სიტყვები ქართულ სახლისა და ოჯახის ფილოსოფიურ ღერძს შეგამეცნებინებს. ის ოჯახი, სახლი, რომლის ცხოვრება ამ სიტყვებში ჩადებული აზრით ვერ შინაარსდება ინგრევა, მას მომავალი არა აქვს. ესაა მიზეზი აბელ არავიდის ოჯახში დატრიალებული უბედურებისა. (თენგიზ აბულაძის ფილმი „მონანიება“).

„აბელ, ვარლამი“, – კივის შეშფოთებული ცოლი. რა ვქნათ, მიცვალებული არ დავმარხოთ? რა გზას უნდა დაადგეს ოჯახი, ვარლამს-წარმავალ სულს, თავისი პატივი რომ მიაგონ. ისინი ბევრს ფიქრობენ, ცდილობენ, ბოლოს მაინც სამართლის იმედი აქვთ. სამართალი კი ისეთივე ძნელი დასაყენებელია, როგორც ერთნაირი ფერ-

ები კუბიკ-რუბიკის გვერდებზე. ადვილი მისახვედრია რატომ ფიგურირებს ასე თვალისმომჭრელად ეს რეკვიზიტი სასამართლო დარბაზში. სამართლის აღდგენის თეორიული გზა არსებობს, რეალური კი არა, მიცვალებულს მაინც ამოთხრით ემოქრებთან.

აბელი არავიძეა, არავის ძე. აბელი იღწვის როგორც ძე მიცვალებულის ფიზიკური და მორალური ხელშეუხებლობისათვის, მაგრამ შეუძლებელია. განვალეებული მიცვალებული იხვენება: „დააბნელეთ, დააბნელეთ“. ვინაა დამნაშავე? ვარლამი, რომელმაც უზრუნველი მატერიალური ბედნიერება დაუტოვა თავისი „ღვანლ-მოსილებით“, თუ ის ხალხი, ვინც ამბოხის გარეშე ისმინა: „ის იყო პირველი პირველთა შორის“.

სამართალი თუ არ არსებობს ქეთი ბარათელი ყველა ეპოქაში დაიბადება. ეს არის ქალი, რომელმაც სიმართლე ოჯახურ ტახტრევანზე დასვა. ამ სიმართლემ კი აბელი არავის ძეობამდე მიიყვანა. აბელი თავად აგდებს ხრამში მიცვალებულს.

დიდი გემოვნებით, მდიდრულად მორთულ, მხიარულ, უამრავი მეგობრებით დახუნძლულ ოჯახში ველარ თანაცხოვრობს წარსული და ანმყო, ამიტომაც ანმყო ამ ოჯახში მყოობადი-ყოფიერების მბადი ველარ ხდება, დანარჩენი ყველა ქმედება კი ნაცარივით განიბნევა.

სახლი-მატერიალური განზომილებაა

ოჯახი-მორალური, თანაც სამ დროში-წარსულში, ან-მყოში, სავარაუდოდ მომავალში.

სამივე რგოლის: წარსულის, ანმყოს და მომავლის ჟამიერობა მხოლოდ სიმართლეს შეუძლია, რომელიც როგორც თვითონ სიტყვა გვიყვება: სი-მართლ-ე, მართ-ალ-ი მართ კუთხეში ცხოვრობს, სახლის მართ კუთხე-

ში. სწორედ ოჯახი თავად მიჰყვება გზად თავის სიმართლეს-სიტყვას მოაცილებს შენამდე, ჩემამდე, გზაში რომ არაფერი შეემთხვეს და ამ სიტყვაში, ამ სიმართლეში გამოგზარდოს. ამიტომაცაა, რომ ქართულ სინამდვილეში დროის ეს სამი განზომილება შეთანხმებულ მართულ ან მართულ დამოკიდებულებაშია ერთმანეთთან.

ასე მოაცილა ქართულმა ენამ სიმღერ-სიმღერით მშვილდით მოზიდულ ქართულ ტანებში სიტყვა „მრავალ-ჟამიერი“ ქორწილებში, დაბადების დღეებზე, ახალ წლებზე 21-ე საუკუნემდე.

მაშასადამე, სახლისა და ოჯახის საძირკველი ყოფილა სიტყვა, რომელმაც სიმართლე მოაქცია ვარაყიან ჩარჩოში და მოზაიკური სიმართლე შექმნა. მრავალ-ჟამიერი-ეს სიტყვა ყველა ენაზე ორი სიტყვით ითარგმნება. ქართულად კი ერთსიტყვიანი ბრჭყვიალებით, მაჟორული ჟღერადობით, მონოლითურობით, დარბაისლურობით გვზიბლავს. ქართული ენისადმი მიმართული ეს სახობო სიტყვა ოშკივით, სვეტიცხოველივით მომხიბვლელია და ასეთივე სიძლიერის მორალური ძეგლია ქართველობისათვის, რომელსაც დრო ვერ დაანგრევს, თუ მგრძნობიარე ქართულ გულებში ივლის. დღესავით ნათელია, ქართული სახლისა და ოჯახის საძირკველზე სახლობს ნამდვილობა ქალობისა, კაცობისა, ნამდვილობა სიმღერისა, ცეკვისა, საქმისა, რომელსაც სახისმეტყველებით ცნობდა და ამონებდა ქართული ოჯახი.

მარინე კიკნაველიძე 2013 წ.

როგორ უნდა დაინწყოს საკუთარი თავის შემეცნება?

ადამიანი სრულყოფილების სავალ ბილიკზე რომ დადგეს, უპირველესად საკუთარი თავი უნდა შეიმეცნოს და როგორც დავით გურამიშვილი ამბობდა – „ზეთი განუპარველი დააგროვო.“ საკუთარი თავის შეცნობა მხოლოდ ცალკეული მოაზროვნების სურვილი როდი იყო საუკუნეების განმავლობაში, ეს საფიქრალი ანუხებდა სხვადასხვა რელიგიურ, ფილოსოფიურ თუ ბიოლოგიურ მოძღვრებებსაც. „შეიცან თავი შენი“ – აი დევიზი ძველი საბერძნეთის რელიგიურ-ფილოსოფიური კერებისა. მათ მიაჩნდათ, რომ ადამიანი, თუ საკუთარ თავს შეიცნობდა, ეს სამყაროს შეცნობაც იყო.

და მაინც, საიდან უნდა დაინწყოს ადამიანმა საკუთარი თავის შემეცნება?... კარგი იქნება, თუ უპირველესად მისივე იდენტურობის დამადასტურებელი სახელი და გვარი გახდება დაკვირვების წერტილი. აქედან სახელი ამ საქმეში ვერ დაგვეხმარება, იგი პიროვნებას მხოლოდ ერთ ჭრილში გვაცნობს, იგი ქალია თუ მამაკაცი.

სააზროვნო სივრცეში გასატანი პირველი მეტყველი შრე თავის შესამეცნებლად გახლავთ ადამიანის გვარი. იგი პიროვნებას გადაეცემა წინაპრებისგან და გარკვეულ ინფორმაციასაც შეიცავს ზოგიერთ შემთხვევაში: მჭედლიშვილი, დურგლიშვილი, კვაჭანტირაძე, ოთარაშვილი... აღსანიშნავია ისიც, რომ გვარი შედგენილობით კომპოზიციურია უმრავლეს შემთხვევაში, ამასთანავე, კობტად ირგებს გრამატიკულ სამოსელს პრეფიქს-სუფიქსებისას, განსხვავებით სახელისაგან. მას მხოლოდ ერთადერთი გრამატიკული კაბა აცვია, რომელსაც საჭიროებისამებრ

იცვლის სახელობითიდან ნოდებითის ჩათვლით.

ქართულმა ენამ გვარებთან მიმართებით ის მოახერხა, რომ **აზრსა და სიტყვას ერთმანეთი აპოვნინა**. გვარებში წარმოჩინდა ქართველთა ეგოცენტრული ხასიათის ნაირგვარობა. ყოველივე ეს ზედაპირზე რომ ამოტივტივდეს, საჭიროა, გავიაზროთ ქართული ენის საგანგებოდ გამოქნილი მიდგომა გვარებთან მიმართებით. თუ პუნქტობრივად ჩამოვაყალიბებთ ამ თვისობრიობებს იგი ასეთ სახეს მიიღებს:

1. ინფორმაცია, რომელიც თვით სიტყვაში დევს ზედაპირზე: მჭედლიშვილი, გედევანიშვილი, დურგლიშვილი, მეზურნიშვილი...

2. კომპოზიტი გვარები ორი სიტყვისგან შედგება ფუძეს + ძე ან შვილი. მაგ. : სააკაძე, ჯავახიშვილი, სიმონია, შენგელია. ფუძეს + მეშველიზმის ნაშთი **ა**, რომელიც შეიხორცა სიტყვამ. (მეშველზმის ნაშთი ვერ შეიხორცა გვარებმა, რომელთა ფუძე მთავრდება ა-ზე: ჯღარკავა, ცაავა, ლაჭავა, ზოდელავა).

3. პრეფიქს-სუფიქსებით შექმნილი გვარები: თუხარელი, მენაბდე, იშხნელი, ჩარკვიანი, წიკლაური.

* * *

კარგი იქნება იმაზეც დავფიქრდეთ, რაში დასჭირდა ქართულ ენას ასეთი გამოქნილი მიდგომა გვარებთან მიმართებით. გონივრული ეჭვი მიგვახვედრებს, რომ **ქართველთა მკვეთრად გამოხატულ სახასიათო ნიშნებს ჩირი სჭირდა დაპირისპირებულობისა და ამიტომაც დაიბადა ენობრივი საჭიროება დაეხასიათებინა გენერაციული მიდრეკილებები ეგოცენტრული მგრძნობელობებისა.**

ა) ქართულმა ენამ ძე და შვილი უწოდა, განსაკუთრებულად მოეფერა იმ ადამიანებს, რომელთაც დააყენებს რა ცხოვრებისეული რეალობა არჩევანისა და გადანყვეტილების გზაჯვარედინზე, ყოველთვის იმაზე ფიქრობენ: როგორ შეაფასებს ჩემს საქციელს დედა, მამა, ბებია, ბაბუა, ამხანაგი, მეზობელი... ქართველთა ეს ნაწილი არქეტიპულია და ტრადიციულია, ამიტომაც ფიზიკური თუ მორალური სამოსის გახდა უძნელდება.

ბ) გვარებში, სადაც მეშველზმის ნაშთი შეხორცებულა სიტყვასთან: დანელია – დანელი არის, კაკაჩია – კაკაჩი არის. წარმატებით გამოწვეული სიხარულის განცდა იკითხება ამ გვარებში. ენამ ხაზი გაუსვა მათ დაუოკებელ სწრაფვას, რაც არ უნდა ძნელი იყოს, ყველა შემთხვევაში დაემყნონ ანმყოს. თავის მიზანს, იყვნენ პირველები საქმიანობაში, ზოგ შემთხვევაში საჯაროდაც აცხადებენ. ასეთი ეგოცენტრული ხაზის ადამიანებს თანადროული ყოფა გამოუჩენს თუ არა ცხოვრების ახალ, ჯერეთ უვალ ბილიკს, ისინი დიდი გაბედულებით, ნიჭიერებით დგამენ პირველ ნაბიჯებს. და აი ასე, ელვის სისწრაფით იბადებიან ახალ-ახალი წარმატებული, ცნობილი სახეები.

გ) თუხარ-ელ-ი, კორინთ-ელ-ი, იშხნ-ელი – ელ სუ-

ფიქსი მიუთითებს სადაურობას. ე. ი. ამ გვარის ადამიანებისათვის ყველაზე მნიშვნელოვანია ის მორალურ-ზნეობრივი კოდექსი, რომელიც იმ მხარისთვისა დამახასიათებელი, სადაც დაიბადნენ.

დ) გელბახიანი, გოლეთიანი, ჩარკვიანი – იან სუფიქსი მიუთითებს რაღაცის მატარებლობას (ქუდიანი, ჯოხიანი). ამ ადამიანთა ზნეობრივი კანონები ეპოქის კორექტივებს ვერ ექვემდებარება, რადგან ის თავის არსში ატარებს მხოლოდ თავის კანონებს. ერთი ასეთი კანონია სისხლის აღების წესი, რომელმაც არაერთი საზოგადოებრივი ფორმაცია გამოიარა და დღესაც კბილებს აღრჭიალებს.

აი, ასე დაიტანებიან ზოგად შტრიხებში ქართული ხასიათები ჩვენი ერის მორალურ გეოგრაფიულ რუკაზე გრამატიკული საშუალებებით. აქვე შევნიშნავ, ნურავინ ეცდება ეს მსჯელობები კონკრეტულ ინდივიდებს მიუსადაგონ, ჭეშმარიტება კალმახვით გაგისხლტებათ ხელიდან, რადგან ყოველი ადამიანი გენეტიკურად კონგლომერატში ატარებს ხასიათის სხვადასხვა თვისებას.

მეტად ღრმა აზრობრივი დინებების შემცველია მერაბ მამარდაშვილის შეხედულება ერზე:

„ერი არის თვითქმედითი, თვითშემქმნელი არსი, რომელიც ყოველ წუთს იბადება ჩვენი ძალისხმევით. ეს ნიშნავს, რომ ამ ძალისხმევის შიგნით იბადება რაიმე არსი, რომელიც არის გარკვეული რიცხვის ერთობა ისტორიული ბედისწერის წინაშე.“

რადგან ერი „თვითქმედითი, თვითშემქმნელი არსია“, რომელიც ყოველ წუთს იბადება ჩვენი ძალისხმევით, ცხადია, ქართველი ერის სახასიათო სურათოვნების შემეცნებას და გააზრებას, დამერწმუნებით, დიდი მნ-ა აქვს. თუ რა მიზანს ემსახურება ეს ცოდნა დავით გურამიშ-

ვილზე ზუსტად ვერავინ ახსნის:

„ყმაწვილი უნდა სწავლობდეს საცნობლად თავისადათ: ვინ აზის, სიღამ მთსულა, სად აზის, წავა სადათ? ვინცა ქმნა თინა ჭურჭელად, რას უძღვის ხელფასადათ? ვით რემა ხნაზცეს აზ ჩავაზდეს ულაგით და უსადათ.“

ამ სტროფში ერთადერთი სიტყვა გულწასული ადამიანსავით მკვდარს რომ ჰგავს, მაგრამ მაჯა მაინც სიცოცხლისა ესინჯება, არის სიტყვა ხნარცვი. ხნარცვი ტყეში სავალ გზაზე მოწყობილი უხილავი ორმოა, რომელიც დაფარულია გახირგული ტოტებით, ეკლებით, ხავსით თუ ბალახ-ბულახით. საკმარისია, ეს სიტყვა მოასულიერო, რომ აზრიც სრულყოფილებით ანკარუნდება. დავით გურამიშვილის აზრით, შემოქმედი, რომელმაც ადამიანის სხეული შექმნა სულის ჭურჭლად, თავისი მისიის შემსრულებელ ადამიანს წყალობას მიაგებს: ლაგამისა და სადავის უქონელი ცხენის ჯოგავით არ ჩაცვივდნენ ორმოში.

მაშასადამე, ხასიათის ამოკითხვის ხელოვნება ლაგამად და სადავედ უნდა იხმაროს თავისი ვინაობის შემეცნებელმა ადამიანმა.

აუცილებლად გასათვალისწინებელია დავით გურამიშვილის დიდაქტიკა, რომელიც მიმართულია ჭეშმარიტების შემეცნებელი ადამიანისადმი:

„უნდა ქალმან და ყმაწვილმან დაჰზუნოს ბაგე კბილთსა, ფენი აზ ახსნას საბლითა და ენა შებორკილთსა, აზ მისცეს ნება შეფრისა წაზბს, წამწამს, თვალის კილთსა, აზცავით თვით სხვა გაკილთს, აზც სხვისგან გაიკილთსა.“

თვალის კილო – სულხან-საბა ასე განმარტავს – „თვალის კილო წარზიდული“. ე. ი. გაიგებ რა ყოველივეს ირიბად თვალის წარზიდული კილოთიც კი (ცერად) არ უნდა შეხედო არავის.

დ. გურამიშვილი შინაგანი ფსიქოლოგიური განწყობის, სახის მიმური გამომეტყველების ნიუანსების გადმოცემით მიგვახვედრებს, რომ ქართულ ხასიათთა მკვეთრად გამოხატული კონტრასტული ნაირგვარობა ხშირად გამხდარა დაპირისპირების საფუძველი. ამ დაპირისპირებულობას დაბმული ფეხსაცმელი აუხსნია, მწარე სიტყვა აუხმიანებია, ბრაზით შეძრული წარბი, წამწამი, თვალის კილო, ალმაცერად აუმეტყველებია, თავადაც გაუკილავს და თვითონაც გამხდარა დაცივნის საგანი. დავით გურამიშვილი მოწინააღმდეგეებს შუაში უდგება და დიდაქტიკოსის მშვიდი ხელდასმით სურს საბოლოოდ წამალს სურვილი ერთმანეთის გაკილვა-დაცივნისა.

დღესავით ნათელია, რომ ქართველების გადარჩენის საიდუმლო ეგოცენტრული ხასიათების ნაირგვარობის დამსახურებაა, რადგან ისინი უნისონში თანაარსებობენ და თანაარსებობენ ათასეული წლები. ამკარაა, მკვეთრად გამოხატული მხოლოდ ერთი სახასიათო ნიშნული აიაქსივით დაამთავრებინებდა ჩვენს ერს სიცოცხლეს.

ქართული ხასიათის მკვეთრად განსხვავებული ნაირგვარობა ისტორიის გადასარჩენ ლიანდაგზე სხვადასხვა მგრძნობელობის ადამიანებს აერთიანებდა და **შეძლები-სდაგვარად**, რა ნიჭიერებაც ჰქონდათ საჭირო დროის შესაფერისი, ისე ბრუნავდნენ. უზენაესისაგან **ნაბოძები ძლიერი ბოძი** – ინტუიცია და შთაგონება, კვებავდა ქართული ხასიათის ნაირგვარობებს, რომლებსაც წნავდა საქართველოს ასეთივე ნაირგვარი ფიზიკური განსხვავებ-

ულობა მთისა და ბარისა, უდაბნოსა თუ ზღვისპირა კლიმატისა. ასეთი პირობა სხვადასხვა ცოდნის და წარმოსახვის ბადეში ამყოფებდა „ისტორიული ბედისწერის წინაშე“ გაერთიანებულ არსს. ისტორია კი გვიდასტურებს, რომ ამ არსს ინტუიცია ნაკლებად ღალატობდა, თუმცა აღმახნულს დაღმა ფარცხავდნენ, თუმცა ხშირად კახაბერს იმას არქმევდნენ, ვინც არ იყო კახაბერი.

დავით გურამიშვილს, რომელიც „ცეცხლის კევრის“ ტრიალმა მთელი სიცოცხლით მოისროლა საქართველოდან, მას მაინც არ უვლია ქვეყანაზე ეკლიანი სიტყვის შერჭობის სურვილ-სიამოვნებით, მისი პნკარედებიდან მხოლოდ სინანული იღვრება. სიმართლე, სინანულით ნათქვამი, მხოლოდ ესაა დაპირისპირებულობის შენელების, განქლევის და გაქრობის მალამო.

მაშასადამე, ქართულმა ენამ გვარებში დაგვიხასიათა სხვადასხვა გეოგრაფიულ გორაზე დაბადებული და შექმნილი ძვლის სიმკვრივის ხასიათები იმიტომ, რომ დაპირისპირებულობის დროს – **ჭირში საჭიროდ** გამოგვეყენებინა ეს ცოდნა, ეკალი კი იქ არ ჩაგვერჭო, სადაც იარა იყო, არამედ დავით გურამიშვილის მსგავსად სიმართლე მხოლოდ სინანულთან დაგვეწყვილებინა.

ქართულ სიტყვაში ჩადებული საზრისი და კლასიკური შემოქმედებითი ქმნილება ინტელექტუალური შემეცნების სისწორით გვაყენებს ცოდნის საფეხურზე, მაგრამ არანაკლებ აუცილებლობას წარმოადგენს გავიაზროთ თავისი მინიერი ცხოვრების – სკნელის სივრცეში როგორი ნიშა – შეღრმავებული ადგილი უკავია მწერლის სხეულს. აი, აქედან იწყება საკუთარი თავის შემეცნების გზა და მის კვალობაზე საკუთარი თავის აგების აქტი. ნიგნის და ცხოვრების სწორმკითხველთა არმია მხოლოდ

ამ გზით დაიბადება. არმია, რომელიც წიგნში ცხოვრებას ნაიკითხავს და ცხოვრებაში – წიგნს. ამ არმიების სამშობიარო ადგილი საჯარო სკოლაა. სკოლა, რომელმაც ჯარა ექიმის ცოდნა-სიყოჩაღით უნდა ამშობიაროს აზროვნებაში კარგად განვრთნილი თავი – თაობა, მთავრობად რომ **გამოადგება** საეროდ მოსაქმე მხედრობას.

სინრფელით წრფეზე, ჯარის წესრიგით მდგომი ადამიანთა ერთობლიობა სისწორით შემოხაზავს წრეს **სახელმწიფოებრიობისას და მწიფე ნაყოფსაც მიუძღვნის ხალხის სახელით**, თუ კულტუროლოგიური შეუცდომლობა მუდმივად განახლებადი, რეცეფციის კონტექსტში იქნება მოქცეული. სწორედ ამიტომ საკუთარი თავის შემეცნების გზა სხვადასხვა გზაჯვარედინზე გადის, მთავარი კი ისაა ამ გზებზე ჯვარი სიყვარულის შინაარსით ვატაროთ თავის ვერტიკალურ (ღმერთის) და ჰორიზონტალურ (მოყვასის) წრფეებში. ყოველივე ეს რომ შევძლოთ, ჩვენს თავში უნდა აღმოვაჩინოთ, „ვისი გორისა ვართ“.

ბოლოსიტყვაობა

ბატონი შალვა ნუცუბიძე უნივერსიტეტში კითხულობს „ვტ-ის“ ცნობილ სტროფს: „ესე ამბავი სპარსული, ქართულად ნათარგანები“... ნათარგმანები არ უნდა გავიგოთ დღევანდელი მნიშვნელობით. ადრე არაერთ სიტყვას სხვა შინაარსი ჰქონდა. მაგალითად, მინისტრი – მსახურს ნიშნავდა, პატრონს ცხენს დაუჭერდა და ზედ შესვამდა. ახლანდელი მინისტრები კი, თუ უნდათ ცხენიდან ჩამოგვამენ და ვირზე შეგვამენ. ნიკო კეცხოველმა თვალები დაუბრიალა. „მე ბატონო, ბურჟუაზიულ მინისტრებზე მოგახსენებ“, – მიუგო დიდმა შალვა ნუცუბიძემ.

ღრმა პატივისცემით, თავმდაბლობით და კრძალვით გთხოვთ, ბატონო მინისტრებო, აცხოვრეთ თქვენი თანამდებობა რეალობაში სიტყვის ძველი მნიშვნელობითი შინაარსით, დაგვიჭირეთ ცხენი, რომ ნიჭიერი მხედრობისათვის უკვე საზრისში მომწიფებული ქართული სიტყვა შევსვათ მასზე. ქართული სიტყვა, რომელსაც „მილენიუმებით უტარებია შინაგანი შეგრძნება – სამშობლოზე მაღლა ჭეშმარიტება დაეყენებინა.“

ჭეშმარიტებაა ქართული სიტყვა, რომელსაც შეუძლია სიტყვა, რომელსაც შეუძლია სიტყვა აცხოვროს მდიდარი საგნობრივი მნიშვნელობით. ჭეშმარიტებაა ქართული სიტყვა, რომელსაც შეუძლია იცხოვროს ერის ქვეცნობიერში, როგორც ენის განსახების ესთეტიკურმა ფენომენმა. ჭეშმარიტებაა ქართული სიტყვა, რომელსაც ხელენიფება თხუთმეტსაუკუნოვანი მთლიანობით იცხოვროს, როგორც თანადროულმა მოწმე ცნობიერებამ.

სარჩევი

რეცენზია	3
წინასიტყვაობა	4
დავით კლდიაშვილი	7
„პირამიდებში“	24
პაოლო იაშვილის ლექსი „პირამიდებში“	25
ლექსის შინაარსი	26
გრძნობა-განცდა	27
მუსიკალურობა.....	28
სიტყვა ელვარე	28
ლეო ქიაჩელის მოთხრობა.....	31
შიშის გასანადგურებლად აშვებული	
ცეცხლოვანი ფრანი	31
წინასიტყვაობა	32
ლეო ქიაჩელი „ჰაკი აძბა“	35
შიში მიკროსამყაროში	43
შიში — სპირალისებურად დატრიალებული	
ცეცხლის ალი ქალაქში	47
გრძნობების ორი მდინარე მოთხრობაში.....	54
სათაური – მოთხრობის კარიბჭე.....	59
სიტყვას შეფარებული მწერალი	64
პერსონაჟთა გალერეა	65
შმიდტის გუშაგები	69
რაა საგულისხმო ამ პერსონაჟში.....	74
როდის ხდება საცნაური სიტყვის იდუმალი მეტყველება ...	78
პროვინციალიზმი და მოქალაქეობა.....	86
ოჯახი, სახლი.....	89
როგორ უნდა დავიწყოთ საკუთარი თავის შემეცნება?	99
ბოლოსიტყვაობა	107

შეცდომების განმარტება

- გვ. 21 – „ღვთით“ – უნდა იყოს „ღვინით“
გვ. 41 – „პერცეფციურებს“ – უნდა იყოს „პერცეფციურებს“
გვ. 85 – „სიზმარში“ – უნდა იყოს „საზრისში“
გვ. 96 – „სიმართლის“ – უნდა იყოს „სიმართლეს“